ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

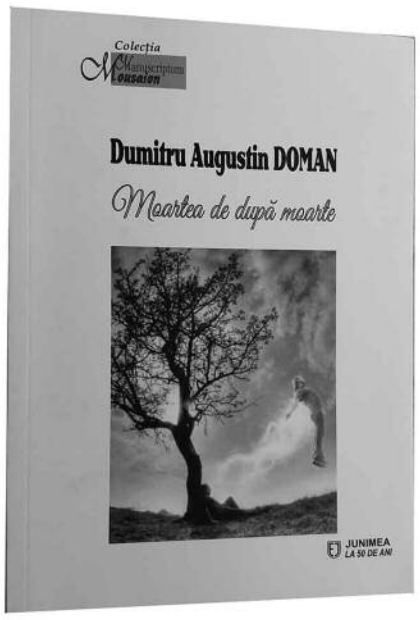
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIX (LIV) ■ Nr. 9 (447) ■ Septembrie 2019 ■ 4 lei ■

PICASSO - Maya cu bărcuță jucărie (1938)

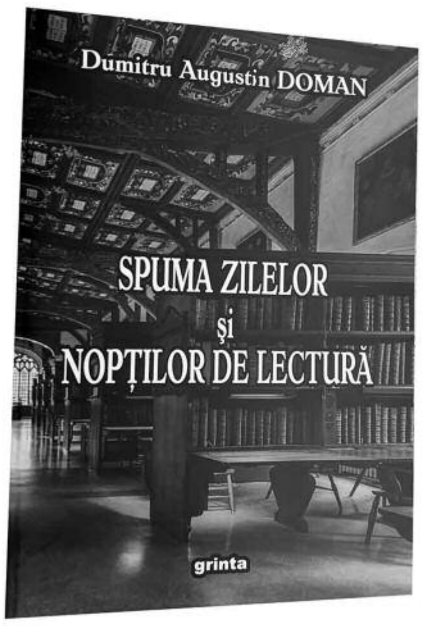
Revistă culturală finanțată cu sprijinul Ministerului Culturii și Identității Naționale

Momente și schițe din actualitatea literară

Două cărți noi de Dumitru Augustin Doman

- *Moartea de după moarte* (Editura Junimea, Iași, 2019)
- *Spuma zilelor și nopților de lectură* (Editura Grinta, Cluj, 2019)

In memoriam Florin Costinescu

S-a stins din viață **Florin Costinescu**, poet apreciat din generația 1960, de care aparține tematic și stilistic în pofida debutului editorial, cu *Adierea tărâmului*, de la începutul deceniului următor (1972).

Născut la Slobozia, pe 16 mai 1938, a urmat liceul la Turnu Măgurele și apoi Facultatea de Istorie a Universității din București.

A debutat în 1959, cu versuri, în „Luceafărul".

A fost publicist-comentator la „Contemporanul", iar după Revoluție, redactor-șef adjunct la Agenția Națională Rompres și consilier în Ministerul Culturii.

Opera sa e alătuită din volume de versuri precum *Ramura de veșnicie* (1974), *Numărătoare de aștri* (1977), *Totdeauna, iubirea* (1979), *Cercul și inocența* (1987), *Nașterea zilei* (1989), *La umbra Corintului* (1995) și cărți de literatură pentru copii, cu titluri ilustrative: *Călătoriile lui Bogdan Năzdrăvan* (1978), *Ronțăilă e cu noi* (1995).

Amendând critic „alunecările spre o poezie encomiastică, declamatorie", Stancu Ilin remarcă în lirica lui Florin Costinescu „interogația ontologică de sorginte livrescă" și „eclectismul estetic".

Prin dispariția lui Florin Costinescu, Uniunea Scriitorilor din România și întreaga noastră lume literară suferă o grea pierdere. (comunicat USR)

Cotidianul de lângă noi

Doar o oglindă

- Mă scuzați, puteți să-mi împrumutați puțin oglinda dumneavoastră?

Mă opresc surpinsă; în fața mea, un el la 35-40 de ani, decent îmbrăcat, cu un zâmbet ușor jenat pe față. Cu mine vorbește.

- Poftiți?

- Oglinda dumneavoastră. Puteți să mi-o împrumutați două minute, vă rog?

- Care oglindă?

- Oglinda de geantă. Sau de la pudră.

Mă încearcă un râs sincer; niciodată n-am avut oglindă sau farduri în geantă, cum n-am nici pieptăn, ruj, ojă ori trusă de unghii.

- Arăt eu a tipă cu oglindă-n geantă?

Tipul e descumpănit; mă privește sus-jos, jos-sus (e una dintre acele puține zile din an în care sunt în rochie, grație căldurii nesuferite, e vina mea că dau semnale false), se mută ușor de pe-un picior pe altul, evident stânjenit, apoi ia poziția de drepți.

- Ăăă... Păi orice femeie are o oglindă în geantă, nu?

- Nu. Daaar dacă vreți vă pot oferi un cititor de carduri. Sau un cablu de date. Sau o șurubelniță, un cutter, o lupă. Am și-o ruletă mică, vreți?

Cu fiecare cuvânt pe care-l spun lui i se apleacă ușor umerii iar mie îmi crește amuzamentul.

- Am avut nevoie într-o zi de-o lupă...

Și pufnește în râs. Râd și eu, privirile ne sunt senine, atmosfera se destinde, parcă nici nu mai e la fel de cald sub soarele de august.

- Mulțumesc, îmi trebuie doar o oglindă, mai încerc, o zi bună, sărumâna.

- O zi bună și dumneavoastră. Și spor!

Plec cu ținută dreaptă, privind înainte, rochia-mi flutură pe lângă șolduri și-n fluturarea ei îmi mângâie gleznele. Zâmbesc – uite cum poate cineva să-ți însenineze ziua.

Și nici măcar nu l-am întrebat la ce-i trebuia, în centrul urbei, la ora prânzului, în august, o oglindă. Fie ea și de la pudră.

SIMONA FUSARU

Memoria muzicală argeșeană și musceleană

De curând, Sala de Conferințe a Bibliotecii Județene *Dinicu Golescu* Argeș s-a lansat, pentru iubitorii muzicii, și nu numai, ***MEMORIA MUZICALĂ ARGEȘEANĂ ȘI MUSCELEANĂ-DICȚIONAR***, primul dicționar din țară, care valorifică patrimoniul cultural-muzical al unui județ. Autoare, Lucreția Picui, formată la școala filologică ieșeană, expert în carte veche românească, bibliologie și bibliofilie.

Invitați au fost: fondatorul revistei de cultură *Argeș*, prof. univ. dr. Mihail Diaconescu, prof. univ. George Ene, cunoscut eminescolog și George Vasile Dâncu, scriitor, directorul Editurii *Școala Ardeleană* din Cluj-Napoca, iar amfitrionul deosebitului eveniment, dr. Octavian Mihail Sachelarie, directorul bibliotecii.

Volumul a apărut cu prefața renumitului muzicolog Viorel Cosma și cu postfața de prof. univ. dr. Mihail Diaconescu, după o trudă riguroasă în cercetarea științifică de peste zece ani, în condiții editoriale deosebite, bibliofile, la Editura *Școala Ardeleană* din Cluj-Napoca, în 2019, în cadrul proiectului editorial dedicat Centenarului Marii Uniri.

DICȚIONARUL BIOBIBLIOGRAFIC cuprinde o gamă largă de profiluri muzicale: compozitori, muzicologi, dirijori, interpreți, psalți, folcloriști, bizantinologi, profesori, rapsozi populari, lutieri, coregrafi, autodidacți, copiști, formații, școli și alte instituții muzicale, începând cu prima școală de cântăreți bisericești, înființată de Doamna Chiajna, în 1552, la Câmpulung și până la actuala Filarmonică din Pitești.

Din cuprinsul dicționarului se desprind informatii interesante despre: 43 de compozitori, 56 de dirijori, 114 instrumentiști, 11 lăutari, 2 case memoriale, 7 școli, 27 de coruri, 10 coregrafi, 18 folcloriști, 11 psalți, 12 copiști de muzică psaltică, 5 lutieri ș.a.

Cele 291 de articole realizate persoanelor conțin informații privind viața și activitatea muzicală și sunt urmate de câte o bibliografie selectivă, iar acolo unde a fost posibil, au fost atașate fotografii, unele inedite, din diverse colecții, dar și cele 84 de articole pentru instituții se bucură de ample bibliografii, pe care cititorul le poate studia spre a-și satisface curiozitatea.

Dicționarul conține 305 fotografii, care sporesc valoarea iconografică a lucrării, din care se distinge un *album foto* de 28 de pagini, cu 56 imagini ale unor formații, festivaluri, case memoriale, afișe, medalii, tarafuri și ansambluri folclorice, toate autorizate de Societatea VISARTA, privind drepturile de autori.

Din căsuța tehnică a volumului aflăm că tehnoredactori au fost Gabriela Tomescu și Cristina Braiț, corector, prof. Constantin Cârstoiu, iar coperta, creată de arhitecta Ioana Ciurea-Goția și machetată de Dan Petre Bucșan.

Sursa de documentare este impresionantă, cuprinzând: documente autentice din biblioteci, din muzee, de la Arhivele Statului Pitești, de la Arhivele Militare Pitesti și de la diferite persoane, CV-uri puse la dispoziție de artiști, dicționare de specialitate, monografii, discografii, presa locală și centrală, afișe și caiete-program ale spectacolelor, diplome și manuscrise din biblioteci particulare și publice din județ și din țară. Pentru o mai mare exactitate a datelor s-au consultat registre de la Serviciul de Stare Civilă Argeș și evidențele unor cimitire din județ.

Evenimentul s-a încheiat, cum era firesc, cu un moment artistitc impresionant, susținut de cunoscuta mezzo-soprană argeșeană Andra Costea-Bivol, care a încântat publicul cu o voce și o ținută impozante, interpretând două fragmente din muzica clasică universală. George Popescu, elev la Liceul de Muzică și Arte Plastice *Dinu Lipatti* din Pitești, Clasa de Canto Popular a interpretat două piese muzicale autentice din repertoriul folcloric argeșean și muscelean. În fața publicului au mai evoluat și două perechi grațioase de tineri dansatori, premiați la competiții naționale și internaționale și antrenați de cunoscuții coregrafi Corina și Alfred Schieb.

L. IONEL

Gheorghe Grigurcu

„Cogitația noului nostru ministru al învățămîntului”

■ Unele celebrități, păpuși într-un galantar. Realizezi că sunt păpuși, dar adăpostite de sticlă, pînă una-alta par intangibile.

■ Cu cît mecanismele minții prezintă un grad mai înalt de finețe, cu atît ele depind, indiferent de materia asupra căreia operează, de prezența fineții. De norocoasa-i guvernare, chiar dacă discretă.

■ O disperare clară, calmă cum o apă limpede din care sorbi.

■ Impostura clientelară a unor jurnaliști „de bună credință” pînă la un punct, dar de ce și a unui Marius Ghilezan, pe care l-am creditat nu doar cu un epolet expresiv, ci și cu o ascendență politică ce-l obliga? De fapt nu e nicio enigmă. Criteriul comercial s-a impus, ca și în cazul altora: „Revista **Newsweck** a publicat în decembrie 2018 o investigație despre circuitul banilor în mass-media, în speță de la PSD prin firme intermediare în firmele celor dispuși să funcționeze ca «vuvuzele» de partid. (...) «PSD plătește în baza unor contracte două firme deținute de consultanții de casă ai lui Dragnea, iar acesta virează banii mai departe către firmele jurnaliștilor și analiștilor. Sumele provin din subvenția plătită de stat, adică de noi toți, partidelor politice parlamentare», arată publicația. Așa își asigură un trai bun Doru Bușcu – **Cațavencii,** care a primit prin firmele sale între 17.000 și 52.000 euro lunar pentru prestații vizibile în favoarea PSD la **TVR**, în publicații online etc., Bogdan Chireac, părelolog la Antene și **RTV**, căruia i-au venit în contul «**Press Media Electronic SRL...** de la PSD nu mai puțin de 1.157.149 lei» sau Marius Ghilezan de la **România liberă** (pe stil nou, pesedist) care a încasat și el vreo 120.000 lei, pe lîngă un post căldicel de consilier la **Avocatul Poporului**. Îi regăsim în schema completă descris de **Newsweck** pe Răzvan Savaliuc și pe Adina Anghelescu de la **Luju**, berbecii de care se folosesc mogulii și finanțatorii de partid pentru a dărîma justiția, plătiți modest cu 308.216 lei pentru serviciile aduse” (Brândușa Armanca, în **22**).

■ Cogitația noului nostru ministru al învățămîntului, Valentin Popa: „Să lăsăm în pace plagiatele. Ce, parcă există o lege care să te oblige să pui ghilimele la un text pe care-l împrumuți?”.

■ Oricît de mulți ani ar însuma viața, durata acesteia n-o poți asimila unui timp istoric, care ar presupune o desubiectivizare, o abstragere din materia personală. De fapt te poți regăsi în fiecare din momentele generale ale istoriei, pe care le resimți ca fiind și ale tale, aidoma chipului tău răsfrînt în cioburile lor de oglindă. Timpul trăit e un timp convențional, pe care nu l-ai mai putea înstrăina cedîndu-l unei structuri exterioare decît la acest mod specular.

■ Convențional, ești pus în situația de-a te înscrie în istorie, dar ca simțămînt al ființei te afli în afara istoriei, în intemporalitatea percepției de sine. Nu altminteri decît necuvîntătoarele cu care s-ar cuveni a ne simți solidari și-n această privință.

■ Amînarea: un joc periculos aidoma oricărei provocări a Neantului.

■ „Afară multe s-au schimbat. Nu știu cum, totuși înăuntru și în fața Ta, Dumnezeul meu, înăuntrul meu și în fața Ta, spectatorule: oare nu suntem lipsiți de acțiune? Descoperim că nu știm rolul, căutăm o oglindă, am vrea să ne demachiem, să îndepărtăm tot ce e fals și să devenim reali. Pe undeva mai rămîne pe noi încă o parte din travestiul de care am uitat. O urmă de exagerare ne mai rămîne în sprîncene, nu observăm că avem colțurile gurii crispate. Și umblăm așa de colo pînă colo, o batjocură și o jumătate de om: nici reali, nici actori” (Rainer Maria Rilke).

■ Înaintînd în vîrstă îți poți da seama că viața e plină de secvențe ale începutului și sfîrșitului, fiecare cu perspective ilimitate, anticipative sau retrospective. Melancolia dobîndește astfel un paradoxal imaginar realist.

■ Ianuarie 2018. O cercetare occidentală a stabilit că România ocupă ultimul loc în rîndul țărilor europene în privința dotării sistemului medical. Crainicul postului de radio găsește însă oportun a specifica: „în urma Bulgariei și Albaniei”. Politețe mediatică...

■ Nu cumva a-ți iubi dușmanul înseamnă a amplifica cu precădere nu Răul, ci durerea în lume? Acel factor ce ne pune într-o relație privilegiată, de compasională împărtășire a harului divin.

■ „Morții nu sunt niște oameni *culcați*, ci oameni care *stau în genunchi*; ei nu sunt nici oameni care *dorm*, ci sunt dintre aceia care *veghează*, care ne *veghează*” (Monseniorul Ghika).

■ Există clipe determinate de raporturile pe care le ai cu semenii cunoscuți sau necunoscuți, de felurite întîmplări, ocurențe mai noi ori mai vechi, și alte clipe fără o cauzalitate precizabilă, care par a veni de la sine. Cu o naivă superbie, le socotești pe cele din urmă ca fiind ale tale.

■ „Armando e cel mai scump porumbel din lume. A fost cumpărat prin licitație săptămîna trecută de un chinez cu 1,25 de milioane euro, de la un belgian. Pasărea este atît de scumpă datorită vitezei și a inteligenței sale ieșite din comun. Pînă să ajungă la noul stăpîn, crescătorul Joel Verschoot l-a păzit dormind pe o saltea lîngă colivia lui, de teama hoților. Apoi a angajat un bodyguard pentru porumbel plătit cu 3.000 euro” (**Click**, 2019).

■ Sindromul Tourette: impuls patologic de-a folosi mereu vorbe obscene.

■ Umorul: inteligență care nu-și mai ajunge sieși, începînd să se joace.

■ Inteligența: o compensație a deficitului de candoare?

■ „Leon Daudet: epocile istorice au bolile lor proprii. Exemple: evul mediu – ciuma; secolul XVI - sifilisul, secolul XIX – tuberculoza; secolul nostru – cancerul. Cred că au și păcatele, viciile lor specifice. Unele, desfrînarea; altele, lăcomia, ori setea de cuceriri, cruzimea etc. În veacul al XX-lea pare să predomine păcatul de angelism, dorința de a realiza perfecțiunea absolută. Convingerea deținerii unicei formule a fericirii duce la dreptul de a o impune prin orice mijloace. De unde: intoleranța și drept rezultat: cele mai abjecte căderi în cele mai putrede vechituri. Se urmărește noul și perfecțiunea și se repetă greșelile cele mai clasice și se obține putregaiul cel mai banal” (N. Steinhardt).

■ Senectutea: o despărțire nesfîrșită, întrucît se proiectează în infinitul trecutului.

■ Dacă mărturisești, cedezi. Dacă nu mărturisești, cedezi de asemenea.

■ Senectute. Aceste jocuri ultime, dar sunt oare cu adevărat ultimele?

■ Pe ce lume trăim: „Există din ce în ce mai multe identități sexuale de care oamenii se folosesc pentru a se defini. Am citit recent despre autosexualitate. Un fel de narcisism erotic. Ești atras de propria persoană și nu de o alta. Fata care vorbește despre asta e deja logodită cu ea însăși și la anul va face nunta. Chiar dacă nu e recunoscută în nici o țară din lume, sunt oameni care vor să aibă parte de această ceremonie” (**Dilema veche**, 2019).

■ Competiția cu tine însuți, un egoism intestin care te face uneori să te invidiezi pentru ceea ce ai scris altădată.

■ A. E.: „Fiind ambii literați și vîrstnici, ce ne-ar costa să recunoaștem o analogie a senectuții cu postmodernismul? Nu e același cocteil de formule care, atingînd o limită, se simt îndreptățite a ne reprezenta printr-o combinatorie mult variabilă?”.

■ Dorința împlinită: un simțămînt calmant-nostalgic asemenea unui amurg. Sub aspectul său de concesivă lumină, tristețea ezită a se declara ca atare. Sub pavăza detentei care urmează înfriguratelor așteptări, epuizarea se înfrînează. Nu trebuie să aștepți însă multă vreme căderea nopții.

■ În fața unei idei care se naște, se cuvine ca expresia să aibă o stare de evlavie similară unei rugăciuni laice.

■ „Pot plînge oricum și, poet ce mă aflu, am observat că nu există gîndire care, urmărită pînă cît mai aproape de suflet, să nu ducă la țărmurile lipsite de cuvinte, țărmurile acelea mute unde mai rămîn doar mila, tandrețea și un soi de amărăciune pe care ni-l dă amestecul de etern, de întîmplător și de vremelnic: destinul nostru” (Valéry).

■ A.E.: „Amiciția pe care începi s-o nutrești față de o boală care se prelungește uneori ani, decenii. Îi ești recunoscător pentru că te tolerează.

■ Senectute. Tot mai puțin încăpător devine timpul, aidoma unui sertar sau al unui dulap care se micșorează de la un an la altul, care nu mai poate adăposti nu doar noile achiziții, dar nici cel puțin obiectele tale mai vechi. Trecutul nu mai are loc.

■ A. E.: „Mă întreb: oare un creator modern, superintelectualizat, cu o inevitabilă fibră egolatră, poate fi întrutotul deschis credinței? Îndoi-m-aș”. Dar nu cumva dubiile, așa cum admitea Jacques Maritain, ar favoriza ele însele credința?

■ Viclenia: vulgaritatea inteligenței.

■ „Chițăieli disperate au străpuns sfîșietor liniștea din centrul orașului german Bensheim, duminică, la orele dimineții. Knut și soția lui Juliana se întorceau acasă după slujba de la biserică împreună cu fiicele lor, cînd au descoperit un șobolan gras blocat în gura de canal. A urmat un veritabil spectacol. Două mașini de pompieri, o ambulanță de la Asociația Salvați Animalele din Reihn-Neckar, două mașini de poliție și peste 100 de gură-cască au invadat strada pavată din centrul orașului, la ora 9,35. Nouă pompieri au intervenit prompt pentru a-l ajuta pe rozătorul blocat în canalizare. A fost comandat un braț telescopic robotizat, folosit în laborator pentru a prinde obiectele periculoase. Timp de 65 de minute strada a fost blocată. După eliberare, rozătorul a fost lăsat liber în canalizare” (**Click**, 2019).

■ Senectute. Devii insomniac. Să fie aceasta o tentativă, acum către final, de a-ți prelungi viața ori de a ți-o complica suplimentar, făcînd-o astfel mai demnă de interes?

■ Deznădejdea: un factor distructiv, dar paradoxal în relație cu iubirea pe care o poate sluji măsurîndu-i adîncimile.

■ „Să acționezi ca un om de gîndire și să gîndești ca un om de acțiune” (Bergson).

■ Pe unii autori cu care s-a întîmplat să trăiești în același timp, dar pe care nu i-ai cunoscut în persoană, nu-i percepi omenește drept contemporani. Îi atribui mental altei epoci - și poate că e mai bine așa.

■ Nu uita: în cel mai favorabil caz, atitudinea reală a lingușitorului este indiferența glacială față de cel căruia îi dedică practica sa. Dar de cele mai multe ori această atitudine este aversiunea față de un rival, a cărei exteriorizare lingușitorul e nevoit a și-o interzice.

■ Cercetări recente au scos în evidență faptul că felinele pot fi dreptace sau stîngace. Îndeobște motanii folosesc cu mai mare dexteritate laba stîngă, iar pisicile laba dreaptă.

■ A. E.: „Bunătatea unui prost? E ultimul lucru pe care l-ai putea aștepta”. Cum așa? „Prostia e în primul rînd o cumplită paupertate morală. Mi s-a întîmplat să urmăresc o bună bucată de viață comportarea unui exponent al speței, care m-a înspăimîntat prin felul cum mi-a apărut aproape la fiecare pas: lingușitor, ipocrit, fudul, laș, ingrat, oportunist, bîrfitor, intrigant. Cred că niciun defect de caracter nu-i lipsea. Nu mai voia aproape nimeni să aibă legături cu el, nici măcar propria lui soră. Era om de litere...”.

■ „Oamenii sunt făcuți unii pentru ceilalți: îndreptați-i sau suportați-i” (Marcus Aurelius).

■ Nici suferințelor nu pare a le conveni aglomerația, indistincția promiscuă. Preferă manifestarea singulară ori cel puțin direcția majoră a uneia dintre ele.

■ „Văzut la Evaluări o colecție de haine din secolul al XVIII-lea: haine de culoarea prafului de pucioasă, a gușii de porumbel, a ploii de trandafiri, a murdăriei de delfin, și de culoarea *disperării de opal* și a *pîntecului de purice hămesit*, toate cu o grămadă de mici reflexe plăcute la vedere, hazlii, cîntătoare, cochete, voioase. De cînd există lumea n-a fost niciodată nevoită să se îmbrace în negru, să trăiască în doliu. Asta a născocit-o secolul al XIX-lea. Secolul al XVIII-lea urca și cobora toată gama culorilor; se îmbrăca în straie de soare, se înveșmînta cu primăvara, se împodobea cu flori, întruchipînd viața prin nebunia culorilor. Haina vestea de departe veselia omului. E un simptom vădit că lumea e tare bătrînă și tare tristă și că foarte multe lucruri și-au trăit traiul” (E. și J. de Goncourt).

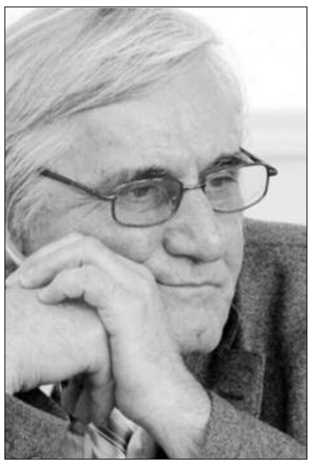
■ În mijlocul pădurii, o poiană intens însorită. Singurătate totală, tăcere. Nimic din lumea umană, totul dinafara sa. Încercăm a urmări vocea inaudibilă a fluturilor.

■ Întîlnire stradală cu un distins pensionar cărbuneștean. „Ce mai faceți, cu ce vă ocupați zilele astea lungi”, mă interoghează. Scriu. „Ce scrieți, mă rog?” Critică, versuri, jurnal, cum se întîmplă... „Dar văd că nu publicați ceea ce scrieți. În ziarul **Gorjeanul** nu v-am văzut semnătura”.

Înaintînd în vîrstă îți poți da seama că viața e plină de secvențe ale începutului și sfîrșitului, fiecare cu perspective ilimitate, anticipative sau retrospective. Melancolia dobîndește astfel un paradoxal imaginar realist.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Din Şcoala de la Târgovişte

Născut în 10 august 1927 în Franţa (Montrouge), cărturarul Barbu Cioculescu a avut o evoluţie sinuoasă de-a lungul mai multor decenii dense în evenimente de istoric şi critic literar, editor, traducător şi publicist. S-a remarcat în tinereţe ca poet – datorită şi anturajului marilor poeţi interbelici pe care i-a cunoscut în casa tatălui său, Şerban Cioculescu (e vorba de Arghezi, Blaga, Barbu şi Maniu – cum mărturiseşte în amintiri), reuşind să publice volumele: *Cerc deschis* (1968), *Media luna* (1970) şi *Poemii* (1974). Lângă care trebuie adăugat volumul târziu (pornind de la structura iniţială) „Opera Lirica" – *La Steaua Păstorului* (Ed. Bibliotheca, 2018). Înclină apoi spre o proză rafinată care îl apropie de nucleul Şcolii de la Târgovişte, în volumele: *Palatul de toamnă* (1976) şi *Grădini în podul palmei* (2000). Şi se consacră la maturitate ca istoric şi critic literar cu studii şi ediţii despre Mateiu I. Caragiale, Constant Tonegaru ş.a., amânându-şi o vreme vocaţia de memorialist. Dar volumul său cu titlu paradoxal *Amintirile unui uituc (Exerciţii de memorialistică)* s-a bucurat de real succes în rândul cititorilor (profesionişti sau amatori), fiind prin urmare reeditat într-o ediţie augmentată în 2014 (Ed. Bibliotheca, Târgovişte, editor Mihai Stan).

Sub masca unui hâtru memorialist, scriitorul care se povesteşte pe sine pendulează frecvent între anecdota cu valoare istorico-literară şi evenimentul biografic mustind de viaţă care marchează evoluţia şi formarea spirituală, ca într-un veritabil Bildungs-roman non-ficţional.

Aşa se face că în acest an a VI-a ediţie a Simpozionului naţional Şcoala prozatorilor târgovişteni a avut ca temă *Receptarea critică a operei lui Barbu Cioculescu*, organizat în preajma zilei de naştere a scriitorului nonagenar; printre organizatori numărându-se Consiliul Local şi Primăria Municipiului Târgovişte, Societatea Scriitorilor Târgovişteni, Biblioteca Judeţeană, Centrul Judeţean de Cultură Dâmboviţa etc. Într-o mare diversitate de modalităţi de abordare a operei în discuţie şi-au prezentate comunicările (în ordine alfabetică): Aurel Maria Baros – *Galateea. O decriptare in progress*; Vasile Bardan – *Poezia vitalităţii*; Corin Bianu – *Barbu Cioculescu, perspective împlinite*; Margareta Bineaţă – *De la Barbu citire...*; Mihai Cimpoi – *Divinul Mateiu într-o relectură simpatetică*; George Coandă – *Barbu Cioculescu – publicistul sedus de critica istoriei*; Titi Damian – *Barbu Cioculescu, „Mateiu I. Caragiale, receptarea operei". Variabilele receptării critice ale scrisului matein*; Marin Iancu – *Persistenţa memoriei*; Niculae Ionel – *Barbu Cioculescu, critic literar şi beletrist*; Daniela Olguţa Iordache – *Zbuciumatul drum al normalităţii, între etern şi efemer*; Nicolae Oprea – *Barbu Cioculescu şi exerciţiul memorialistic*; Victor Petrescu – *Din publicistica lui Barbu Cioculescu*; Florentin Popescu – *Memorialistul Barbu Cioculescu, sau scrisul literar ca mod de existenţă*; Nicolae Scurtu – *Barbu Cioculescu şi „Revista de istorie şi teorie literară"*; Mădălina Simionescu (Cojocaru) – *De la Mateiu citire... de Barbu Cioculescu – o monografie dublată de ficţiune*; Mihai Stan – *Un atlet al lecturii sau ultimul dandy*; Emil Stănescu – *Barbu Cioculescu, poetul postmodern avant la lettre*; George Toma Veseliu – *Laboratorul prieteniei literare*. Volumul de referinţe critice a fost editat sub îngrijirea lui Mihai Stan, preşedintele Societăţii Scriitorilor Târgovişteni. Fiind însoţit la lansare şi de un nou volum al scriitorului omagiat: *Barbu Cioculescu în dialog cu Mahai Stan* (Ed. Bibliotheca, 2019).

*

În ce mă priveşte, am înclinat în analiză către proza memorialistică a lui Barbu Cioculescu; prezentând-o aici în linii generale. Cum sugerează şi strategia intitulării, *Amintirile unui uituc* constituie un volum atipic de memorialistică, în cadrul căruia istoricul literar este dublat, în capitole independente, de un prozator (non-ficţional) şi de eseist. Materia, la prima vedere, eterogenă, este distribuită în trei părţi inegale. În fiecare dintre ele, memorialistul uitător înclină balanţa spre o ipostază predominantă: (auto)biografie în *Partea I*; amintiri şi opinii din perimetrul literar cunoscut îndeaproape – în *Partea a II-a*; eseul îmbinat cu evocarea adusă până în actualitate – în *Anexe*. În partea anexată sunt încorporate şi fragmente dintr-un jurnal intim datând din anii 1973-1991, care reprezintă, pentru autor, o dovadă în plus (pe fondul modestiei trucate) că nu are fibră de memorialist.

În registrul ironic al antifrazei, Barbu Cioculescu deschide *Amintirile unui uituc* cu trei texte preliminarii aşezate sub genericul parafrazei hamletiene *A fi sau a nu fi memorialist*: două preambuluri, *şi încă ceva*, cum adaugă între paranteze. În primul *preambul*, scriitorul octogenar caută să-şi justifice refuzul îndărătnic de a-şi scrie memoriile, pe care nimeni nu-l înţelege. Autoportretul haşurat rezumativ, cu accente (auto)persiflante, tinde să anuleze argumentul comodităţii în actul scrisului. Nici „sentimentul nimicniciei omeneşti" nu pare a fi argumentul hotărâtor, cum se întreabă retoric; şi nici teama de reacţia ostilă a prezumtivilor cititori. Iar „vina" inhibiţiei iniţiale este pusă pe seama educaţiei morale din familia de cărturari. În al doilea preambul, îmbibat de ironie şi umor, „omul secret" este aproape convins să capituleze în faţa „hărţuitorilor" care îi cer să-şi scrie neîntârziat memoriile. În aceeaşi tonalitate ludic-ironică, memorialistul, fie el şi „uituc", trece în revistă – în al treilea preambul - modalităţile de concretizare a proiectului şi realizează că îi lipsesc metodica şi sursele scriptologice, inclusiv fişele de lucru cerute odinioară de G. Călinescu la Institutul de cercetări care-i va purta numele. Ceea ce face dificilă respectarea normativelor. În ace4astă manieră originală, secvenţele confesive din *Amintirile unui uituc* prind consistenţă – dincolo de modele, metodă şi strategii atractive faţă de cititor – prin sinceritatea confesiunii, naturaleţea limbajului şi har de povestitor (şcolit aievea pe filiera Ion Creangă, şi nu numai). Sub masca unui hâtru memorialist, scriitorul care *se povesteşte* pe sine pendulează frecvent între anecdota cu valoare istorico-literară şi evenimentul biografic mustind de viaţă care marchează evoluţia şi formarea spirituală, ca într-un veritabil *Bildungsroman* non-ficţional. Înclinând de la început spre dezvoltarea cronologică a faptelor existenţiale, Barbu Cioculescu reconstituie în *Partea I* istoria unei familii de intelectuali rasaţi, începând cu naşterea sa în Franţa, unde tatăl său, Şerban Cioculescu îşi pregătea doctoratul. În acest capitol introductiv este schiţat portretul părinţilor după o *fotografie*, care devine pe parcursul evocărilor sursă primară a rememorării.

În prima parte a memoriilor, în care reconstituie secvenţial istoria sinuoasă a vieţii de familie, Barbu Cioculescu reface traseul acesteia de la Paris la Găeşti şi pentru totdeauna la Bucureşti, cu refugiul la Ciorogârla din timpul bombardamentelor - în timp de două decenii, de la naşterea din 1927 şi până la abdicarea regelui Mihai din 1947. Dar incursiunile confesive în viitorul memorialistului sunt frecvente, spre a marca conturul unor evenimente de amploare. În acest sens, este remarcabilă secvenţa finală *Ajunge, va striga vocea*, în care istoria rezumată pe fundal biografic ajunge până la mijlocul anilor '60, în epoca lui Ceauşescu. În acest registru sarcastic al raportării sincronice, timpul istoric este împins finalmente spre momentul revoluţionar din '89. Din stilistica evocatorului, nu lipseşte turnura comic-ironică a referinţei istorice şi biografice suprapuse, ajungând până la viziunea caricaturală.

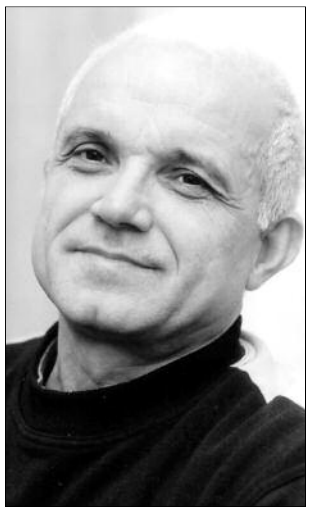
Firul documentar este întrerupt, din loc în loc, şi bine garnisit cu anecdote hazlii sau întâmplări semnificative din viaţa scriitorilor cunoscuţi de copil-adolescent-tânăr prin intermediul tatălui său, renumitul critic şi istoric literar. Datorită prieteniei tatălui cu marii poeţi interbelici, novicele literat s-a orientat spre poezie, cum mărturiseşte. Dintre alte episoade rememorate, remarcabilă este scena întâlnirii cu G. Călinescu, la cursul de la Litere, prilej pentru o schiţă portretistică: „Profesorul pătrunse cu vie mişcare în amfiteatru, urcă vijelios la catedră, mai degrabă scund, ventripotent, măsliniu la faţă şi, în general, de factură meridională în mişcări, cu chica-i căzând pe frunte. Cu glas subţire, ce lua tonalităţi de soprano la capăt de fraze, animate, acestea, în crescendo, şi cumva în falset, profesorul începu să ne vorbească despre proza unui clasic iluminist..." Fireşte, secvenţele cu/despre scriitori vor fi completate în timp cu amintirile de corector la Editura Ştiinţifică, transcrise în limbaj corosiv. Pline de dramatism, în schimb, sunt amintirile despre arestările intempestive din perioada proletcultistă, vizat fiind şi tatăl său.

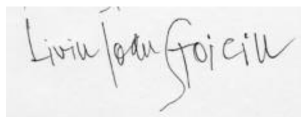
Dincolo de bogatul fond documentar, originalitatea *Exerciţiilor de memorialistică* decurge, în genere, din maniera în care, ignorând cât se poate normele genului, autorul depăşeşte frontiera rememorării biografice uzând de atributele portretisticii sau ale eseului (adeseori, cu turnură politică). Prin diversitate stilistică – în sfera căreia poate fi considerat expert (dovedind şi în proză acest talent)-, Barbu Cioculescu reuşeşte să raporteze istoria mică, individuală, la istoria mare a colectivităţii. Şi o face în cunoştinţă de cauză, din moment ce a fost martorul unor evenimente capitale, trăind „sub trei orânduiri, un război mondial, două cutremure devastatoare, o rebeliune, patru decenii de comunism şi încă două de tranziţie." În chip firesc şi prin percepţie referenţială organică, devenirea personalităţii sale se proiectează pe ecranul panoramic al istoriei naţionale. Exerciţiul memorialistic al lui Barbu Cioculescu dovedeşte, înainte de toate, că vocaţia literară s-a îngemănat, de-a lungul evoluţiei personalităţii, cu vocaţia prieteniei. Modelul i-a fost aproape: prietenia statornică dintre Vladimir Streinu şi Şerban Cioculescu, cărora le schiţează portretul spiritual şi moral într-una din primele secvenţe. Exemplele elocvente sunt reprezentate de prietenia autorului cu poetul exponenţial din gruparea „Albatros", Constant Tonegaru (denumit „marele poet") şi Alexandru George. O prietenie durabilă l-a apropiat pe Barbu Cioculescu de cel din urmă, chiar dacă îi dezaprobă idiosincraziile. Portretul prietenului său dificil va fi completat într-un text (probabil, necrolog) inclus în volumul *Litere, litere* (Ed. Bibliotheca, 2017).

Pe bună dreptate, Alexandru George este primul care îl asociază concepţiei şi îl include pe Barbu Cioculescu pe lista Şcolii de la Târgovişte, cum recunoaşte în textul amintit. Dintre prozatorii care alcătuiesc nucleul grupării, prietenii memorialistului au fost M. H. Simionescu şi, mai cu seamă, Tudor Ţopa: „În această ordine de idei, mai aproape de mine a fost Tudor Ţopa, pe care nu l-am simţit vreodată muşcat de gloriolă. Cu deosebire că la el lucrul venea din suprema părere despre sine, cu care combătea realitatea. Parcă aud la telefon: „aici e Tudor", rostit parcă de Henric al optulea. La polul opus lui Radu Petrescu, care, ocupând un sfert de scaun, se simţea şi aşa abuzând. Pe un fotoliu stăteam eu, pe un altul Valentin Berbecaru care-l adusese pe Radu, ca să facem cunoştinţă şi să-i citesc cele ce le scrisesem despre dânsul în pregătita „Istorie a prozei româneşti, de la 23 august 1944 încoace", de sub egida Institutului Călinescu. Pe acel scaun stătea, drept, Radu Petrescu, pe a cărui faţă nu se mişca nici un muşchi (...) În puţine cuvinte, romancierul îmi spuse că găsea textul ca perfect avenit – şi că-mi va furniza, curând, şi datele biografice necesare. Pe care, de altfel, mi le-a şi transmis, rămânând în arhiva mea – cartea întreagă a căzut la cenzură, după trei, adânci, rescrieri."

Într-un dialog direct cu cititorul, autorul *Exerciţiilor de memorialistică* îşi asumă condiţia de scrib umil şi uituc pe deasupra, într-un autoportret irizat de ironie şi umor. În fapt, simulând uitarea, Barbu Cioculescu îşi revendică dreptul memoriei selective care elimină detaliul nesemnificativ. Altfel spus, îşi asigură serviciile unui eu impersonal, care reînvie amintirile în spiritul obiectivităţii, fără nici un fel de ranchiune sau elogii exagerate. Deşi uzează dezinvolt de modalităţi narative consacrate, scriitorul nonagenar nu-şi schimbă nicicum perspectiva lucidă asupra evenimentelor, pentru a nu risca să devieze în domeniul *memorialisticii de fantezie* – cu expresia lui Alexandru George, unde „personajul-erou se zugrăveşte în fel şi chip, în contrazicere cu realitatea." Momentele existenţiale reanimate cu talent narativ nu se abat, aşadar, de la principiul autenticităţii în cadrul acestei proze non-ficţionale, deopotrivă memorialistică şi eseistică.

Liviu Ioan Stoiciu

La mare, strângând din dinți anul ăsta

Nu-mi vine în continuare să cred că de jumătate de an tot „bolesc” (am dat amănunte în *Argeș* despre umilințele fizice îndurate, devenite cotidiene; eu rămân o carte deschisă). Nu sunt obișnuit să mă vaiet că mă doare una, alta, până anul ăsta am avut un stil de viață sănătos (cum se spune) și m-a ferit Dumnezeu de accidente. De la începutul anului ăsta m-am trezit neputincios, în ultimele două luni m-au doborât durerea de mijloc, apărută din senin și apoi durerea de genunchi stâng, ambele activate în urma unor aplecări forțate? Adică, îmbătrânind, fac tot mai multe mișcări fizice greșite?

Ca în fiecare an (de la o vreme) am mers de la 1 în 10 august la Vila Scriitorilor, la Neptun, convins că „marea îmi face bine” (bronzul, apa sărată, aerul; merg la mare exclusiv din motive de sănătate, nu mă interesează turismul monden). Am întâlnit-o aici pe Silvia Chițimia (poetă dragă și etnolog, e mai mare cu nici un an decât mine; e de o sensibilitate mistică ieșită din comun), cu acces la astrologia tradițională, avea aceleași dureri ca mine, m-a asigurat că din 15 august se mai înmoaie durerile de genunchi și mijloc, fiindcă planeta Uranus ar face și ar drege, și nu știu ce altă planetă retrogradă dispare. Durerile mele depind strict de mișcarea planetelor? E interesant. Azi, când scriu aici, e în 15 august, durerile la genunchiul stâng (la care am fost operat în ianuarie 2007; am căzut în acest genunchi la Mănăstirea Putna, făcând un salt în aer, împiedicat de ultima treaptă a unei scări subterane, la vederea unui „diavol”, pe care l-am înjurat pe românește; e o poveste adevărată... ireală, pusă cu altă ocazie pe hârtie) s-au mai atenuat, dar nu mi-au trecut, nu am curajul să urc pe munte, pe Caraiman, pe Jepii Mici (e o ascensiune aproape rituală anuală la mine; din păcate, neavând însoțitor, urc singur și e periculos, o pot păți fie din cauza urșilor, fie de o simplă accidentare), de exemplu... E curios că sunt pedepsit, astfel, să stau la Brașov și să nu mai pot să urc pe munte din cauza durerilor la un genunchi (și de mijloc). Așa că am venit la mare, cum spuneam, pe 1 august, în speranța că-mi mai repar la soarele intens și din ce e stricat la genunchiul stâng (și la mijloc, la coloana vertebrală)... Voi transcrie aici din jurnalul ținut acolo (pe un caiet cu file veline, note de mână), de curiozitate.

Joi, 1 august 2019. Scriu aici de la camera 26 a Casei Scriitorilor, la Neptun. Venit cu Doina Popa. Am făcut programarea la Uniunea Scriitorilor din primăvară, am plătit și un avans atunci... Am dormit prost acasă, la Brașov, m-a tot trezit durerea de genunchi stâng, nu mai știu ce să fac, degeaba dau cu balsam de... cal și cu unguent... birmanez (dăruit de un vecin, fost sportiv de performanță). Pe picioare la 4,45 (la ora 5 sună alarma la ambele telefoane mobile, al meu și al Doinei), sperăm să nu prindem blocaje pe drumul până la Neptun dacă plecăm azi cu noaptea în cap. Tabieturi întârziate. Banană, alune în coajă. Avem bagaje trei trolere obișnuite, nici mari, nici mici, și două rucsacuri (luăm și ibric, fierbător, căni, cafea și ceai, ciocolate; noi nu mâncăm dimineața decât fructe; avem asigurată masa de prânz și de seară la restaurantul Casei Scriitorilor; eu mă trezesc la ora 9, mă culc la 1 și la mare). A plouat toată noaptea. Lăsăm întredeschisă ușa de la dormitor, atât cât să intre și să iasă pisica (îi va da să mănânce la bucătărie vecina Emma, din ce am cumpărat, ea are cheie; venită din pădure la noi, pisica își face nevoile numai afară, are locul ei sub un brăduț pe care eu îl curăț săptămânal, schimbând pământul), e riscul nostru să intre după pisică și motănelul răsfățat al vecinei Mihaela (sterilizat și el) și să însemneze locul (Doina pune pe pat o cuvertură special pentru el; lasă că și pisica noastră neagră vomită părul înghițit, că mereu „se spală”, e teribil de cochetă). Nu ne gândim la hoți (bat în lemn). Casa rămâne în grija pisicii, îi lăsăm deschise și cele două băi, bucătăria și camera-bibliotecă, unde am eu biroul. Plecăm cu mașina pe ploaie serioasă la 6.15 – va fi un drum de coșmar, până la Eforie a plouat groaznic, abia vedeam în față, ce ghinion! Mă așteptam la acvaplanare, era apă adunată pe asfalt peste tot. Am mers cu 130 km/h unde s-a putut. Slavă cerului, n-am avut nici obișnuitul blocaj de la Bușteni la Nistorești... Oprim la două benzinării Rompetrol, una pe centura Ploieștilor (pentru toaletă; am cumpărat cafea dublă la pahar și trei brânzoaice, plus două pateuri cu ciocolată, dar și apă minerală și nectar). Intrăm pe autostrada spre București (de la Ploiești), pe care n-am mai fost de ani de zile (e mai lung traseul până acasă la București, în Calea Giulești, cu 25 de kilometri decât dacă merg pe DN 1), plouă „pe rupte”. La capătul autostrăzii (A 3) mă încurc la giratorii, nu văd trimiterea spre Constanța, până la urmă recunosc drumul pe centura Capitalei. Din cauza ploii dense (vine în valuri încețoșate) care nu mai încetează și a blocajului (mergem bară la bară pe centura Capitalei spre cealaltă autostradă, A 2; mai mult stăm decât mergem; e zi de muncă) mi se pare interminabil, centura Capitalei aici e o rușine de drum. În sfârșit, după ezitări (neștiind traseul), „urcăm” pe Autostrada Soarelui (35 de kilometri cu ciment cârpit și asfalt parțial; indicația aici e să merg cu 80 km/h, dar nu respecta nimeni această interdicție). Plouă în continuare aberant, nu numai mașina noastră e pusă la grea încercare. Opresc pe la kilometrul 100 și umplu jumătate de rezervor golit, cumpăr cea mai scumpă benzină (alta nu e; mari șmecheri și aici). Suntem bucuroși că nu găsim blocaj până la Eforie Nord (podul de la Fetești îl trecem fără probleme; am plătit pe internet de acasă taxa). Aici cotesc la dreapta și merg nu mult spre Negru Vodă, o iau la un moment dat la stânga spre Eforie Nord, am făcut un ocol, ieșim la capătul drumului blocat de mașini care vin pe Litoral sau pleacă de pe Litoral. Aglomerația auto de mai departe e subînțeleasă, nu ne impresionează, mergem încet. Să nu uit: am plecat la volan cu durerea de genunchi stâng, la prima oprire la Rompetrol nu mai puteam să calc pe piciorul stâng. Întreaga zi voi strânge din dinți la volan, n-am de ales, durerea mă enervează mai mult... Opresc la capătul comunei 23 August și cumpăr doi pepeni verzi și doi galbeni. O luăm spre Olimp, la giratoriul nou, nu-mi vine să cred că găsesc loc de parcare la Casa Scriitorilor. Am sosit la 12? 12.30? Nu

(continuare în p. 5)

C. Voinescu

Like Gramatica

„...un îmbogățit de război. Un burtă-verde”

■ În încercarea de a da chip de plural termenului compus ***burtă-verde***, prin care, într-un comentariu, pe facebook, sunt definiți îmbogățiții peste noapte ai vremii, acestora li se spune ***burți-verzi***. Formată din ***burtă***, cu etimon necunoscut, și ***verde*** (latinescul ver[i]dis), vorba desemna odinioară șorțul sau brâul verde purtat, ca semn distinctiv, de negustorii burtoși de pe Lipscani, Gabroveni sau Covaci. Cu timpul, noima sa de dicționar a ajuns să-l desemneze pe omul insensibil la valorile culturale, filistin, leneș, comod, indolent, pe burghezul avut și suficient, Tudor Mușatescu folosind termenul, în 1952, drept titlu al unei comedii de moravuri. Indiferent la genul gramatical, cuvântul, compus din substantiv+adjectiv variabil, își conservă cu încăpățânare forma inițială de feminin singular: Domnul este ***un burtă-verde***, Doamna a devenit ***o burtă-verde***, Amândoi sunt ***niște burtă-verde***. Zice Camil Petrescu: *Îmi pare rău că nu ne-am uitat mai atent atunci în tren. Eu am crezut că-i un îmbogățit de război. Un burtă-verde.*

■ Greșește folcloristul I.G. Sbiera când notează: *Nici lumea-ntreagă n-a fi în stare să săvârșească lucrul acesta într-o noapte și iată că* ***tontolăul*** *iesta de Ion l-au făcut singur?* Nu greșește, pentru că, dacă îndepărtăm sufixul augmentativ *-ălău*, ne rămâne în față radicalul *tont-* (care este și cuvânt de bază al derivării), cu origini necunoscute, după unii, comparabil însă, după alții, cu ***tonto***, comun limbilor italiană, spaniolă, portugheză. Rezultă deci că forma corectă a termenului este ***tontălău***, nu ***tăntălău***, cum rostim și scriem mulți dintre noi. Rămâne de văzut care dintre forme va învinge în disputa dintre normă și vorbitori, ***tontălău*** sau ***tăntălău***, ori vor fi acceptate amândouă, ca în cazul ***tobogan/ topogan***. Zice Galaction: *Badea – negustor nepriceput și tont – își adusese acasă nu tihnă... ci belea.*

■ Sub o poză cu două distinse doamne și câteva sute de like-uri, cineva dă explicația: ***Dragele*** mele colege. Oricât de încântătoare și de bune colege ar fi doamnele respective, gramatica nu ne îngăduie să le spunem ***drage***, ci ***dragi***: femeie ***dragă***/ femei ***dragi***, formă corectă de plural (identică cu masculinul – oameni ***dragi***), căreia îi atașăm articolul hotărât *-le*: ***dragile***! ***Drag*** este adjectiv variabil, cu două terminații (de masculin și feminin: *drag/ dragă*) și trei forme flexionare (*drag/ dragă/ dragi*). Așadar, ***dragile***/ ***dragilor*** noastre doamne, să ne iertați dacă, uneori, vă iubim nu tocmai corect gramatical! Zice Negruzzi: *Îi erau dragi cărțile.*

■ Mai multe ***monstre*** de alifii ***vindicative*** sunt prezentate doct, în holul unui hotel balnear, de un ins cu alură de alchimist. Când un *monstru* se încrucișează cu o *mostră*, se nasc, desigur, ***monstrele***. Altfel spus, când o pocitanie se împerechează cu un eșantion, apare, nelegitim, un hibrid, ***monstra***, căreia dicționarele i-au refuzat certificatul de naștere. Sunt recunoscute doar substantivele *monstru* (latinescul *monstrum*, via Paris – *monstre*), plural nearticulat *monștri*, articulat *monștrii* aceia (nu *aceea*!), și *mostră* (neogrecescul *móstra*), *mostre*. Cât privește adjectivul ***vindicativ***, acesta se află în flagrantă confuzie paronimică cu ***vindecător***, primul, franțuzesc – *vindicatif* – răzbunător(!), al doilea, latinesc și potrivit enunțului citat – *vindicare* – a vindeca. Zice Gherea: *Sosește ucigașul. Șchiop, ghebos, uscat, monstru moral și fizic.*

■ Deși l-am preluat de la francezi, termenul ***snob***, definit de Șăineanu drept *cel ce face pe nobil (fără a avea talentul și mijloacele)* – este, la origini, un anglicism, răspândit pe la 1848 de *Cartea snobilor*, a lui Thackaray, tema fiind tratată și de Frédéric Rouvillois în *Istoria snobismului*, tradusă pentru Nemira de Irina Negrea, cu câțiva ani în urmă. Scriban, după ce relevă și sensul ieșit din uz de *cârpaci, ucenic de cizmărie*, povestește că, la Universitatea din Cambridge, în dreptul numelor studenților nenobili, se scria ***sine nobilitate*** – în latină, *fără boĭerie* – prescurtat ***snob***, și *de acĭ înțelesul actual: acela care admiră fără să priceapă și se preface că pricepe, acela care se ține prostește de modă orĭ de obiceiurĭ prosteștĭ.* Zice Camil Petrescu: *Pare-se că snobii pe care îi admira acum aveau un stil al lor, pe care eu nu-l aveam.*

Liana Stamin

în amintirea mea

râsul tău neschimbat

virgulă așezată între uitare și

încă iubire

intonând nostalgii din timpuri

albastre

poemul Șarpe

un opt încolăcit al alcoolicilor intrați în bodega
din curtea spitalului: iată-i uitând drumul spre morgă

aproape de noi
(ceva de culoarea oaselor
vorbește în neînțelesuri)
mai sus, spre deal,
biserica curăță sângele în
nuanțe de roșu și
gardul de aripă crescută în
clavicula mortului neîngropat
e semnul pe care
șarpele nu-l face
la plecare.

peste drum, vitrinele curg de
proaspăt greu vandabil
(administrația dă faliment
în lipsa prețului pe
suflet)
în cutii de metal
doar moartea îngheață
veninul
din pahare cu gura în
jos
după ora închiderii
respirației.

decembrie devreme

sub genunchii mei se pierde lumina
trădată de umbre
recitesc scrisorile arse la colțuri
jumătate cuvânt
jumătate semn de-ntrebare în care m-ascund
o cutie de chibrituri
în care târziu îmi voi chiti oasele
grele
și eterne amintiri
închid în tăcerea
din spatele cornului
ce răsună-n pustiuri
mă ninge lumina
și pot recompune cuvântul
din urmă
din colțuri
sau de la-nceput
întreg
cum strălucirea iernii-l lăsase
înainte să mă plec
rugându-te: ridică-mă
să ating vârful verdelui!

vine o vreme

când gândurile rătăcesc prin
rănile toamnei
venind de departe
n-au taine nici vise
despart morții cuminți
de viii cu oasele
frânte
păsări verzi din hârtie
noi
numărăm lumi albe
în rătăciri de trup
înecându-ne gândul
apoi
punem toate aceste lucruri
la punct

rezumat

unele plecări sunt chiar
interesante.
rămân în urmă
niște papuci
cu cinci numere mai mari și
o tabacheră fumată și
ziarul deschis la despărțiri
și lângă ușă,
agățată într-un cui,
o respirație
iar în baie
o lamă de ras.
unele cazuri sunt fericite.
palmele vor purta papucii și scrumul
și frica și bătăile inimii
se vor aduna
degetele vor plânge
apoi sângele tace.

dialog

ce m-ar putea împlini, mă întrebi?
mângâierea îți răspund
și taci.
am o singură mână
și cu ea desenez mereu
când Dumnezeu
este altceva
în lumină e atâta liniște, îmi spui
și tac.
pentru mine, liniștea are
gustul laptelui cald
și galben și numai
al mamei.
pentru alte răspunsuri
îmi trebuie
cealaltă mână
să simți
din căușul ei
înțelesurile.

începuturi

iubim amândoi însingurarea
ce nu ne desparte
ca voalul miresei
se așază între noi
mai lung, mai rotund decât
timpul trecut ce trăiește
în tălpile noastre.
de porțile fericirii târzii
se agață
degete ude de lacrimi
necurse
în mâinele absent
cu brațe închise
ne coboară ninsoarea
prin sită de ceață
înecată în amiază de
soare scăpat
din lumi topite
de gheață
tu,
ridicat pe vârfuri
eu,
călcâiul lui acum.

antetoamnă

în amintirea mea
râsul tău neschimbat
virgulă așezată între uitare și
încă iubire
intonând nostalgii din timpuri
albastre
mări triste de
plecarea noastră
acasă
unde locuim numai noi
respirând atingeri de
gând pierdut lângă
piatră
în scrum prefăcută
înșelătoare ca obrajii soarelui de
septembrie
ceața-n ceață risipită
dincolo de umbra
memoriei.

franchețe

eu n-am iubit niciodată iarna
și n-am avut impresia că ninsorile ei
îmi tulbură suficient ființa
din care să se nască idei
dar nici n-o urăsc
deși mă îngheață
mă prefac că îmi place
albul ei uniform
în esență
teatrul ăsta față de ea
și față de tine
îmi amână plecarea
în locuri întunecate sau însorite
sau cu multe ploi
(ceea ce cu adevărat ar fi un dezastru,
pentru că stilul meu
de a rupe umbrele
când vântul tace
e același)
și mă întorc să-mi văd de ale mele
iar până seara
nu s-a întâmplat nimic
decât ninsoarea

semne

îmi duc palma peste gură
ca să tac acest cuvânt
pe care-l aștepți și țipăt
și șoaptă și gând
dar eu nu-l ating
și-l resping ca pe-o apă
murdară
îl înghit precum pământul trupul
carnea cea curată
printre bocetele surde
îl beau lacrimă-nghețată
mi se răscolește ființa
sufletul mi-e negură
pe obrajii plini de sânge
doar silabe tremură
n-au putere să se adune
sterpe sunt precum smochinii
deocheați de ochii morții
crescuți singuri în pustie
și lăsați la mila sorții
îți scriu totuși niște semne
cu buzele pe pământ
n-au nici noimă
n-au nici viață
însoțite sunt de stele
căzătoare
până aproape de mormânt
unde spicele-nflorite le mai leagănă
în gând
și din nou se face ziuă
și-n lumina ei se naște
o rostire nouă
goală
ape limpezi vin s-o îmbrace

poesis

Leo Butnaru

BELGRAD. PANTA REI ȘI PANTA SKADARLIJA
(Poeme)

Apartmani Skadarlija

Aici au locuit Stănescu, Dora, Dumbrăveanu,
Dumitrescu. Sorin, firește.
Diminețile
le bătea în ușă Adam
salutându-i și românește
și sârbește.
Frățește.

În dimineața de azi
în solzii rașchetați ai parchetului
în lacul lor lucios
se reflectă binele public – soarele.

Coborând scările hotelului cochet
la parter
pe stânga – un restaurant chinezesc.

Nichita spusese: „Limba română este patria mea”.

După ce Camus rostise nazonat: „Ma patrie, c'est la langue française”.

Nu cred să nu fi existat vreun scriitor sârb care să fi spus:
„Patria mea este limba sârbă”.

La rândul său
patronul restaurantului „Kung Fu” le-ar fi putut răspunde demn
și cu oarece subtext:
„Patria mea este limba chineză”.

Pe sticla vitrinei restaurantului cu tacâmuri-bețigașe – învălmășeală
de litere slavone
latine și ieroglife – dintre acestea toate
oarecum învălmășite
parcă te-ar ținti priviri ca dintre recife
și, oarecum îngrijorat, un sens
euro-chinez:
„Patria mea este...”

18.IX.2018

Panta Skadarlija

Lui Adam Puslojic

Skadarlija nu însemna coerență
ci secvență lângă altă secvență
înșiruite filmic în lung de uliță-pantă.
Bineînțeles
și panta Skadarlijei face parte din panta rei (să zicem
alunecările de teren)
și plantațiile de pa panta rei (seva din interior
și alunecare rouăi de pe frunze);

nu se poate ca pantera să nu facă parte din panta rei –
sângele ce-i curge în vene
și cel care-i picură de pe botul feroce.
Și Pompei
a făcut parte din panta rei.

Totul face parte din panta rei – Pantagruel
panteistul – astea și altele
apărute în conștiință, de parcă
memoria, zisă culturală
ar prinde să transmită online trecutul tumultul
inclusiv al boemei.
Ține de Heraclit
și acest spațiu eteroclit
această pantă de Skadarlija
până în capătul ei de jos, din vale, unde
de cum traversezi strada Cara Dušan
descinzi în plină piață
cu roșii delicat-bolfoase
și vinete, banane erotice – așa au crescut
așa au ieșit fără să fi vrut probabil
cel care le-a dat pe pământ
sau în arbori.
Sâni de europene albe ai sfeclei de zahăr
sânii de focoase adolescente africane ai ridichilor negre.
Zemoși răscopți care – neînfricat – își fac harachiri.

(De fapt
poate că tocmai Skadarlija și piața din capătul ei
ilustrează cel mai elocvent
deja cam sâcâitorul principiu al lui Heraclit despre totul curge
și nimic nu ar rămânea neschimbat...)

18-19.IX.2018
Belgrad – Niš

Aznavour

Dar parcă ți-ai putea imagina Skadarlija fără Charles Aznavour
și bineînțeles fără celebrul „La Bohème”
cântec extrem de cunoscut
despre care se cântă în alte șlagăre?
În timp ce ascult
trag cu ochiul la ecranul televizorului suspendat
în trans-secularul local „Pocalul de aur”.
Ce simpatici, ingenioși, unii chiar talentați
sunt evreii din filmele lui Woody Allen...

Dacă ar fi la discreția mea să butonez telecomanda
și să trec pe alte canale
aș înțelege ceea ce deja știam – că
nu doar se spune că tăcerea e de aur
ci au apărut și legende care susțin chiar
că în contul aurului muțeniei
câțiva inși s-ar fi îmbogățit mult. Precum ne sugerează
cinematografia italiană și americană
respectivii erau mafioți...
Noroc că din gânduri
și metafore negre-grele mă scot – iată –
doi acrobați cu coaste de cauciuc
și ghidușul clovn uriaș
dar parcă totuși unul cameral
de pluș.
E de râs
și chiar trezește zâmbetul seriozitatea clovnului
exact în această clipă eu trăgând concluzia că
atunci când clovnul e mimetic
el pare simetric.
Dar prin lărmuitoarea Skadarlija
mai e sau ar trebui să fie
și clona clovnului hazliu non-stop
care când face trucuri în piață
își ia pseudonimul paiață
iar când se nebunește pe la „Pocalul de aur”
sau pe la cele „Trei pălării”
el își inventează fel de fel de nume hazlii
pe care din păcate memoria mea nu le stăpânește
ele fiind foarte exotice
pe sârbește.

...Dar să revenim la început(ul) care de regulă
se potrivește și pentru un final de discurs
mai amplu
mai scurt:
Parcă ți-ai putea imagina Skadarlija fără Charles Aznavour
a cărui „La Bohème” o ascult chiar azi
23 septembrie, la Belgrad
ca pe – mi se pare – un recviem răgușit
ce ar petrece un celebru boem spre muzica sferelor
în această belgrădeană
sau pariziană zi-noapte în care
ca un soare uriaș al armoniilor s-ar stinge
purpurii ca un apus în potolire
magicii săi plămâni
ce respiră văzduhul Araratului
pe care l-a respirat și Noe...

23.IX.2014
Niš – Belgrad

La Skadarlija, despre speranță

Lui Radomir Andric

Un mușteriu îl îmbărbătează pe alt mușteriu
(e de presupus – ambii boemi)
spunându-i astfel (aproape ca, să zicem
un Shakespeare din secolul nostru):
„Bătrâne Lear (e o poreclă, firește, – *l.b.*)
nu e pierdut totul
mai e o speranță
odată ce ai înțeles
să nu lași iluzia tinereții tale
să se transforme pur și simplu
în interes.
În fața interioară din conștiința mea, a speranței (doar
interioară poate fi speranța) neapărate; reiau
mai explicit – în fața neajutoratei speranțe eu
mă simt cel mai neajutorat. De aș putea să o ajut
și speranța să fie pe deplin vie
și eu ajutorat m-aș simți...”

...Pe aici
mai ales spre miez de noapte
deloc puțină vorbăria mălăiață
prin care Skadarlija ca și cum devine
zonă intensă pentru viață.
Până spre dimineață.
Cum ar veni se trăiește
se filosofează (cred unii
și nu totdeauna nu au dreptate)
astfel că de a-i încerca să potolești vreun guraliv
(temperamental)
de parcă ai trage acul de ureche...

(Ah boemă
viață-viață
fir de ață...)

Discotecă

Îmi venise gândul că muzica aia
strangulată de toate ghilimelele posibile
care
bineînțeles
vor să spună că nu e vorba de muzică;
în fine,
fie,
îi zic muzică ce mi se păruse că și-a ieșit din minți.

Dar parcă o astfel de muzică între ghilimele are minte
ca să nu mai vorbim de pluralul
minți?
Stare
de parcă din peșteri ies cicluri de ciclopi
game de răgete asurzitoare
în lung de Skadarlija insinuate
prin complimente dezmățate
urări de bine și felicitări în o mulțime de limbi
încât poți ajunge a înțelege diferența sau unitatea dintre
augurii uruguaeni și auguri italian. Iar când
vodca de Finlanda prinde a-și face efectul
în comparație cu bășnirile despre marii boemi belgrădeni de odinioară
destinele foarte puținilor zei par interesante.

Aici au locuit Stănescu, Dora, Dumbrăveanu,
Dumitrescu. Sorin, firește.
Diminețile
le bătea în ușă Adam
salutându-i și românește
și sârbește.
Frățește.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

În poemul anterior, Venere şi Madonă (15 aprilie 1870) Rafael prelua de pe statuile vechi din Roma chipul zeiţei Venus — şi îl transforma, cu meşteşugul artei sale, în Madona, adăuga, adică, diadema de stele, raiul creştin etc. — la un chip păgân.

LAMPADA TRADUNT. Mai este, însă, un motiv pentru care nu mă pot lăsa convins de această emendaţie de text: virgula după versul 83. Textul în „Convorbiri literare" este acesta:

82. Voi urmaţi cu răpejune cugetările regine,

83. Când plutind pe aripi sânte pintre stelele senine

84. Pe-a lor urme luminoase voi asmene mergeţi.

„Convorbirile" au virgulă, cum vedem, doar după versul 82, cealaltă virgulă, după *senine* V.83, apare la Titu Maiorescu — şi se păstrează în toate ediţiile, până azi (inclusiv la Perpessicius care de cele mai multe ori preia inerţial punctuaţia din ediţiile anterioare, fără a o discuta — uneori, e drept, căutând consensul editorilor anteriori, dar la fel: îţi dai seama că este un consens doar comparând ediţiile între ele, nu se specifică asta nicăieri). Sensul în „Convorbiri" e limpede: (voi) ***plutind mergeţi***, gerunziul ţine acţiunea într-un prezent continuu — în care este atras şi ***urmaţi*** de mai sus; abia întrerupând mişcarea prin virgulă acest *mergeţi* rămâne oarecum suspendat şi intervine suspiciunea că ar putea fi un imperfect. Nu este cazul, punctuaţia rezolvă totul.

Ale cui sunt, apoi, *urmele* — ale stelelor, sau ale cugetărilor? Cu virgulă, textul se leagă peste versul 83, deci voi urmaţi cugetările şi asemene mergeţi pe urmele lor luminoase. Virgula maioresciană ajută, aici, înţelesul — dar cu ce preţ? — Acţiunile următoare sunt concomitente fără virgulă (*plutind mergeţi: mergeţi plutind*) — şi divin, despărţite de virgulă, succesive ori în coordonare cauzală (*plutiţi şi mergeţi; pentru că plutiţi mergeţi*,etc.). Cât despre lumină, imediat mai jos vine explicaţia: *„Cu-a ei candelă de aur palida înţelepciune / Cu zâmbirea ei regală, ca o stea ce nu apune / Luminà a vieţei voastre drum de rose semănat."*

Iată un alt accent eminescian, trecut din „Convorbiri" în toate ediţiile, scos abia de C. Botez (Mihai Eminescu: Poesii. Ediţie îngrijită de Constantin Botez. Bucureşti, Editura Cultura naţională /1933/, p. 17.) şi, desigur, şi de Perpessicius, încă din 1939, pe motiv — desigur! — că imperfectul se înţelege şi fără accent grav pe finală; poate de aici s-a inspirat acesta pentru *mergéţi* de mai sus, dar este ciudat cum n-a pus în 1939 accentul grav: *mergèţi*: respectă manuscrisul, cum se vede şi din facsimil; dar se poate deduce că pe vremea lui Eminescu imperfectul se accentua cu *accent grav* iar diftongarea cu *accent ascuţit*, or, în *mergéţi* din manuscris sunt ambele situaţii: *imperfect* exprimat prin *diftong*; cred că e mult mai cuminte să considerăm, în această ciornă manuscrisă, că accentul ascuţit marchează numai accentul în rostire, poetul nu putea fi atent la două lucruri odată în graba scrisului. Menţinând forma în 1966, editorul va fi trebuit să pună accentul ascuţit, ca să nu mai complice lucrurile... Maiorescu are şi aici virgulă după *nu apune* — păstrată conştiincios de editori — făcând apoziţie (înţelepciunea palidă este stea ce nu apune). Sensul este că această stea *luminà* drumul vieţei voastre, ea este agentul. Luminile de mai sus (*pe-a lor urme luminoase*, ale cugetărilor) sunt date, aşadar, de candela de aur a palidei înţelepciuni. Palida — nu poate fi decât un joc de cuvinte pe numele zeiţei înţelepciunii, *Pallas* Athena (genitiv grecesc: Pallados; *Palladium*, la Vergilius, este statuia zeiţei pentru troieni) combinat cu latinescul *pallidus,-a,-um* (galben la faţă, îmfricoşat,etc.). Manuscrisul 2257,72 are *pallidă înţelepciunea*, cu *–ll* — şi dacă ar fi să emendăm, l-am restitui formei definitive. (În *O.I.*,p. 34)

Revenind, şi aici avem imperfect, de data aceasta accentuat în revistă şi în ediţiile vechi. Eminescu mai foloseşte, însă, pe lângă imperfectele obişnuite ale limbii, şi unul al dumiririi, ca de exemplu în „Luceafărul", vorbirea lui Demiurg: „Tu *vreai* un om să te socoţi..." (cu sensul: tu vroiei/voiai de mult să te socoţi om, acum îmi dau seama; forma este refuzată de ediţii, dar prezenţa ei în *Almanahul România jună* este suficient indiciu că a dorit-o autorul însuşi (M. Eminescu: *Luceafărul*. În Almanahul Societăţii academice social-literare „România jună", Viena, Ed. Societăţii „Românbia jună", p. 54.). În „Epigonii" (textul din „Convorbiri literare") avem forme cu acest regim în versuri ca acestea, de pildă: *„Şi deaceea scrisa voastră erà sântă şi frumoasă / Căci din minţi erà gândită, căci din inimi erà scoasă,/ Inimi mari, tinere încă, deşi voi sunteţi bătrâni."* Formele actuale, terne (adică netede, fără accent) dau valoare conclusivă: „Şi, de-aceea, scrisa voastră era sântă şi frumoasă..." (am pus virgule ca să se înţeleagă sensul actual). Accentele eminesciene repetate şi forma legată dau, însă, în textul originar, sensul urmărit de noi, acel imperfect al dumiririi: autorul îşi dă seama acum, scriind, de cauză, el accentuează în cursul vorbirii *era* mai puternic decât *sântă, gândită, scoasă.* Avem numeroase alte exemple în „Convorbiri literare" unde imperfectul nu este accentuat grafic de către Eminescu, precum în *Rugăciunea unui dac* : „Pe când nu era moarte..." (M .Eminescu: *Rugăciunea unui dac*. În "Convorbiri literare", 1 sept. 1879, p.241), etc.; se poate replica, însă, că *Rugăciunea unui dac* a fost tipărită în 1879, iar *Epigonii* în 1870, cu 9 ani mai devreme. Ne putem referi la *Venere şi Madonă,* tot din 1870, v. 35: *„O fercioar' a cărei suflet era sânt ca rugăciunea".* (M. Eminescu: *Venere şi Madonă*, Ibidem, 15 apr. 1870, p.66.)

Să se compare: *scrisa voastră erà sântă — a cărui suflet era sânt ca rugăciunea*: prima oară se accentuează puternic sub ritm *era*, accent etic — a doua oară se accentuează *sânt*, calitatea sufletului interesând — şi, deci, imperfectul nu mai este accentuat grafic. O eventuală convertire în sistemul grafic actual trebuie să sublinieze cu alt corp de litere întregul cuvânt (Eminescu însuşi vorbeşte, în cazul accentului etic, de sublinierea cuvântului care-l implică). Dar găsim chiar în *Epigonii* un imperfect neaccentuat, în v. 90: „Ochiul vostru vedea 'n lume de icoane un palat." Aici, ca şi în *Rugăciunea unui dac*, ca şi în *Venere şi Madonă*, imperfectul nu e sub ritm, de aceea nu se accentuează grafic. Sensul este: *în lume* vedea.

Iar observaţia care se impune este că acest „voi" din *Epigonii* este de faţă, prezent. Nu se referă doar la înaintaşii în viaţă (Alecsandri, Helliade) — ci este o concluzie generală: toţi înaintaşii sunt numiţi, arătaţi în prezent, cu acest imperfect gramatical care arată dumirirea. Care este, atunci, impedimentul ca în pasajul de la care am plecat să vedem două prezente, cum e în „Convorbiri literare", în locul celor două imperfecte bănuite de către ediţii? Voi urmaţi acum, în prezent, cugetările regine — şi voi mergeţi acum, în prezent, pe urmele lor. Se evocă zborul pe aripi sânte pintre stelele senine: cu atât mai mult: este vorba de sufletul nemuritor, intrat în cosmosul înţelepciunii, în zbor continuu prin lumea ideilor, a cugetărilor. Aceste „inimi mari" fac două lucruri în acelaşi timp: urmează preceptele zeiţei înţelepciunii — şi merg pe urmele acestor precepte, adică le caută cu răpejune şi le urmăresc, le pun în practică să zicem. Arta poetică a înaintaşilor este mai limpede explicată pe cazul Costache Negruzzi: „...şterge colbul de pe cronice bătrâne (...) Moaie pana în coloarea unor vremi de mult trecute / Zugrăveşte din nou iarăşi pânzele posomorâte / Ce-arătau faptele crude..." Repetarea este, aici, importantă. În poemul anterior, *Venere şi Madonă* (15 aprilie 1870) Rafael prelua de pe statuile vechi din Roma chipul zeiţei Venus — şi îl transforma, cu meşteşugul artei sale, în Madona, adăuga, adică, diadema de stele, raiul creştin etc. — la un chip păgân. Tot astfel, poetul face dintr-o femeie pierdută — o sfântă. Dându-şi seama că a comis o impietate, readuce sfânta creată prin artă — la condiţia bacantei. Mai mult: înţelege că poate să schimbe din nou situaţia. Un asemenea creator este un epigon, un „apostat" care schimbă binele în rău şi răul în bine când vrea, care se poate schimba pe sine însuşi, etc. Arta (pictura, poezia) poate aceste lucruri — iar autorul are o responsabilitate imensă. Spre deosebire de *Venere şi Madonă*, în *Epigonii* Costache Negruzzi coboară în timp — dar nu schimbă nimic: „zugrăveşte *din nou iarăşi* pânzele posomorâte". Este un aparent pleonasm; de fapt, *iarăşi* trebuie înţeles „iarăşi pânzele posomorâte", tot aceleaşi pânze, iar aşa. Înaintaşii nu schimbă, doar învie trecutul aşa cum a fost, ei procedează prin *eponimie:* fac de două ori în aparenţă acelaşi lucru, merg prin timpul scurs şi-l aduc, identic cu sine, în prezent, reînvie ceea ce pare mort, dar nu-i schimbă esenţa. Ei, cu toţii, caută cugetarea — şi merg în cugetare, nu doar o numesc, definesc, înfăţişează etc. Este diferenţa dintre existenţă şi afirmaţie: scrisa voastră *erà* sântă, etc. — oamenii de azi *„Numesc* sânt, frumos şi bine ce nimic nu însemnează". Idealul *kalos kai agathos kai dikaios* este — sau doar se afirmă, doar se numeşte fără a însemna ceva în interior.

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Taifas

ILEA de Bârgău şi Ieud

Crâşma din Ipoteşti e închisă. Din nou. E ora 10.00 dimineaţa, 16 iulie 2019. Citesc în vitrină: Deschis între orele 08.00 şi 21.00. Stau în drum. Micul dejun la Tabăra de Creaţie "Gheorghe Crăciun" de la Memorialul Eminescu s-a mâncat. Chem un taxi. "Vine în 10 minute", spune o voce caldă de moldoveancă. "În dulcele grai", îmi spun. Au trecut 20 de minute. E soare. E cald. E luna lui cuptor. Apare taxi-ul. Urc. "Unde?", mă întreabă bondocul scund de la volan. E scund că-i văd piciorul care de-abia atinge pedala de acceleraţie. "Spre Manoleşti", zic. L-am convins că ştiu unde merg. "Şi de cinci ori pe zi făceam drumul ăsta, Botoşani-Manoleşti", zice bondocul care se subţiază de la piept până-n creştet de cap ca un ardei iute roşu.

Tac. Tace şi el.

"Botoşanu' până la cabana de la lac. Eu am ţinut-o până-n anul 2000. După aceea a venit prăpădul acolo, domnule. Au şi aprins-o. Nu m-a mai interesat. Eu am vândut, am luat bănuţul şi "bună ziua", nici nu am mai dat pe-acolo de 19 ani".

"Cinci drumuri?", zic.

"Poate şi şase. Când era vară şi cald, venea buluc de lume la prăjeală. Aduceam mititei, câte o tablă din aia cu 36, proaspeţi. Mergeam după alta. Şi tot aşa de cinci ori pe zi. Poate şi şase. Veneau la mine din Botoşani pentru o ciorbă de burtă. M-am "renumit" cu ciorba aia, până-n douămii când am zis stop. Se fura mult în oraş, făceau averi în timp ce eu lucram, hâiam nu alta, ca să mă târăsc de la o lună la alta. A venit divorţul, tată singur cu trei copii de crescut".

Taxi-ul intră în Manoleşti. Dealuri rotunjite. Păduri. Multă verdeaţă. Manoleştiul pare pustiu. Căldură."Ardei iute" nu deschide ferestrele maşinii. Mă uit la capul ascuţit din stânga mea. "Oblio", îmi zic şi dă să iasă un gâlgâit de râs. Îl înghit. Îl trimit la loc. Am antrenament la râsul din stomac.

"În Londra m-am dus de supărare. Am luat şi fata. Să mă facă de râs ai mei, domnule, ţiganii, românii...că acolo ăia au spiritul civic, aici nimeni nu a auzit de aşa ceva. Oameni buni, la Londra, dacă-i calci pe pantof cu bocancu', te văd, ştiu că eşti român şi, odată cu tine, o încurcă alţi cinci ori zece români. Aşa ne facem de râs cu toţii. Am început munca tot pe taxi, ca aici. La Londra, cunosc toate străzile, cartierele, cu mine nu te pui, n-ai cum, omule!"

"Ardei iute" vorbeşte cu mine. Îl privesc. Da de unde. Se uită prin parbriz la drum. E roşu la faţă ca buracul.

"O să vorbească din nou", îmi spun. Am lăsat scriitorii tineri să pregătească focul de tabără. Au cu cine: Iaru, Perţa, Gelu Diaconu, Adina şi Raul.

Zi liberă în Botoşani. Baruri. Piaţă "inter doi", lângă măcelărie, cafeneaua "Fabricuţa de cafea". Voi sări peste masa de prânz din tabără.

"Fiică-mea...două facultăţi. Atâtea a făcut în Anglia. Din taxi le-a terminat. Psihologie şi drept. Lucrează ca ofiţer la Poliţia comunitară londoneză. Să vezi: îi cheamă de la serviciu prin telefon, trei englezi cu spiritul lor civic până-n Trafalgar Square. Doi ţigani aşezaţi pe bordura de acolo, spărgeau seminţe.Că aşa ceva nu se face la Londra. Sună băştinaşii imediat la Poliţia comunitară. Trei ofiţeri ajung în patru minute la locul faptei. Un ofiţer era fata mea. Ai înţeles, domnule? Ăia îi înjură în româneşte. Fata le spune: "Ăştia ne înjură". Arestaţi, împachetaţi şi duşi fără alte vorbe în plus. Aia-i ţară, nu asta. Dar m-am întors. Destul de rău. Din taximetrist la Londra, tot taximetrist în Botoşani. Nu stau, domnule. Nici să mă picure cu sare nu stau. Am venit pentru băieţi. Unul e în anul patru la Drept, celălalt e în clasa a douăsprezecea la liceu. Îi rezolv şi pe ei şi înapoi la Londra. Nu-i de stat aici. Nu se merită. Pensii speciale, hoţie, i-aş împuşca pe toţi ăştia care fură. Da-s mulţi. Am rămâne puţini. Dumneata, eu şi alţi câţiva".

"Ardei iute" suflă greu. Îşi trage respiraţia. A obosit. Se opinteşte. Mai scapă câteva propoziţii. "Să votezi, auzi domnule, cum să-i mai votezi pe ăştia? Avem aici, lângă parc, unul cu casă mare lângă alei, 600 milioane pensie, pensie specialăăă, domnule". Ardei iute se vaită pe ultima literă, o lungeşte, o aruncă în parbriz, de acolo o opinteşte în ferestrele închise ale taxi-ului.

Căldură mare. Soarele ne plesneşte pe amândoi în capete. Pe mine în creştet, pe el în vârful ţuguiat al "ardeiului iute". Dau să râd. Se uită la mine. Întreabă: "Unde oprim?". E greu, habar n-am. "La o cafenea cu terasă. Unde vă beţi voi cafelele dimineaţa devreme?", zic. Am experienţă. Unde mănâncă taximetriştii, e mâncare bună, unde-şi beau cafelele, e cafea a-ntâia.

"Ardei iute" mă priveşte zăpăcit. Are ochii intraţi în panică. Bine că-s închise ferestrele, altfel săreau "văzătorii" ăia în ţanţul drumului", îmi zic. Decât taximetrist fără ochi mai bine mă sufoc de căldură.

"N-ai înţeles, domnule. Nu beau cafea la local. Îmi fac acasă. Pun în paharul ăsta mare (mi-l arată!) şi toată ziua sorbesc în maşină. Nu-i uşor cu doi copii la studii. Ţi-am explicat".

"Bun", zic. "Atunci, unde e o cafenea cu terasă, oprim", mai zic.

Taxiul frânează. "Ardei iute" întinde mâna înspre mine. "Aici e terasa", zice.

Înainte să-i plătesc cursa, îl întreb: "Sunt mulţi pesedişti în Botoşani?".

"Ohoo", zice, "sunt tare mulţi proşti aici, abia aştept să plec înapoi la Londra, ca să nu explodez pe-aici într-o bună zi".

I-am plătit. Mi-a dat restul. Cu zece lei în plus. "Domnule, mai numără banii ăştia că mai ai doi copii de crescut".

Îmi mulţumeşte. Deja am intrat pe terasa localului botoşenean "Taifas". E răcoare, bate un vânt răcoros. Cu o cafea mă aşez şi mă apuc să scriu. Din când în când fac pauză. Privesc la cabinetul medical de stomatologie - psihiatrie peste drum de terasa de la "Taifas".

Oameni buni, la Londra, dacă-i calci pe pantof cu bocancu', te văd, ştiu că eşti român şi, odată cu tine, o încurcă alţi cinci ori zece români. Aşa ne facem de râs cu toţii. Am început munca tot pe taxi, ca aici.

La mare, strângând din dinți anul ăsta

(urmare din p. 3)

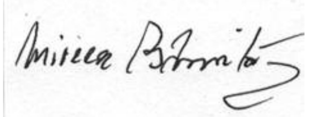
m-am uitat la ceas. La Neptun nu plouă, sunt nouri, e cald. Nu e gata curățenia la camera 26 – aducem bagajele în fața ușii, avem la primul etaj o tânără doamnă de serviciu. Vechea doamnă de serviciu, „Mihaela" e o fantomă, numai oase, nu-mi dau seama cum de poate să mai stea pe picioare, „ia citostatice", aud, mă sperie, îi strecor un dar scump, vrea să-mi sărute mâna (nu reușește). Ne emoționează faptul că administratorul Casei Scriitorilor, Vasile (cu acordul Uniunii Scriitorilor, cu siguranță) o cazează și-i dă să mănânce acestei doamne rămasă a nimănui, devotată acestei vile. Merg la administratorul Vasile, plătesc masa și cazarea (zece nopți). La camera 26 scoatem tot din bagaje. Regăsim „locul nostru" la mare... Venim la prima masă, descoperim că avem chelner un licean în comerț de la Bacău: ciorbă de pește Doina, eu ciorbă de perișoare, și ruladă de mușchi de porc și cartofi pai, cumpărăm apă minerală (carbogazoasă) de doi litri, o vom face la fiecare masă. Apropo, cumpăr de la bufetul restaurantului șase sticle de doi litri de apă minerală, să avem rezervă. Întorși la cameră, urmăresc pe laptopul meu vechi, știri, din păcate internetul e slab (de ce Uniunea Scriitorilor nu rezolvă și această problemă, a internetului de viteză la camere, nu știu; costurile sunt minime), mă scoate din sărite, renunț. Descopăr nemulțumit că laptopul meu uitat acasă într-un dulap, vechi, nu mă mai lasă să culeg text, „Office" are probleme, nu salvează nimic. Fir-ar să fie, trebuie să scriu de mână jurnalul, am cărat laptopul de pomană (că tot felul de știri puteam să citesc și pe telefonul mobil; inclusiv să văd e-mailurile primite). După ora 16 (nu reușesc să ațipesc după 14.30), mergem pe plajă, „la locul nostru", vizavi de Vila Scriitorilor, spre stabilopozi, pe nisip. E soare printre nouri. Întindem prosopul dublu de bumbac – de nu mai știu câți ani folosit. De altfel, pantalonul scurt roșu cu care vin la plajă și maieul negru sunt la fel de vechi. Ca și papucii și slipul... (De fapt, când revenim acasă, le spălăm și le punem deoparte; le mai luăm cu noi anul viitor, dacă mergem la mare, le uităm într-un dulap). Intrăm în mare la mijlocul golfului dintre Vila Președintelui țării și Vila Scriitorilor (la început e rece, mai apoi e suportabilă). Înotăm (eu, cel puțin, înot să mă încălzesc; sunt îngrijorat că ar putea să mi se disloce genunchiul stâng, lovit de un val sau de un copil din apă), marea e liniștită. În apă, nu departe de noi, e un poet din Băile Govora (membru al filialei scriitorilor din Sibiu), Valentin Dolfi, fericit, sare în sus tot timpul, e venit pentru prima oară aici, singur, mi-a dăruit o carte a lui când am venit la cameră de la masă (am descoperit, citindu-l, un poet nouăzecist extraordinar, nu înțeleg de ce nu e în topurile poeților nouăzeciști sau a poeților sibieni premiați, măcar; e bibliotecar care se complace în izolarea provincială), seara aveam să aflăm de la el, stupefiați, că a fost la un pas să se înece (nu știe să înoate), l-a acoperit un val și și-a văzut tot cursul vieții într-o clipă, l-a salvat o femeie mirată că se poate cineva îneca la apă mică... Să ne mai uscăm, Doina și cu mine mergem de la un capăt la altul al golfului (supărător, s-au extins teritoriile cu șezlonguri, îngrămădind locurile pentru cearceafuri). La gardul Vilei Președintelui a apărut anul ăsta o zonă de umbrele „fițoase" și șezlonguri sau paturi de masaj de lux. Pe plajă „la noi", vizavi de Casa Scriitorilor, schimb o vorbă cu Eugen Negrici (e cu fiul, Dominic și soția lui, fiica lui Petru Got, ambii asistenți la ASE), e mulțumit de o cronică a lui Andrei Pleșu la cartea... tatălui lui. Atotprezent (are râsul lui inconfundabil), Robert Șerban e cu iubita și cu fiul lui, Tudor (căruia i-a publicat o carte). Am întâlnit-o la Casa Scriitorilor și pe Silvia Chițimia, bolnavă. L-am mai văzut pe N.G. Mărășanu, obosit la culme de drumul făcut (ca șofer) de la București până la Eforie pe ploaie turbată, într-un trafic rutier nebun. Plus Fevronia Novac și soțul, sosiți de la Paris (împreună cu Elisaveta Novac)... La 18.45 plec de pe plajă la cameră, au reapărut norii la apus, îmi spăl părul cu șampon.

Mă opresc aici cu transcrierea din jurnalul scris de mână. Iau seama că n-am epuizat nici prima zi, am gestionat defectuos redarea de fragmente. Poate voi continua luna viitoare – poate nu.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Arcadie Suceveanu

Cea de a treia vârstă poetică – ale cărei fire tematice sunt prezente și în poezia vârstei anterioare – este centrată pe valorificare lirică a acțiunii malefice și terorizante a timpului. Bătrâna Artă este invitată la ultimul cadril...

Poezia lui Arcadie Suceveanu are mai multe vârste și, implicit, mai multe fațete stilistice. În etapa de început, discursul său liric era caracterizat, în primul rând, de o cuceritoare spontaneitate amintind atât de Adrian Păunescu, cât și de Mircea Dinescu cel din **Invocație nimănui** și **Elegii de când eram mai tânăr.** Iată, de pildă, modelul Adrian Păunescu, într-o transpunere ce denotă un remarcabil talent poetic: „În ornicul lumii cel mare/Mai arde, lăsând pe traseu/O dâră amară de sare,/Secunda care sunt eu.//Din vântul cețos și din piatră,/Din vulturi și din Dumnezeu/Simt câinii lui Cronos cum latră/Secunda care sunt eu”... (*Secunda care sunt eu,* în **Mesaje de la sfârșit de mileniu**, 1987).

Iată cum reverberează în poezia lui Arcadie Suceveanu, sub semnul sincronizării poeziei basarabene cu poezia de aici, nonconformismul dinescian: „Se-aude-n orologii cifra șapte/ Foșnind ciudat ca viermele in miez,/Hazardul scuipă-n noi cu dude coapte/Și moartea face salturi la trapez.//Se-aplaudă virtuți inexistente,/ Se-obține transcendența din porumb,/Savanții inventează sentimente/Pentru roboți cu sufletul de plumb”... (*Portret de sfârșit de veac*).

În respectiva etapă, poetul era îndrăgostit de metaforă și de versul în care emoția asigură, în mod frecvent, refugiul în gratuitate și în inefabil. Fervoarea imaginației și tonul auroral ilustra, în subsidiar, încrederea poetului în rostul și în frumusețea poeziei. Versurile aveau o derulare rapidă între melancolie și gesticulația rebelă, între neliniștile trăite în chip orgolios, narcisist, și o adolescentină bucurie a revoltei.

Un alt centru al poeziei lui Arcadie Suceveanu se întemeiază pe opțiunea – de orientare postmodernistă – pentru discursul poetic cu o tentă alegorică.Poezia metaforică și „ocazională” este înlocuită de o poetică deschisă tot mai mult spre lirismul fantezist, oniric și, în același timp, spre discursul construit pe coordonate de tip alegoric. Un discurs din care nu lipsesc inserțiile livrești și în care neliniștile „suave” de altădată au dobândit accente semantice noi, specifice unei lucidități histrionice, în ceea ce privește „estetizarea” existenței, și care îl apropie de Matei Vișniec și de Aurel Dumitrașcu. Limbajul, tematica și, în ansamblu, concepția despre poezie se întâlnesc și fuzionează în interiorul unei alte paradigme. Simțul realității beneficiază de coabitarea cu simțul postmodernității. Noua poetică este anunțată de mai multe poezii din volumul **Țărmul de echilibru** (și altele), în care „simțul realității” era factorul poetic ordonator: << Eram o ceată de inși transparenți,/un fel de visători de profesie,/avangardiști miopi/ cotrobăind prin garderoba literaturii,/scribi jerpeliți lucrând/la Cartea Nimicului.//Bătrânul ședea la un pupitru de lemn,/ca Senior al *Ordinului Iezuiții Poeziei.*/„Zgârie cu unghia peretele acesta,/mi-a zis. Acum, spune: ce vezi?“/„Văd infernul, am răspuns.Da, nu mă înșel:/văd chiar fața infernului“.//Bătrânul a surâs misterios/și, luminat la față, i-a șoptit Marelui Scrib:/„Poate să rămână: băiatul are simțul realității“>> (*Ucenicii lui Homer I*). *Simțul realității* era asumat în toate volumele de până la **Mărul îndrăgostit de vierme**, sub masca unui cinism prin fisurile căreia străbat razele unei candori native ce nu admite să fie mistificată: „În seara aceasta poezia/scrie cu mine lozinci pentru lebede,/mă confundă cu trandafirul de geniu/căruia i s-a transplantat parfumul/în unghii/și-mi recomandă iarba în loc de lectură” (*Conștiința cireșului*). Cinismul său – cel de ieri și cel de acum – constă în tratarea aspectelor grave ale realității dintr-o perspectivă teatralizată, factice („Pentru a supraviețui ca poet/la sfârșitul secolului XX/trebuie să fii profund antiliric/ori să faci ceva trăsnit de tot/de exemplu, să-ți cumperi o ghilotină//Numai așa, capul îți va sări/tot mai spectaculos în poeme/sângele scurs se va închega într-un text/roșu postmodernist” – *Manualul bătrânului neofit*, în **Mărul îndrăgostit de vierme**) sau într-un neutru și livresc registru ludic apelat cu o vizibilă și continuă pudoare.

În poezia din noua etapă apar, ca într-un film, nenumărate personaje, precum *Hamlet* („Dar iar apare Hamlet, să ne spună/Că-i putred și în noua Danemarcă./Și-ntreaga piesă reînvie parcă,/Treptat, rolul cu viața se-mpreună – *Hamlet în noua regie*), *Doamna de Caro, Corbul* poesc și chiar Egdar Allan Poe într-un context ce trimite la *Balada vechii spelunci*, de Al. Philippide („În caféneaua zisă Nevermore/De două zile beau cu Edgar Poe/Un vin ciudat de roșu-indigo,/ªi mirosim a ceață și a nor.//Dansează umbre-n ritm de rococó/Plutind prin metafizicul decor./Noi stăm la masă și flirtăm ușor/ªi cochetăm cu Dama de Caro ”– *Cafeneaua Nevermore*), *Pilat* („În grotele de jos se văd lumini,/Aici se iau amprentele Ideii,/(...)//Mai sus, în for, Pilat, șeful cel mare,/Stă la o masă-ntre bărbații spâni/Cu ochi de mort și boturi lungi de câini,/ªi pune viza de crucificare” – *Arhivele Golgotei III), Doamna Apocalipsă, Domnul Vierme, Godot, Domnișoara Gri (*„La curtea Mărului de smarald/ Viermele avea statut de herald/aflat în slujba Doamnei Apocalipse/și făcând în jurul ei grațioase elipse/mișcându-se dinspre coajă spre miez/și înapoi, ca într-un vals vienez”), *Heraclit, Robinson* („ajuns un fel de Robinson confuz/mulgând capra de var a tavanului/ departe de mila publică – îmi cultiv în palmă/orezul și singurătatea – *Robinson*), *Don Quijote* într-o variantă modernă („Quijote modern neconvertit la nici o religie,/iei în arendă ultima moară de vânt/hotărât să îmbătrânești/pe acest deal costeliv sfârtecat de cârtițe/unde pasc doar caprele și cometele/așteptând vântul apocalipsei/care speri să-ți aducă profit,/ îngânând melodia plusvalorii/dimineața și seara,/seara și dimineața” – *Ultima moară de vânt*),

Cavalerul Înzadar abordat liric în maniera dimoviană într-un text de o excepțională expresivitate („Abia ne așezarăm la jocul de zar/când iată-l și pe Cavalerul Înzadar/invitat în carte/la rugămintea lui Napoleon Bonaparte/(nu cumva, zice el, îndelungata-i lipsă/s-o indispună pe Doamna Apocalipsă)//O, când dădea el cu zarul/se stingea în Alexandria farul/și prințul Ashurbanipal/cădea ca secerat de pe cal/și adolescentele mioape și fără de sutiene/erau cuprinse de spleenuri baudelairiene”), *Cavalerul Dada* sau *șobolanul metafizic*: „Pentru că nu mai avea cine să mă înțeleagă/pentru că nu mai aveam cui să-mi dăruiesc/dragostea și fericirea/aproape am ajuns să-l iubesc/pe șobolanul de sub podea/(...)// Fără să fi avut șansa cândva să mă vadă/pentru el eu sunt Zeul cel bun care nu ține pisici/Fără să știe exact cum arăt (o mașină de carne/și oase? un condor priponit?/un fuzelaj de avion?/un cuvânt? o axiomă?)/pentru el eu sunt Zeul cu sentimente/care nu meșterește capcane/(...)//. Soarta a fost generoasă cu mine/viața mi-a dăruit ceea ce poate nici n-am sperat:/neștiut de nimeni, într-o mansardă veche,/stau singur îmbătrânind sub scândura cerului/chițcăind de frig ori de fericire/săpând galerii adânci în pagina albă/Noapte de noapte adorm cu gândul/la resturile strălucitoare de la masa de diamant/a Zeului/descifrez ieroglifele pașilor de deasupra/zornăitul unor chei presupuse”... – *Șobolanul metafizic*).

Cea de a treia vârstă poetică – ale cărei fire tematice sunt prezente și în poezia vârstei anterioare – este centrată pe valorificare lirică a acțiunii malefice și terorizante a timpului. *Bătrâna Artă* este invitată la ultimul cadril („Mă-nvăluie Parisul într-un parfum d’antan. / La fiece mansardă e masca lui Cioran./E tristă seara, rece – o ceață luminoasă./Criza-mi zvâcnește-n unghii, adusă de acasă. / Stau la taifas cu zeii teraselor, îi rog / Să-mi dea să trag din pipa cețoasă-a lui Van Gogh./(...)/Scriu scurt, pe șervețele. Iar în Lapin Agile/Invit bătrâna Artă la ultimul cadril./Și ora este șapte, și ora este nouă,/Și timpul în oglinzi poartă o mască nouă./Golit, paharu-mi pare un U rimbaldian... /Mă-nvăluie Parisul într-un parfum d’antan!” (*Dintr-un jurnal parizian căzut în rimă la Paris*), *cuvintele* refuză aventura poetică; *frumusețea* se rușinează de sine și chiar și *sferele* grecilor s-au transformat, printr-un modern proces de degenerare, în cercuri pragmatice: „Dar când să fii fericit/constați că nu mai există literatură//Cuvintele refuză aventura, perfecțiunea se rușinează/se pare că frumusețea, iubite Fiodor Mihailovici Dostoievski,/e șansa pierdută a lumii/ (...)// Sferele desenate de greci pe nisip/ degenerează în pragmatice cercuri/ (...)//Poeții fac coadă la Muzeul Literaturii/ Române, ninsoarea lui Bacovia stă agățată/în cui ca o pelerină uzată”(*Promisa minune*).

Din unghiul tot mai sceptic al poetului, *viața* pare căzută în noroi („Ai vrut să trăiești în ortodoxia frumosului/dar viața ta a căzut în noroi” - *Anexă la istoria păduchelui de pat*, idem), *îmbătrânirea* atât a propriului trup („Părul tău nu mai incendiază frizeriile/capul tău de Robespierre a început/să îmbătrânească/ revoluțiile tale au fost compromise” –*Vremea leului portocaliu*), cât și cea a materiei sunt iminente („Materia a obosit, vântul a îmbătrânit/pe câmpuri caii pasc o iarbă de sânge” – *En attendant Godot*), *frumusețea lumii*, atât de bună la gust, altădată, este de mult o realitate putredă (”Frumusețea din care mușcai ca din măr a putrezit,/viața ta e dusă,/fericirea ta n-a avut loc/.../Lucrurile din jur au început să vorbească/într-o limbă străină,/dulapul e cuprins de neliniște,/oglinda se bâlbâie,cărțile se grăbesc să te uite” – *Zepelin în văzduhul de seară*, în **Cavalerul Înzadar**, 2001), iar *drumul spre iad* a fost pavat cu capete de poeți: „De ce, Doamne,/ai pavat drumul spre iad cu capete/de poeți? (*Drumul spre iad*, în **Zaruri pictate**, 2003).

Măcinate de *boala intrată în lume,* gramatica s-a dezmembrat, pisicile Apocalipsei se prăsesc pe acoperișuri, din infern răzbate duduitul – devenit familiar – al cazanelor încinse („Primăvara când Dumnezeu se lasă/electrocutat de seve/se aud în nopți pisicile Apocalipsei:/ miau-miau realitatea prăsindu-se pe acoperișuri,/miau-miau dezastrele cu mustăți de pisică//Pe străzi, printre lăzile de gunoaie/ bate un vânticel subțire/dinspre Vechiul Testament/ aducând miros de geneză putrezită,/ din infern răzbate până la noi/duduitul aproape familiar al cazanelor încinse” - *Pisicile Apocalipsei,* în **Eterna Danemarcă**, *1995)*, în timp ce actul de a scrie a devenit o activitate hilară*:* „Tu îmi ceri să scriu/poezii frumoase,/dar nu vezi că din frumusețe n-a mai rămas nimic:/e ca și cum i-aș pune propriului mormânt/papion verde,/e ca și cum mi-aș trage peruca lui Mozart pe cap/și aș ieși să salut secolul care trece// Încerc să scriu,/dar mă pomenesc curățind în ritm dactilic/cartofii,/vreau să gândesc,/dar ideile mugesc ca vitele în abatoare ” (*Buldozerul*, idem).

Însăși literatura a ajuns un cadavru care începe să miroase: „În seara aceasta/s-ar putea să apară Cavalerul Dada/cadavrul literaturii a început să miroasă//El se arată de regulă pe la/sfârșit de veac, în amurguri aprinse:/jumătate înger-jumătate porc de câine –/și doi ori doi nu mai vor să facă patru/și, Doamne, frumos mai e/spectacolul dezagregării//Fiți cu băgare de seamă, el duce/o ghilotină de cuvinte sub braț/nici nu veți prinde de veste când ne va asasina zeii/nici nu veți simți când ne va/schimba cifrul statuilor (*Cavalerul Dada,* în **Cafeneaua Nevermore**, antologie, antologie, Editura „Știința”, Chișinău, 2011).

Viziunea despre *Îngerul poeziei* (artei) încununează poezia „antilirică” a lui Arcadie Suceveanu, unul dintre cei mai de seamă poeți ai generației optzeciste: „L-am zărit furișându-se prin aerul înserării/scria cu graffiti pe ziduri: «Salvați-vă! Cine/rămâne în frumusețe, moare»//Avea cap ca de bufniță/purta o uniformă ponosită de general/din urmă târa două aripi mari, fleoșcăite/.../ Cei peste două sute de poeți sosiți/la Bienala de Poezie de la Liège/simțiră deîndată pericolul. Adunați în colocvii/cu tema: «Poezia, un alt limbaj?» se grăbiră/să ia atitudine/au criticat comportamentul nedemn al Îngerului/l-au declarat trădător al breslei, spărgător de opinie,/ostil UE//«Sărmanul, și-a pierdut orientarea, s-a uzat,/despăduchiați-l, word-programați-l!/strigară mai multe voci. Nu are simțul postmodernității,/e un retardat, vom depune/o plângere la CEDO»/.../ L-am urmărit așa până în zori/când, ajuns la capătul unei străzi întunecoase,/își desfăcu aripile uriașe/și se înălță deasupra orașului//Era toamnă.Dinspre marile literaturi/bătea un vânt rece” (*Îngerul poeziei*).

Dumitru Augustin Doman

Album de proză postmodernă

Florin Toma este prozator, critic de artă plastică, publicist, redactor la *Viața Românească*. Cea mai recentă carte a sa e *Depozitul de bătrâni* (BRUMAR, Timișoara, MMXIX), carte subintitulată *album de proză*. De altfel, fiecare nuvelă sau povestire din carte este însoțită de o lucrare plastică aș zice că adecvată, în sensul că prozele sale postmoderne sunt însoțite de lucrări plastice tot postmoderne, lucrări de pictori contemporani faimoși: Silviu Oravitzan, Suzana Fântânariu, Floarea Țuțuianu, Aurel Vlad, Ioan Iacob, Maxim Dumitraș.... Așadar, avem de a face cu o găselniță interesantă, autorul concentrându-și atenția nu doar pe proză, dar și asupra cărții ca obiect. Am putea spune că există între coperțile *Depozitului*... două cărți: una de proză și un album de artă, modalitate compozițională nemaiîntâlnită de mine până acum.

Revenind însă la nuvelele propriu-zise, constatăm din start că Florin Toma – în ciuda imaginației sale prodigioase - nu este ceea ce s-ar numi un povestaș nativ, ci mai curând un inginer constructor, ba un arhitect, dar nu unul care cultivă liniile drepte, cuburile și paralelipipedele, ci unul nonconformist, un Gaudi. Textele sunt ingenioase, bine articulate, cu sertare peste sertare, cu povestiri în povestiri, cu secvențe marcate cu italice, scenele absolut realiste alternând cu unele onirice, cu descrieri luxuriante și detalii foarte originale, mai ales scrise cu detalii, și cu elemente de metanarațiune. Plus că autorul îi face cu ochiul adesea cititorului versat și cunoscător al fenomenului epic contemporan. Pe cât de sumbră, de cenușie și, în fond, bolnavă este lumea cărții, pe atât de zglobiu stilistic este textul, cu dialogori vioaie, dar și cu fraze ample, simfonice, cu trimiteri livrești și cu volute topice, că tot vorbeam de arhitectură. Personajele nu sunt create toate după un singur calapod, ci cât se poate de variat stilistic. Personaj tragic, de pildă, prostituata Feromonia P. se autocaracterizează: „pe dinăuntru, însă puțini știau că Feromonia P. se vedea cu totul altfel. O alcătuire severă, aflată în construcție ordonată, docilă și ascultătoare, cu mecanica în sânge – transmisă cu sfințenie, din generație în generație – dar, din păcate, inserate pe o vână tragică. De aceea, în fiecare clipă, simțea cum i se scurg urdorile prin toate crăpăturile. Iar, în momentele acelea, suferința o acoperea ca o peliculă. Sau ca un lințoliu?...”

Povestirea *Vizita* are un început trimițând la Kafka și nu întâmplător, admițând că, până la urmă, bătrânețea e ceva ce ține de absurdul vieții: „Într-o bună dimineață, când Greg se trezi în patul lui, după o noapte de vise zbuciumate, se pomeni metamorfozat într-un bătrân dizgrațios. Nu mai avea 23 de ani, ca-n seara dinainte, ci era exact cu 50 de ani mai în vârstă. 73 de ani – vârsta tatălui său...” De altfel, bătrânețea este firul roșu care leagă tematic toate textele pline de scene absurde și grotești, cartea reprezentând în cele din urmă și o colecție de meditații despre vârsta ultimă a omului, de anticameră a morții, ca să folosim o butadă uzată. Și nu numai a omului, dar autorul descrie și bătrânețea clădirilor și orașelor. Iată tabloul bătrâneții unui orășel muribund: „Cândva, mândria marginii de imperiu și fala continentului, astăzi, o ruină invadată de mucegai, cu zidurile palatelor bolnave de psoriazis și loggii cu un vag aer florentin, susținute de cariatide sufocate de nenumărate straturi de var, crăcănate indecent și îngrijorător, gata-gata să se surpe în tăcere, cu cazinouri altădată gâlgâind de fastul frivol al jocului la câștig sau la pierdere, azi ajunse grotești rezervații de fantome posace, în care pătrunde ploaia în rafale prin acoperișurile răscoapte, zăngănind sinistru foi de tablă hărtănite, aflate la bunul plac al vijeliilor (dacă astea ar avea plăceri!), cu reședințe princiare abia ghicite, în stil rococo, care acum stau eventrate, cu mațele cărămizii ieșite la lumina chioară a zilelor cenușii, gata să se topească sub asuprirea timpului și-a apei, cu feronerii de garduri odată traforate minuțios în marile ateliere ale Imperiului, astăzi niște epave strâmbe, ruginite și scoase din țâțâni...” Și fraza continuă în același ritm. Nuvela *Ora de vârf*, din care am citat mai sus, este una exemplară pentru postmodernismul din proză. Nimic din ultimul curent al epicii contemporane nu pare a-i fi străin lui Florin Toma. Regretatului Mircea Nedelciu – coleg de generație cu autorul - i-ar fi plăcut la nebunie nuvela aceasta, ca de altfel, întreaga carte, și sigur i-ar fi plăcut și să gloseze pe marginea ei, cu mult mai aplicat decât o facem noi aici.

Spectacolul literaturii

Povestiri realiste senzaționale

Originar din Leordeni al cărui cetățean de onoare este, cu liceu absolvit la Găești, Nicolae Rotaru este general în rezervă, profesor universitar, jurnalist și scriitor. Un scriitor de anduranță, fără îndoială cel mai prolific de la Iorga și Sadoveanu încoace, fiind autorul a nu mai puțin de 117 cărți. Nu prea e răsfățat de critică, însă, lucru care se explică probabil și prin numărul mare de volume, neexistând criticul care să țină ritmul cu el. De menționat că scriitorul cultivă cu nonșalanță mai toate genurile literare: poezie, proză, critică, publicistică...

Rudele de sânge (Editura UZP, București, 2019), cea mai recentă carte a lui Nicolae Rotaru, este una la granița abia sesizabilă dintre proză și publicistică, adică dintre povestire și tabletă. Cele vreo 75 de texte sunt prin excelență realiste, cele mai multe chiar reale, doar autorul știind exact cât e realitate și cât ficțiune. Cartea este structurată în două mari secțiuni: *Țara din țărână (zapiști rurale)* și *Țara din asfalt (scrisori urbane)*.

În prima, găsim amintiri din copilărie, ca să zicem așa, scrise cu un remarcabil talent de povestaș. Memoria autorului pare prodigioasă, dar poate că e și „îmbunătățită” cu mai multă sau mai puțină imaginație. Personajele sunt pitorești și descrise din două tușe și trei puncte, fiecare în parte având un nume real și trei-patru porecle, la acest punct autorul luându-se la întrecere cu Marin Sorescu din *La Lilieci*. Astfel, Andrei Bizubac se mai numește Tilici legionarul sau Milici negustorul sau Gâjgan, tatăl naratorului e Costică Trucală zis Gică Contra sau Trucală Obădatu sau Cotonogu, fost sergent în Tatra, actual disident din Adâncata, pe urmă Nabucodonosor Mătăsăreanu, un „burtilă-mălai” e cunoscut și ca Armăsaru, Armăsărescu, Armăsăreanu... Și tot așa cu toate personajele. Povestirile se petrec în satul natal și sunt savuroase prin umorul neaoș, prin farsele pe care sătenii și le fac, dar și prin împletirea umorului cu drama. De pildă, *Manda* este o astfel de povestire senzațională. Mandei Hornoaia i se fură din beci un cazan cu carne în untură topită și reclamă polițistului din sat. Dar îi spune și motivul disperării ei, nu carnea de porc fiind marea pagubă: „În cazan, pe fund, sub bucăți, era un borcănel cu capac în care am îngrămădit mahmudelele, cerceii, lănțucul și dinții de aur puși de Braslă, care mi-au căzut... Plus cinci mii de... lei de-ăi roz (euro, desigur; n.n.), pe care mi i-a trimis prostul ăsta de Tită când a fost cu Doli a Cocodichii în Italia de-au îngrijit de-o *contestă* de-aia bătrână... Banii mei, bijuteriile mele”. Polițistul dă de urma hoților chiar în aceeași seară, le confiscă obiectul delict, îi amendează, dar merge acasă, topește untura și recuperează borcanul cu bijuterii și bani, păgubitei returnându-i doar cazanul. Polițistul Zoli Negulici îi cumpără fiicei peste câtva timp o mașină de lux și un apartament în capitala de județ. Manda își pierde mințile, colindând satul la deal și la vale strigând, spre nedumerirea oamenilor: „Vreau borcanul... Dați-mi borcanuuu... Banii mei, averea mea, borcanuuu...” Într-o vreme în care nu se prea mai scrie proză rurală pentru că nici nu se mai receptează, *Țara din țărână*, jumătatea aceasta de carte, este o raritate în proza de azi.

În cea de-a doua parte, povestirile sunt mai de actualitate și cu acțiunea în special în cartierul bucureștean Colentina (în carte Colenchina) în care trăiește autorul. Povestirile și tabletele sunt scrise în special la persoana întâi, naratorul fiind în primul rând el personaj, plăcându-i la nebunie să se mărturisească, să se povestească, neavând nicio importanță ce e real și ce e ficțiune, totul fiind verosimil și veridic epic vorbind.

Textele mustesc de umor și ironie, unele sunt, cum spuneam, senzaționale (dovedind că autorul e și un jurnalist cu condei ascuțit), altele sunt sfătoase, unele sunt tablete amintind de un Arghezi sau un N. D. Cocea, altele sunt povestiri neverosimil de cuprinzătoare în doar două-trei pagini. *Eroul patruped*, de pildă, este o povestire profundă și gravă, amintind de povestirile scurte ale lui Hemingway prin personajul tragic, având o întindere de doar două pagini și jumătate. Un orb, la zece ani după ce și-a pierdut vederea într-un accident la fierăria din sat, pune la cale sinuciderea. Însoțit de câinele său Hector, timp de mai multe zile, omul nevăzător studiază terenul și într-un miez de noapte se aruncă de pe pod în râul Argeș și moare lovindu-se de colțul unei stânci. Câinele se aruncă după stăpân având aceeași soartă. „La înhumare, fără serviciu divin și fără acces în sfântul lăcaș, cei câțiva însoțitori au deplâns mai mult soarta lui Hector decât pe-a nefericitului Sergiu Vijulan, patruped care a fost așezat lângă stăpânul defunct și acoperit cu același pământ, ca un erou...”

cronici

Ionel Bota

Altitudini narative și eroii sensului sugerat sau despre paradisul poveștii

(Mihail Soare - Dragoste, pupeze și colaci, roman, Ed. Betta, 2017, 268 p.)

Secretul scrierii unui roman are mai multe nuanțe, între care, după talentul obligatoriu, aceea de a crea din partea cititorului o atitudine participativă certă, de a depăși simpla facultate histrionică a ficționării, fictivizării și de a sigura un efect estetic incontestabil, oriunde, la orice pagină ai dechide op-ul. Eu nu mă hazardez în pronosticuri optimiste dar nici nu vă sfătuiesc să treceți nepăsători, la eventuala lectură, peste ceea ce depășește cu mult nivelul simplei curiozități în romanul lui Mihail Soare, *Dragoste, pupeze, colaci,* carte altminteri solidă din perspectivă epică, având un discurs condițional, nu neapărat prevalându-se de situații-limită cât de altitudine narativă, cu o desfășurare ardentă. O carte despre pierderea și redobândirea idealului, despre șarja cabotinului norocos într-o societate pulverizată moral, despre viața fericită în ghilimele sau fără ghilimele, despre credință, suferință, speranță. Și despre noțiunea de măreție urmată de decădere într-o lume în care poți fi drac sau înger, totul depinde mai ales de cum știi să te miști în colcăiala sublimă de virtuozități speculative, în cazul celor care sunt posesorii acestor „calități".

Înnămolitul cotidian numit societate, comunitatea umană, bref!, răfuiala individului cu propriul destin și cu istoria, veche sau recentă, care-l acaparează, pot fi urmărite prin personajele cărții, norocoși sau nevolnici, fericiți în himerogonia lor sau disperați, dospind fantezii sau alienați ai memoriei, stând în fotoliul cabotinismului social sau tânjind la confortul spiritului. Oamenii aceștia sunt posesorii unor virtuozități speculative sau maladivi idealiști, mereu în căutarea unui crez ori mizând pe satisfacția imediată a destinului, iluzionându-se într-un martiraj al identității lor față cu lumea ingrată sau jalnici competitori pe scena succesului cotidian. Destui își adaptează fervorile, reale sau mimate, schemei ideologice a timpurilor (și anotimpurilor) omului, perturbați de un „reacționarism" al servituții sau al resurecțiilor fade.

Două personaje, naturi suverane, au altitudine spirituală, aici, și autorul trebuie elogiat tocmai pentru modul în care le creionează acestora, imperativele zilnice, viața agitată față cu povestea care nu trebuie să lipsească, e ca un drog al genericului epic. Eul narator/narativ, „un ins puțintel ciudat", este povestitorul ecourilor din sufletul său hârșit de îndoieli și neîncredere, un recenzent al supraviețuirilor sale, așadar un idealist grav atins de această maladie, la frontiera labilă dintre vis și realitate. L-aș numi un „extremist" fiindcă el ilustrează un etos specific, un fel de memorial recuperat de la înfierbântarea epicului până la finalul care se întâmplă într-un „frig cumplit". Spectrul frontului-poveste, de pildă, mușcă șfichiuitor din carnea amintirilor, dă un farmec speculativ edificiului epic: „Nu înțelegeam dorința marchizului de a-mi cere întruna continuarea jocului narativ cu înrolarea mea într-un război cu care nu fusesem contemporan (poate bunicul, străbunicul, dacă și ei), prefăcându-se cu destulă abilitate (nici nu știu câtor actori le-ar fi reușit atât de bine) că ia de bune aiurelile mele născute din admirația pentru o iubire neverosimilă, prin dăruirea îngerească și martirică totodată, ce-mi dădea și un acut sentiment de neîmplinire omenească, temându-mă de incapacitatea și nenorocul de-a trăi așa ceva. Îmi testam, de fapt, doar niște limite de înțelegere, de tâlmăcire a unei stări asociate de mine absolutului aflat la hotarul dintre uman și ce-o mai fi dincolo de el, însăilând o poveste ce-și găsise, dintr-un noroc providențial, urechile în stare să-i priceapă esența ascunsă. Dar ceea ce trăiam eu acum aveam credința că e pe cale să ajungă la același nivel de delir al ființei întru împlinirea neființei, de realizare a unei perfecțiuni mereu căutate și arareori atinsă, un permanent deziderat al omenirii, poate numai operele lui Michelangelo sau El Greco dându-ne iluzia acestei desăvârșiri, și mai puțin o iubire care tot o iubire e, cum sunt cu miile, pretutindeni și dintotdeauna." (p. 130). Marchizul confesor îi însoțește frământările, deși nu are locvacitatea celui care știe să panseze rănitele iluzii, e exemplarul acela din categoria etanșă a unor eroi din romanele lui Constantin Țoiu ori George Bălăiță, rezistent la încadrarea în cercul calp al anturajelor anoste dar mereu arătând o vanitate ultragiată. Și unul și altul, aceste personaje sunt eroi ai sensului sugerat, bine portretizați în forma nudă a măreției și a decăderii lor, cu finețe de analist, de către autorul care-i supune, fără a le mutila identitatea, integrării în lumea suficiențelor omenescului.

Scrisul e alert, detaliile sunt bine lucrate (și prelucrate), laboratorul de creație este mereu răvășit de narativitate, povestea e paradisul, restaurarea memoriei aprofundează competent inocențe și umori, trivial și galantonie a limbajului, mediile sociale sunt bine explorate. Performanța autorului, care știe și strategiile demistificării, seamănă cu un proiect indubitabil, cu o acțiune sistematică, în acest sens eul auctorial și aul narator/narativ fiind complici meticuloși la depășirea exclusivismelor. Nu sunt deloc plaisir-iști, sunt anchetatori modești ai propriului destin înainte de a se insinua în destinul celuilalt/celorlalți, pasionali în convingeri. O îmbinare de convingeri, până la un punct extraordinare, conturând cu forța personalității lor însăși forța expresivă a poveștii, a narațiunii. Pentru Mihail Soare, se vede asta foarte limpede, scrisul nu e o cochetărie, el este prospectare emoțională prin care sufletul răscolit elimină, exclude dramatismul absenței omului din magma faptelor din cotidian (lumea, teatrul în teatru) până la stadiul la care chiar ea, narațiunea, vine și iluminează.

Ambientul dejoacă trendul fals-elegiac al discursului, coliviile și canarii, profesori (nu doar Damian) demantelându-și libidoul și doamne (Natalia, nevasta Generalului și cealaltă iubire, în curtea unde geometria amintirilor o aduce ca un dar zvodit din aceleași neostoite idealuri/ idealități: „Îmi dădeam seama că eram pentru totdeauna prizonierul acestei povești (...)") maturându-și un ludic al generozității, dincolo de oferta nurilor, în această societate a tuturor supraviețuirilor, metafora contiguității și al jocului hazardului (cufere cu documente), chenarul mincinos al himerogoniei (rulota, „palatul" marchizului), luna septembrie, natura paladinului nostalgic-rebel, tipologia firilor vasale și a recalcitranților intratabili, vizita naratorului și vizita marchizului, două reactivări ample ale epicului romanului validând spiritul mărturisitor al cărții, ca atare, arată un condei strălucit, Mihail Soare arată că lupta cu amnezia nu e nici pe departe pierdută câtă vreme talente ca domnia sa izbutesc să dea la iveală opuri solide și mostre de literatură autentică.

Serghie Bucur

FIUL LUI BACOVIA

Acribic cu o cât de obișnuită hârtiuță, un carton oarecare, cu anii asemenea mostre ale arivismului de care un colecționar de documente „se îmbolnăvește", am descoperit într-un plic vreo câteva schițe desenate la repezeală, acum aproape 40 de ani, după figura lui Gabriel – fiul poetului George Bacovia. Datate „5 XII 1982 Bușteni", o zi de duminică, aceste desene „dintr-o bucată" păstrează anatomia – moștenită din părinții lui. Se știu liniile ei – a acelui Gabriel Bacovia marcat, din păcate, ereditar, pe de o parte, de trăsăturile arborelui din care a răsărit, pe da alta, de povara renumelui, îndeosebi al tatălui său, amprentat și de însușirile transmise de gena aceleia care i-a dat viață: Agata Grigorescu Bacovia.

În ceața izbucnind sacadat din vălătucii lulelei, am surprins, în câteva contururi, interiorizările personajului – tot timpul în monotonia unei tristeți dusă și uitată pe gânduri, sonorizată de versurile sale citite monosilabic, cu vocea aidoma aceeași a autorului „Plumb"-ului.

Invitat să ia cuvântul, Gabriel – relatând despre una din întâlnirile tatălui său cu Cezar Petrescu, amândoi moldoveni și scriitori – a reprodus timbrul glasului bacovian, pe care, în absența unei viori în plin lamento, l-a învăluit în tăcute spirale albăstrii, pâcâind luleaua cu o lacomă savoare tabagică. Momentul a durat cam o jumătate de oră, pentru că, poziționat de curbura spinării cu accent sferic în zona umerilor, era nevoit să alterneze șederea: când pe scaun, când, cu greu, aplecat, în picioare – în semn de respect față de publicul foarte curios să îl vadă pe succesorul autorului „Scânteilor galbene".

Scenele s-au petrecut atunci, pe 5 XII 1982, la Bușteni, în ambianța aniversării a 90 de ani de la nașterea lui Cezar Petrescu – 1 decembrie 1892 – proiect istorico-literar inițiat și guvernat de Smaranda Chehata, soră a scriitorului, găzduit de o clădire inițial hotel, situat pe strada ce poartă numele autorului ÎNTUNECĂRII și al lui FRAM – URSUL POLAR, edificiu care, având o sală confortabilă, cu voia primăriei, distinsa Doamnă, cândva profesoară de Franceză și partenera secretarului poetului Omar Lara, a rememorat – cu sfântă venerație – viața familiei Petrescu și a scriitorului.

Prezența lui Gabriel Bacovia sigur că avea să atragă atenția publicului, mie – până la extaz și precipitare, uitând la un moment dat că trebuie să spun câteva cuvinte, după prof. Christian Crcăciun, despre Cenaclul literar și artistic întemeiat de mine, cu 20 de ani în urmă, la Clubul Fabricii de Anvelope VICTORIA Florești și care purta numele faimosului gazetar și romancier aniversat. Grăbeam schițele, tensionat „să fur" conformația profilului junelui Bacovia (în expresia indubitabil bacoviană), pe niște hârtii norocos aruncate în geantă. Profil a la Chopin, gravându-se în fumul și în semi-întunericul sălii, Gabriel ni-l restituia pe Bacovia într-o variantă poetică veridic sumbră, pe care o ploaie venită brusc din creștetul Caraimanului a sublimat-o sălbatic, cu naturalețea ei auditivă.

În larma foșnitoare furișată de afară, învăluit în șerpii de fum ai straniei pipe – gesticulând când într-o mână când în cealaltă –, prin glasul fiului său, Gabriel, sala asculta vrăjită vocea seplucrală a lui Bacovia – Poetul: „De-atâtea nopți aud plouând, / Aud materia plângând... / Sunt singur și mă duce-un gând / Spre locuințele lacustre. // Și parcă dorm pe scânduri ude, / În spate mă izbește-un val - / Tresar prin somn și mi se pare / Că n-am tras podul de la mal. // Un gol istoric se întinde, / Pe-aceleași vremuri mă găsesc... / Și simt cum de atâta ploaie / Piloții grei se prăbușesc. // De-atâtea nopți aud plouând, / Tot tresărind, tot așteptând... / Sunt singur și mă duce-un gând / Spre locuințele lacustre..."

Marin Iancu

FEȚELE POEZIEI

POEZIA MĂRII

Aproape prin tot ce a publicat până acum în materie de poezie, de la versurile religioase pentru copii cuprinse în volumul de debut (*Te caut*, Ed. Metanoia,1991) și până la „poemele *ultra*-marine" din *Aritecturi selenare* (Ex Ponto, 2018), Remus Valeriu Giorgioni ne reamintește că de mai multă vreme poezia nu trebuie privită exclusiv ca o explozie spontană a unui act de pură inspirație, ci și ca un produs în care talentul și cultura fuzionează în cel mai fericit mod. Atât de bine ilustrată în mai recentul volum *Marea, o frescă livrescă,* subintitulat *prozopopee,* apărut în condiții grafice remarcabile la Editura Palimsest (București, 2018), modernitatea structurii discursului literar, în nuanțele sale cele mai diverse, se configurează tocmai dintr-o astfel de alianță între informație și forța de creație a unui poet. Sedus de mirajul mării fără hotar și animat de o apropiere aproape juvenilă față de o realitate ale cărei semne începe să le descifreze, Remus Valeriu Giorgioni are șansa de a se apropia cu atâta strălucire de unul dintre cele mai atractive subiecte. Atras de valurile mișcătoare și seducătoare ale mării, poetul își propune să-și proiecteze existența într-un spațiu existențial nelimitat: *„Stând pe țărm uneori, de cu seară* /și până-n zori mă apucă un dor călător /după vreo ieșire în larg /pe vechea-mi fregată și mă gândesc /să «pictez Marea», Fiara aceasta apocaliptică, /monstru nemaivăzut /din oceanele siderale, să o surprind în ipostazele ei /de junglă mirifică... Mi-ar plăcea /în valuri să locuiesc, pe treptele lor lichide /pășind în delir către adâncuri fosforescente /în cimitirul marinăresc..." (*Marea, elemente livrești).* Întâlnirea poetului cu imaginea seducătoare a mării trădează o modernitate a gândirii, ca și a enunțului liric care exprimă o permanență umană, ieșind parcă din capcana timpului care datează totul: *„Sătui până-n gât* /de urzelile complicate ale vieții /de pe uscat (mașinații, /minciuni /malversații) /pe Mare cu toții din nou /am plecat //*Străbătând cărările Mării* /coborâte treaptă cu treaptă /nava noastră liniștit naviga..." (*Cărturari ies în larg*). Discursul liric devine un dialog tandru și însuflețit cu marea, peisajul, culoarea și „fiecare centimetru pătrat /din pielea ei vastă, albastră /și verde..." întâlnindu-se aici sub semnul imens de rezonanță al unui profund sentiment uman. Fundamentată pe o viziune adamică asupra lumii, poezia lui Remus Valeriu Giorgioni se constituie prin cele patru ample secțiuni ale cărții (*Prolegomenele cărții, Acasă la zei, Ghilgameș și Marea, Mărirea și Marea)* într-un fel de matrice universală care exprimă, în starea primei geneze, toate marile motive ce au traversat creația lirică de pretutindeni având această supremă temă.

De la o primă lectură a versurilor, lumea recreată de Remus Valeriu Giorgioni lasă să se întrevadă două voci complementare. Una care dezvăluie spectacolul oferit de imaginea mării, ca spațiu ideal, cu reverberații mitice, „în ipostazele ei /de junglă mirifică", dimpreună cu mirajul peisajului stăpânit de culoare, mișcare și sunet, cealaltă voce anunțând replierea, din lumea modernă, pacea și trăirea în spațiul mirific al acestei imense și ispititoare realități, nevoia de contemplare și de identitate existențială cu o cu totul altă realitate, așa cum vom găsi, bunăoară, și în altă parte, la Nichita Stănescu, de exemplu, în poemul *Cântec de dragoste la marginea mării* **(„**Cu gleznele julite, eu te pândesc când treci /printre rocile țărmului, reci. /Marea se va preface-n păsări străvezii, /câte le-ncap ochii deschiși spre ea, /și vor zbura fâlfâind, când ai să vii,/ până-n piscul văzduhului cu o stea") sau, pentru a ne păstra în sfera celorași posibile afilieri, la **,** cu al său *Cânt despre mare* („Vaier străvechi al mării, /al mării vânt în noapte: /nimănui vuind; /cel ce veghează /trebuie să vadă /cum nu-i ești /gând pe gând..."). Imaginea voiajului ca pretext de reprezentare a unui spațiu itinerant este probabil unul dintre cele mai frecvente motive din volumul de față, dinamica faptului consemnat păstrându-se constant în limitele unei impecabile coerențe: „Marea, /cea mai bogată din pajiști, constelate poieni /străjuind în înalturi stihiile, împărățiile /cu nesfârșirea ei veștedă /Largi-adânci sunt cărările sale /dar mai mare ca ea e taina din veac /a călătoriei, căutării..." Evident că într-un fel sau alta, acest motiv se asociază cu imaginea vântului din poemul *Distinsul Geometru*: *„Pândind ca un hoț pe cuprinsuri* /în preajma serii, Vântul /Marea pe curat o transcrie /pe file albastre și tulburate /făcând din ea /un poem-poezie". Formă de consemnare a unui spațiu cinetic, *„dinamica fantezistă a valului"* are rolul de a susține o proiecție continuă asupra unor spații necuprinse, *„lipsite de stare și somn*", de la *„drumul pânzelor"* și *„câmpia vikingilor"* la *„pășunile pescărușului",* unde timp și anotimp, *„constelate poieni străjuind în înalturi stihiile, /împărățiile cu nesfârșirea ei veștedă" (Marea și Cartea),* mișcare și peisaj violent de culori, ca în tablourile lui Ivan Alvazovski, ca sete și mistuire, în care timpul țâșnește puternic și tainic: „Nimeni pe lume n-a reușit /să formuleze un gând coerent despre Mare /dacă n-a înfruntat în vreo călătorie /în larg depărtările n-a simțit /Vântul umflându-i aripile, iar în nări /miros de scoici și sargase /Un răsăărit de soare la mare /dacă n-a /urmărit //Dacă n-a străbătut /pe ape vreo mie de leghe /prin hulă și vânt, dacă n-a făcut /o dată în viață măcar / pe o navă /serviciul de cart sau de veghe..." *(Îmbarcarea*).

Poezie de idei și, în egală măsură, de atmosferă, marinele lui Remus Valeriu Giorgioni surprind cerul și stelele (*„Nimerită din întâmplare aici* /la intersecția Căii Lactee /cu altele numeroase /căi luminoase /Marea trebuie să suporte rivalitatea /dintre vânturi și stele.."), vântul, vijeliile și ploile (*„Călărețul norilor, Vântul* /îi adormise aseară /Mării pe prag /trăgând cu urechea la șușotele ei..."), furtuna (*„Deasupra Mării se dezlănțuiseră* /brusc /marile vânturi...") fiind doar câteva dintre elementele cele mai importante „care conțin ideea de mare": „pârâuri, ogașe –obârșii, izvoare /până la râuri și fluvii, tot soiul /de acvatorii și ape /pe care Marea de veacuri le tot înghite /și nu le încape." Cu totul esențială, lumina imprimă peisajului o intensitate afectivă deosebită, proiectând marea într-un spațiu existențial nelimitat. Această realitate se configurează printr-o extensie de comparații menite să sugereze o stare de diversitate a peisajului, valențele estetice ale imaginilor de acest gen devenind evidente în cele mai multe dintre *prozopopee*. În timp ce „pictează" norii, valurile, întinsul cerului, poetul le dă acestora o reflexie de lumină, simbol al vieții și credinței: *„Iar deasupra de mări și de constelații,* /de fiii rătăcitori ai Luminii /suprema Vrere cerea aprinderea felinarelor: /Sărbătoarea Opaițelor /Învierea" (*Sărbătoarea Opaițelor*). Pe această cale, lumea se definește printr-un discurs literar destinat să releve o sumedenie de elemente , informații mai ample și variate, aproape fiecare vers reușind să reprezinte un pretext de evocare a mării din perspectiva unui proces intens de umanizare: *„În dimineața aceea noroasă* /Marea era pusă pe confidențe" (*Fata și Fiara*). Conturate prin pasta groasă a cuvintelor ce capătă în cele șaizeci de poeme o imensă forță de iradiație semantică, tablourile sunt pline de contraste și exotism, în stilul peisagiștilor romantici de la întretăierea secolelor XVIII și XIX, unde dinamica cromatică susține o proiecție susținută a luminilor asupra aceluiași spectacol. Printre atâtea altele, imaginile prezente în poeziile purtând titlul *Mareea din stele* („Sub semnul acelor vibrații /pe care Marea le transmite mereu /prin lemnul punților și al bordajului /de corăbii /milioane de fluturi și insecte mici /forfotesc dimineața pe valuri /ca un cosmic sclipici") sau *Provocarea tempestei* (*„Marea noastră se nimerise* /la intersecția unor căi importante în galaxie /În locul fast în care Pământul /(cunoscut ca Vale a Plângerilor) /se întrețese cu cerul /iar gânguritul sirenelor se combină /fericit cu arii de operă /din coralele îngerilor") este elocventă în acest sens. În altă parte, de la apus la răsărit, dintr-o zi de vară însorită, cu plaje cu apă limpede, în amestec de diverse culori, pulsul vibrant al mării este reprezentat prin peisaje grandioase, de dimensiuni cosmice. Poetul își pune în valoare remarcabilul simț al detaliului „fizionomic", forfota, bucuria ca fenomen vibrant constituind în astfel de situații un alt gen de existență*: „Marea produce întruna talazuri* /Mândria ei mare-i furtuna Așa /doar așa se găsește /căile de acces către Sfere /și inima Vântului / /Numai printr-o prozopopee /se poate ea exprima, /ducându-și la bun sfârșit /o idee" (*Apariții).* Adeseori, starea de reverie este incitată de apăsarea nopții: *„Dar în drumul ei spre necunoscut* /între pereții văzduhului sclipitor /în simetria stelară, /unde printre stânci oolitice țâșnesc /fulgii de foc (ca scântei de fierar /căzute în lumea de lut) /o zăriră înalții luceferi /care tocmai cădeau în trecut" (*Un act de cunoaștere), după cum,* în astfel de situații, solicitat să întrețină o pură stare de voluptate, discursul poetic se convertește într-un schimb de mesaje între *eu* și *tu,* unde, purificat, erosul ajunge să se metamorfozeze într-un act de identificare cu celălalt, într-o trăire generoasă și hipnotică a celor doi în unul, după cum ar putea să sugereze, printre altele, și versurile din poemele *Aiurări vizionare* (*„Cum poetul, în cățărările sale* /vizionare /lămurește forma treptat înspre nude esențe /Marea încearcă și ea, în periplul prin spații /sentimente contradictorii, /tresăriri și vibrații, reverberații...") și *Un act de cunoaștere*: *„În actul cunoașterii, Marea* /găsise de bine să se arate /goală în fața uscatului: El țeapăn, /căzut într-o stare letargică, Ea /Meduza-Gorgonă pusă-ntr-o farfurie /cu tremur necontolat /de piftie vie..." Dialogul cu marea devine tandru și plin de senzualitate, aceasta fiind percepută ca o ființă „în floarea vârdtei: /Tânără și frumoasă mereu" (*Gimnastică selenară*). Renunțând să mai rămână doar cu sine, poetul iese din capcana eului său însingurat și transformă enunțul poetic într-un schimb însuflețit de mesaje: *„Între timp, Vântul Mării-i sorbea* /cuvintele de pe buze /adunând-o toată sub lună, aproape /mereu mai aproape spre noi /din cereștile ape /Cum farul citește și el /clipind /cu intermitențe ciclopice zarea" (*Marea și Cartea*).

Posesor și al unei profunde culturi teologice, Remus Valeriu Giorgioni își trădează tentația de a pătrunde în tainele textului biblic, valorificându-i straturile de profunzime și se alătură astfel scriitorilor pentru care întoarcerea spre cărțile sacre a însemnat un prilej de redimensionare artistică a unor teme, motive, imagini sau simboluri: *„Marea... destinul său cosmic: o întrunire* /de fapte ermetice, mitice, multe /din legendele lumii, saga sau epopee /le găsești circulând sear ape-ntinsuri /Că Marea are, desigur și ea /retorica ei" (*Destinul cosmic*). Spiritul religios al poetului se profilează începând chiar cu prima poezie a volumului, unde, în afara unui anumit limbaj poetic, recuzita religioasă derivată din Sfânta Scriptură este concentrată în simboluri, momente și personaje de inspirație mitologică. În aceste situații, enunțul poetic capătă o anumită orchestrație epică, cu „povești /fabule și legende, balade", relatările tipice unui rapsod care istorisește reușind să dea versului o curgere epopeică, cu furtuni, lupte pe mare, naufragii și alte întâmplări marcate de misterul zonelor ezoterice ale existenței: *„Atunci dintr-o dată, cu totul neașteptat,* /în una din văile Terrei, întrulocate viroage, /o mare Fiară s-a aciuat! /În partea de cer cu care se-nvecinează, /puțin mai încolo de imperiul ei verde-albastru: /Muntele adunării zeești ridicat din Mare /la capătul Miazănoaptei, //*Muntele în formă de tron*" (*Kogaion*).

Carte teribil de complexă, căpătând forma unui adevărat experiment liric, retorica poemelor din *Marea, o frescă livrescă* relevă un discurs poetic asemănător cu cel baroc prin prezența asociațiilor de termeni contrastanți sau foarte distanțați, ca și prin iradiația unor cuvinte cu o explozie semantică brutală sau, în alte contexte, încărcate de sensuri care fac să reînvie creația lirică într-un alt limbaj unic, specific parcă unui cu totul alt timp. Poet al apei, al neantului înscris într-un cerc etern, Remus Valeriu Giorgioni înscrie în această geometrie mitică a formelor dragostea umană, aspirația spre cunoaștere, dorința de regăsire a purității omului originar.

Sedus de mirajul mării fără hotar și animat de o apropiere aproape juvenilă față de o realitate ale cărei semne începe să le descifreze, Remus Valeriu Giorgioni are șansa de a se apropia cu atâta strălucire de unul dintre cele mai atractive subiecte. Atras de valurile mișcătoare și seducătoare ale mării, poetul își propune să-și proiecteze existența într-un spațiu existențial nelimitat...

Geo Vasile

O PROZATOARE DE RAFTUL ÎNTÂI

Cornelia Ichim-Pompiliu, născută la Vatra – Dornei este absolventă a Facultății de filologie din Iași. Viitoarea prozatoare și eseistă scrie de la 11 ani și a fost publicată în revista "Cutezătorii". A lucrat în redacții dedicate publicațiilor pentru copii și tineret, alături de scriitori consacrați și dedicați inclusiv acelei specii literare, sensibile și dificile. A debutat editorial cu volumul "Cazarmă cu naratori", Corgal Pressa, Bacău, 2005. În 2009 va publica "Textul narativ. Structură și receptare", eseu urmat de romanul "Peștele din oglindă". În cele ce urmează ne vom referi la două cărți mai recente, *Repetiție generală cu apocalipsă*, Ed. Ateneul Scriitorilor, 2015, și *Jean Marais nu plânge niciodată*, Ed. Corgal, 2016.

Pentru noi, în aceste vremuri vitrege pentru breasla scriitorilor, de vreme ce nimeni nu mai știe nimic despre celălalt, nimeni nu mai citește pe nimeni, vremuri de înstrăinare, ignorare prin omisiune și nombrilism, Cornelia Ichim, rezidentă în prezent la Bacău, este o adevărată revelație în sensul deplinei maturități a scriiturii, al inteligenței cultivate, al unei culturi temeinice *à la page*. Putem spune cu mîna pe inimă: Cornelia Ichim a trecut cu brio examenul *celor 1000 de cărți citite* de literatură română și universală, căci doar așa se ne explică deplina conștiință estetică pe care se bizuie propriile cărțile amintite.

Jean Marais nu plânge niciodată este o carte savuroasă pentru toate vârstele, după părerea noastră antologică, inedită și care ar trebui să facă parte din bibliografia obligatorie a gimnaziilor și liceelor, căci ea, deși pictează în cuvinte mirificul univers al copilăriei autoarei la Vatra Dornei, are un substrat politic fățiș. Noile generații ar putea afla realitatea trăită de părinții și bunicii lor în obsedantul deceniu șase, mai precis în anii cincizeci ai secolului trecut, ai epocii dejiste patronate de ciracii poliției politice, mutanți ai ideologiei leniniste formați la Moscova. Povestea Ineluței sau *Jean Marais nu plânge niciodată* nu exclude peisajul montan cu pădurile de brazi, cu veverițe, zăpezi, și nici portretistica, de multe ori în *aqua forte*. Și nici faimoasa dubă neagră ce oprea de câteva ori pe săptămână în fața caselor oamenilor spre a aresta elementele dușmănoase, antisociale, instigatoare sau spionii imperialismului aflați în vizorul securității. O aprofundare a acestei triste realități are loc în partea a doua a romanului, ce derulează povestea lui Alexandru, cel urmărit de *femeia în negru* și *echipa oamenilor de zgură*. Este o nemiloasă satiră a securității, a arestării cărților ce nu se aliniau realismului socialist (la Biblioteca Națională chiar am văzut un soi de Index Librorum Prohibitorum sub forma unei cărți cam de 400 de pagini cu autorii și titlurile interzise)

Personajele cărții, produs al unei memorii fabuloase a autoarei ce se pune în pagină printr-un gen atașant de *autofiction*, înafara protagonistei absolute, Ineluța, alias Neli sau Cornelia Ichim, cam toate au rolul de o forma pe eroina noastră, fetița de 5-6 ani, o luptătoare sadea în slujba dreptății, a omeniei și a frumuseții. Băiețoasă, ea nu se joacă cu păpușile, în schimb îl are drept model pe neînfricatul Jean Marais din filmele de capă și spadă. O războinică precum Jeanne d'Arc căreia îi plăcea de multe ori să se iluzioneze, să ia aparențele drept realitate asemeni lui Don Quijote, să vadă răul acolo unde ceilalți nu-l vedeau, precum Gelu, eroul din Carpați. Ineluța, crescând fără tată, despre care știe doar că este undeva într-un loc, reținut de oameni răi pentru gândurile și cărțile lui, este îndrăgită de toată lumea din jur, începând cu mama ei, cu unchii, cu apropiații familiei din oraș, și terminând cu pisoiul Chiril și cățelul Leuțu, amândoi, firește năzdrăvani.

Eroina noastră este o nemântuită visătoare imaginativă care refuză ideile primite de-a gata, o senzitivă am zice, și asemeni autoarei, cu toate simțurile în alertă (mai ales cel olfactiv: mirosul de hribi, de rufe uscate de ger, mirosul aburului brazilor ce-nvăluie muntele Runc, mirosul îmbietor al bucatelor din bucătărie, al pramidelor de fructe di piață etc) dar mai ales o *trestie gânditoare*, o interpretă a celor auzite și întâmplate. Ea gândește, cugetă, problematizează (în locuri predilecte, lada și mălinul, bune conducătoare de idei!) tot timpul tot ce aude: fie în convorbirile ei cu Uca, o rudă a mamei pricepută în treburile casei, fie din gura rubedeniilor și sătenilor, de toate vârstele și condițiile, fie la *măgăoaia* de difuzor din bucătărie sau, furișându-se sub masă, la postul alternativ, Țâncul Pământului, alias Vocea Americii, presupunem, ascultat cu regularitate de mama ei, doamna Ichim, respectata și atotruditoarea șef-contabilă a OCL-ului local.

Pentru o asemenea eroină, războinică și justițiară, autoarea a adoptat tonalitatea majoră, o partitură dinamică, realizată din fraze scurte, stilul fiind așadar unul *allegretto giocoso*, creativ-spectacular, ironic și parodic cât cuprinde, ludic. Se face haz de necaz, umorul fiind unul amar, căci la difuzor se propovăduiește agresiv întreaga bibliografie de îndoctrinare Kremlinologică (eram să zic criminologică!!!) tip Piața Roșie, Octombrie roșu, Lenin care este peste tot când nu se află în chip de mumie mongoloidă în cutia de lemn în care a fost afișat în văzul lumii, făurirea *omului nou* animat de idealul exterminării *dușmanilor poporului, burjuilor* și *banditilor* refugiați în munți (a se citi elitele intelectuale și nu numai!). Ineluța, ne place să credem că, în ciuda vârstei fragede, este, fie și involuntar, precum un monsieyr Dandin, *un as al parodiei* acelei epoci. al confecțiilor proletkultiste, prin poeziile recitate cu emfaza și patetismul dramatic aferent, precum și prin și textele ei așternute pe hârtie, tot atâtea performanțe parodice ale mesajelor epocii menite să megafoneze sloganurile îndoctrinării, otrăvita picătură bolșevică via Moscova.

Neli, spre deosebire de celelalte fetițe de vârsta ei, nu este doar o aspiratoare de cuvinte și o interpretă a acestora, ci și o incurabilă *căutătoare de adevăr*, prin decolare în într-un soi de animism, antropomorfism, vis și în interogația, hai să exagerăm, gnoseologică. La grădiniță, tipologia Ineluța alias căutătoarea de adevăr prin recurs la gândire, se confruntă cu o educatoare obtuză, produs al ideologiei dominante, dovadă fruntea îngustă și mania ei de a pune copiii să decupeze tot timpul. Neli o simte că e din aceeași categorie de oameni ca Nepălărie, Nebuze etc., drept care va chiuli, încercând să pescuiască în Bistrița. Cei doi securiști dejiști, profitând de naivitatea Ucăi, vor descinde la casa Ichim și ce vor pune sechestru pe bunurile familiei. Moment în care atât mama cât și Neli sunt cuprinse de o profundă tristețe. In plus, mama Ineluței va fi chemată și supusă unuei anchete de tip securist. Dar Ineluța știa că *Jean Marais nu plânge niciodată*, drept care se răzbună ...și retrăgându-se într-un cotlon al casei, continuă o povestioară în spiritul lozincilor otrăvite debitate de măgăoaie. Cui pe cui se scoate sau remediu homeopatic, dovadă că îi spune Ucăi, nu alta decât cea ce-i adusese pe securiști în casă; verde-n față, folosind o stratagemă preluată din frazeologia sforăitoare a crainicei "pepit" de la măgăoaie*: "- Ucă, tu ce ești? Ești femeia conducătoare, eroină, mamă, soție ori lucrătoare? (...) Îți spun eu ce ești. Ești femeia-trădătoare!"*

Fapt e că Ineluța încă balansează între spusele despre Lenin și omul nou, o stupidă abstracțiune de s-a perpetuat și în circumvoluțiunile *epocii de aur* , ce luptă zi de zi în fabrici, în furnale și pe ogoare pentru bunăstarea etc etc etc, de fapt pentru pierderea sufletelor, cum o lămurise unchiul Camentică și vorbele Țâncului, despre morții de la Zidul Berlinului și cei din Cuba, cucerită de *el lider maximo* Fidel. Neli va trebui să aleagă, o opțiune dificilă pentru o fetiță ce pune totul în imagini și în povestioarele ei, spre a se lămuri pe sine, un fel de terapie pediatrică prin scris, despicând firul în patru, asimilând cuvinte rostite de adulți sau de crainicii măgăoaiei care o frapează, tip, Noua Geneză, ratare, aberații, obscurantism, energie faustică, planul cincinal, eventual în patru ani...

Neli, deși voia să se facă ambasadoare, decide să devină scriitoare despre eroi jertfelnici, dar deocamdată scrie povești scurte cu dedicație, de pildă culorii Mov și toporașului, nu fără să-și pună problema diferențelor dintre realitate și literatură, de fapt a cuvintelor ce o exprimă, fie la nivel de comunicare-informație pur și simplu, fie la cel superior al transfigurării literare. Micuța Neli conchide astfel că mai întâi trebuie să trăiești și chiar să iubești acea realitate, de pildă cea a mălinului, și abia apoi ea devine literatură. Doar scriind o poveste despre mălin, udată cu apa vieții, continuă Neli, braț la braț cu Baudrillard, îl faci să existe. „ Poate că adevăratul mălin se afla îngropat într-o coală de hârtie, cine știe..." continuă Ineluța formularea propriei credințe estetice idealiste, complet incompatibilă cu comandamentele artei proletkultiste. Sau de ce nu, cu Wittgenstein, de vreme ce realitatea cuvintelor este mai plauzibilă decât realitatea însăși.

În fine Neli, devenind o conștiință, obligatorie pentru orice scriitor, fie el și de 6 ani, îi comunică Ucăi că măgăoaia difuzează doar prostii, minciuni și ură. Neli se miră ea însăși de cum a putut să înghită atâtea.

Cum spuneam la începutul acestor impresii de lectură, volumul de proză scurtă *Repetiție generală cu apocalipsa* este unul demn de oricare dintre scriitorii noștri postmoderni prin imaginar, scriitură, ominprezența peisajului, sondarea psihologică, punere în pagină, actualitate și diversitate tipologică și tematică. Povestirea omonimă se axează în jurul punerii în scenă a cunoscutei piese shakespeariene "Visul unei nopți de vară", mai precis a unor năstrușnice lecțiuni regizorale ce se materializează pe scenă. Tema revine în "Omul negru", povestire dedicată regizorului Mircea Cornișteanu. Cine este Omul Negru din respectiva viziune regizorală. Explicația dată de autoare, de fapt de o cronică de spectacol, este devastatoare prin ironie.

Un fenomen, așadar, tot mai prezent pe scenele lumii, aplicat nu doar pieselor marelui Will, ci și altor dramaturgi celebri, unor romane, opere celebre tip Carmen sau balete jucate în cheie postmodernă, fie în costum de stradă, fie sexi, fie frapând prin asemănarea cu dictaturile politice, totul pentru audiență și provocarea spectatorilor. Piesele lui Shakespeare devin romane, sau cum am văzut recent într-un film, Richard al treilea este interpretat de un actor ce seamănă izbitor cu Hitler. Evident nu lipsesc uniformele naziste, ambuscadele, crimele, exterminările și tot felul de atrocități.

Referindu-ne la povestirea Corneliei Ichim-Pompiliu, mai sus amintite, actorul Sorin primește în fine rolul lui Puck. Visase acest rol de-o viață, se pregătește, numai că atunci când revine la teatru, piesa fusese preluată de un alt regizor ce propune propria viziune regizorală, planetară, multietnică, politizată: astfel Puck nu este decât conștiința lui Oberon cu certe înclinații dictatoriale, în virtutea cărora regizează Apocalipsa. Actorul se va răzbuna în final, improvizând versuri menite să vitupereze inițiativa malefică a regizorului egolatru, iconoclast, frizând insanitatea. "Petrecerea" este o satiră cu măști tip commedia dell'arte a parvenitismului. "Premiul" este explozia hiperbolică în opinia publică, în critica de specialitate și media a decernării unui premiu de anvergură unui poet până atunci ignorat dintr-un mic orășel și moartea în scurt timp prin implozie a evenimentului, a terminologiei de beatificare a autorului premiat, căci poetul ... dispăruse, pur și simplu. Tablouri și dialoguri absurde, kafkiene într-o clinică de psihiatrie, peisaje înzăpezite cu soldați morți în bătălie, soldatul cu o mie de fețe ce-ar fi trebuit să se întrupeze în monumentul soldatului necunoscut. Absurdul cultivat de autoare își are obârșia în Caragiale-Urnuz-Ionesco, derealizarea și fantasticul ce se substituie insidios realului în Italo Calvino și Dino Buzzati, multitudine de măști până la pierderea identității în Pirandello. O carte ce trebuie neapărat reeditată , de ce nu, la Polirom sau Humanitas, căci autoarea a depășit de mult nivelul unor Edituri de provoncie. Prin cărțile ce o legitimează, Cornelia Ichim-Pompiliu este o autoare de raftul întâi, de anvergură națională și care prin traduceri are toate șansele unei omologări internaționale.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Logos și Eros

"Până acum abia dacă s-a dat atenție asupra acestui fapt uimitor în sine, anume că tocmai la începutul filosofiei (cazul lui Socrate, seducătorul despre care s-a scris mult n.m.) logosul și erosul se află într-o relație atât de intimă. Fără eros, logosul e lipsit de forță [...]. Filosofia este traducerea erosului în logos". Autorul acestei observații sclipitoare, filosoful născut în Coreea de Sud, Byung-Chul Han, este profesor la Universitatea de Arte din Berlin și autor al mai multor cărți de reflecții pe teme foarte actuale, între care *Agonia erosului* (din care am preluat citatul), apărută la editura Humanitas în 2014, în traducerea Veronicăi Nișcov, cu o prefață de Cătălin Cioabă. Acesta se arată surprins de noutatea și originalitatea filosofului cu nume atât de exotic, după ce Heidegger spusese lucruri definitorii despre modernitatea guvernată de tehnică. Byung- Chul Han pare să fi găsit perspectiva potrivită pentru a face o radiografie metafizică a epocii noastre, cu hiperabundența mijloacelor de comunicare, mărfurilor, publicitatății, fluxurilor de informații... Diagnosticul pus este concentrat chiar în titlu: *Agonia erosului*. Termenul *agonie* are atât sensul de luptă, cât și de sfârșit, de zbatere finală, acesta din urmă fiind înțelesul preferat de filosof. Cât privește *erosul*, ale cărui conotații mitologice, filosofice, teologice, psihanalitice sunt cunoscute, el este în esență dorință de celălalt. Patologia lumii contemporane, consideră autorul, provine din dispariția celuilalt, "radiografia" sa dezvăluindu-ne consecințele acestei dispariții în societatea globală sau în curs de globalizare a începutului de secol XXI.

Inspirația declarată a filosofiei sale este Hegel, deși, în opinia mea, spusele sale pot fi găsite și în gândirea asiatică, de pildă în taoism, cu polaritatea celor două principii, Yin și Yang. Metoda dialectică hegeliană are, cum se știe, la bază principiul luptei contrariilor, ce presupune existența a două elemente, dintre care unul neagă (negativul) iar celălalt este negat (pozitivul). În lumea actuală asistăm, după Byung-Chul Han, la dispariția negativului și inflația pozitivității, ce cuprinde toate domeniile, generând astfel și o nouă paradigmă de gândire. Încă de la debutul cărții aflăm că paradigma imunologică din medicină a bolilor generate de negativitatea altceva-ului (virusuri, bacterii etc) a fost înlcuită de una în care bolile, în special cele neuronale precum: depresie, borderline, hiperactivitate (de aceea noua paradigmă poate fi numită neurologică) sunt date de un exces de pozitivitate. Imunolgia are ca presupoziție distincția dintre interior și exterior, prieten și dușman, sine și străin, de aceea agresiuna exerioară generează anticorpi prin care organismul luptă împotriva alterității care o neagă. Întreg secolul XX, generalizează filosoful, a fost unul imunologic, al luptelor împotriva dușmanilor externi. Noile boli neuronale, dar și cancerul, sunt rezultatul unui alt tip de violență: a egalului sau a diferenței care spre deosebire de alteritate nu mai generează anticorpi. Este vorba de o violență pe care individul sau sistemul deposedat de un exterior negator și-o aplică sieși. În plan social trecerea de la o societate disciplinară, a poruncii date din exterior, o societate a lui trebuie, la una a performanței în care fiecare își poruncește sieși, verbul dominant fiind a putea, produce un subiect mereu în război cu el însuși, presiunea performanței având ca efect oboseala, lipsa de sens, plictiseala, dar nu aceea profundă, creatoare, ci una tradusă prin hiperactivitate. De altfel, crede filosoful de origine coreană orice activitate creatoare, inclusiv politica, decade azi la nivelului muncii repetitive. Pe de altă parte, ființele și lucrurile deposedate de negativul lor, adică de zona de mister care le învăluie, devin transparente. Consumul capitalist încurajează și accelerează procesul de transparentizare. Totul trebuie expus pentru a exista adică pentru a căpăta o valoare de schimb – garanția și criteriul existenței – exprimată în bani, care la rândul lor produc o egalizare generală, în care între oameni sau între lucruri nu sunt decât diferențe de grad. O societate a expunerii generalizate devine o societate pornografică, fără distanțele care făceau posibilă apropierea reală dintre oameni (înlocuită cu intimitatea promiscuă) și iubirea reală (redusă la sexualitate). Informația necontenită, care nu este cunoaștere, căci aceasta are o organizare și o țintă, ci acumulare, adicție fără sens nu face decât să mărească și mai mult haosul lumii. Excesul de comunicare pe internet transformă societatea oboselii și a transparenței într-una a supravgherii generale a fiecăruia de către fiecare, un "panoptic generalizat și multicentric".

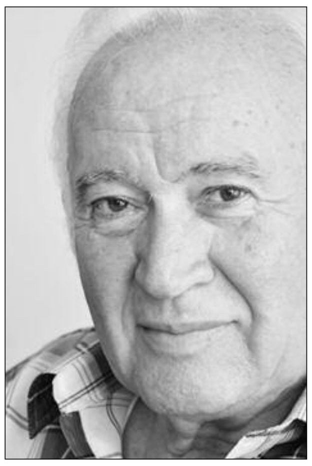
Agonia erosului conține și o critică de principiu, nu punctuală, a societății capitaliste globale, responsabilă de dispariția altrității în "infernul egalului". Societatea abundnței capitaliste satisface nevoile și poftele pe care tot ea le creează în cea mai mare parte, dar distruge tot ceea ce altădată constituia viața frumoasă, adică spiritul, care se naște prin asumarea negativului, prin întoarcere la sine, însă după pierderea (moartea) în celălalt. Astăzi este exaltată viața-pur-și-simplu, autocentrată, a cărei valoare supremă este sănătatea. Va fi eliminată în acest fel negativitatea morții fără de care și erosul se ofilește, dispare.

Contrar tezei lui Fukuyama, a sfârșitului istoriei într-o epocă a libertății oferite de societatea neoliberală, Byung-Chul Han, afirmă repetat că nu s-a reușit decât înlocuirea exploatării cu autoexploatarea, ceea ce înseamnă că de fapt libertatea se transformă în contrariul ei. Celebra dialectică hegeliană a luptei dintre stăpân și sclav nu are ca rezultat victoria unuia asupra celuilalt, ci constituirea unei identități confuze a celor doi. "Neolibralismul, concluzionează autorul, este o ordine socială din care erosul a dispărut. Societatea pozitivă, din care s-a retras negativul morții, este o societate a *vieții-pur-și-simplu*, [...] este viața unui sclav". Trăim într-o societate atomizată, fragmentalizată a indivizilor însingurați și depresivi, tocmai fiindcă lipsește erosul, care presupune "a-ți muri ție pentru restabilirea continuității ființei". Forței erosului, ca mediu al „potențării vieții prin moarte", îi datorăm marile creeații ale artei, gândirii, politicii, iubirii... În absența sa toate aceste activități degenerează: arta în zgomot fără consecințe, gândirea în calcul aritmetic, politica în muncă administrativă, iubirea în plăcere sexuală.

Unii, precum prefațatorul Cătălin Cioabă, ar putea crede că diagnosticul pus de filosoful coreano-german societății capitaliste globale conține implicit preferința pentru o stângă politică, apropiată de comunism. Mărturisesc că nu am avut această impresie. Din câte îmi amintesc doctrina oficială a comunismului era materialismul dialectic și istoric. Or, tocmai materialismul lipsit de spirit, al capitalismului global este ceea ce denunță *Agonia erosului*. Efectele se resimt și în plan individual-psihologic. Astfel, libera circulație a măfurilor, persoanelor și capitalurilor are drept contrapondere o incapacitate a multor oameni (generată de absența unor principii spirituale precum negativul), de a ieși din sine, de a se deschide spre celălalt. O consecință a acestei contradicții este depresia a cărei semnificație ar putea fi chiar dispariția erosului și prezența ubiguă a narcisismului înțeles nu ca iubire de sine, ci ca incapacitate a subiectului de a-și fixa granițele, deci de a avea o identitate în funcție de care să existe alteritatea: "Erosul și depresia, spune autorul, sunt opuse. Erosul smulge subiectul din el însuși și-l atrage spre celălalt. Depresia, în schimb, îl prăbușește în el însuși". Dincolo de critica adusă sistemului capitalist global, secundară în economia cărții, Byung-Chul-Han reușește să ne facă să înțelegem, negativ, consecințele despărțirii logosului de eros și pozitiv, să retrezească la viață ideea puterii pe care o capătă logosul atunci când conlucrează cu erosul. Este cu atât mai uimitor cu cât această demonstrație este făcută de un oriental, nouă, creștinilor care mărturisim că Dumnezeu (Logos-ul) este iubire (Eros).

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Malversațiune

Citesc din Dionisie Areopagitul cu sentimentul că trădez spiritul cărții, al paginii, al literei. Cartea aceasta, *Despre numele divine*, cu încărcătura ei semantică hiperteologală, îmi inspiră reflecții de-a dreptul laice. Un paradox: lectura *laică* a unui text eminamente *teologal*. Mă suspectez de frivolitate, de superficialitate a receptării, mă socotesc vinovat de complicitate într-un grad prea avansat cu gândirea profană, precum că aceasta – neoplatonismul, *e.g.* – m-ar împiedica să fac saltul necesar de pe orbita proprie, profană, pe aceea a înțelesurilor superioare. Văd spectacolul rar, profund înălțător, contemplu curgerea supraființială a toate către Unu și rămânerea Unului în toate, cu argumente filosofice și cu însuflețire teologică. Totul e așa de frumos, îmi zic. Ca apoi să revin la cel mai laic dintre gânduri: *Așa ceva se poate spune și despre omenesc. Amprenta luminii* – căci despre lumină se vorbește (II, 4) – *se găsește și în omenesc, în fiecare, în realitatea sa proprie și în distincția sa specifică.*

Și, ca și când pervertirea gândului, întoarcerea lui de la modulația extatică la tumult profan ar fi înscrisă în litera ascunsă a cărții, în textul ei subliminal, revin la *adevărul portocalului*: „Adevărul pentru un portocal e pământul în care poate să rodească, să facă portocale" (Saint Exupéry). Ca și când el însuși, Dionisie Areopagitul, adună atâtea nume în numele Celui nenumit de parcă s-ar apăra el însuși de ceva. Cum se apără, bunăoară, săracul de sărăcie, meteorologic, în timp ce bogații, adevărații bogați ai existenței, o contemplă.

Și drept este: că nu te poți despărți de cartea aceasta fără a-ți aminti de *Norii* lui Petru Creția.

Pe de altă parte, dacă mă gândesc bine, de unde această libertate de a înfrunta tălăzuirea cuvintelor sublime, când nici dreptul de a citi *Despre numele divine* nu-l meriți?

S.O.S.

„Selectăm" din lista rezultatelor la examenul de bacalaureat, promoția 2019, în zona ei sumbră. Pe județe: Liceul Tehnologic „Anghel Saligny", Liceul tehnologic "Grigore Moisil" (Brăila); Liceul Tehnologic „Duiliu Zamfirescu" (Călărași); Liceul Tehnologic „Pamfil Șeicaru", Liceul Tehnologic „Petru Rareș" (Ilfov); Liceul Tehnologic „Andrei Șaguna", Liceul Tehnologic „Emil Racoviță" (Teleorman), Liceul Tehnologic Special „Beethoven" (Dolj), Liceul tehnologic „Tivai Nagy Imre" (Harghita), Liceul Tehnologic „Petru Rareș" (Iași), Liceul Tehnologic „Aurel Persu" (Mureș).

Întrebarea, în nume personal, nume de *piatră* necredincioasă: *Quo vadis*, Anghele? *Quo vadis,* Grigore?... Nu vedeți cum *Corabia* voastră a ajuns bătaia de joc a valurilor? *O, navis, referent in mare te novi / Fluctus. O, quid agis? Fortiter occupa / Portum*! „O, *Corabie*, valuri noi te poartă în mare. Ce faci? Ia în primire cu nădejde portul!" (Horațiu, *Ode*, XIV).

ca

”Creștinul discret are o lumină aparte în ochi, blîndă, serafică. Creștinul agresiv, vindicativ, are ochii tulburi”

ADRIAN ALUI GHEORGHE în dialog cu CLAUDIU TÂRZIU

Cînd scriu sunt personajul propriei ficțiuni, mă scriu pe mine, mă descriu, mă ”contextualizez”. Cu abisurile și cu cele vizibile. Creația unui artist este, trebuie să o recunoaștem, expresia individualității sale, a interiorității sale. Nu poți scrie niciun rînd în care să nu fii tu însuți, să nu ai o referință biografică insinuată în text. Și cultura proprie e marcă a biografiei, fiecare carte citită este ”un accident” biografic.

”Natura excepțională a omului este dată de ceea ce știm despre el, dar mai ales de ceea ce nu știm. De mister.”

C. T.: *Voi începe abrupt: dincolo de tot ce v-ar putea defini social și încadra profesional, sunteți creștin. O spun pentru că ne cunoaștem și o știu, nu pentru că v-ați fi manifestat vreodată ostentativ. De unde vă vine credința? Din copilărie, ca moștenire părintească, ori din maturitate, ca achiziție culturală; din experiență proprie sau din obicei păstrat cu sfințenie?*

A.A.G.: O să încerc să răspund și eu tot abrupt....! Natura excepțională a omului este dată de ceea ce știm despre el, dar mai ales de ceea ce nu știm. De mister. Misterul este partea noastră nevăzută, a fiecăruia în parte. Nu există ființă rațională care să nu își simtă zgîlțîită raționalitatea de irațional, de ceea ce i se întîmplă fără să aibă o explicație logică. Am cunoscut pe cineva care refuza orice intersecție cu Biserica, cu credința. Dimpotrivă, de fiecare dată cînd i se oferea posibilitatea, avea atitudine critică, ironică. Mă tachina de fiecare dată despre ”bisericile și popii tăi”. La un moment dat, era cu copilul lui de trei ani într-un parc din București, el stătea în mașină și citea, copilul se juca în preajmă. Fără niciun motiv aparent, panicat, copilul a venit și l-a tras pe tatăl său de mînă, să iasă din mașină, voia să îi arate ceva. Intrigat și mirat tatăl a ieșit din mașină și și-a urmat fiul undeva pe o alee. În cîteva secunde după ce a părăsit mașina, un copac s-a prăbușit peste aceasta distrugînd-o în proporție de sută la sută. Nu ar fi avut nicio șansă, dacă nu ar fi fost scos, inexplicabil, din mașină, de copil. Din acel moment transformarea amicului meu a fost radicală. Nu mai detaliez care e relația sa, în acest moment, cu credința...!

De unde am credința? Eu susțin că românii au credința în genă. La unii se manifestă, la alții e latentă și devine activă la un moment dat. Cînd am plecat de acasă, la 14 ani, și am ajuns într-un cămin școlar, prima mare mirare a fost să constat că lumea în care intrasem nu respecta posturile rînduite de calendarul ortodox peste an. Eram derutat. Da, la școala din sat ne mai vorbeau profesorii, fără prea mare determinare, despre ”inexistența lui Dumnezeu”, dar îi receptam ca și cum ar fi interpretat un rol pe o scenă care era în fața clasei. Nu convingeau pe nimeni și nici nu cred că voiau să fie convingători. Dublul limbaj din societate funcționa și în acest loc. Pe la optsprezece, douăzeci de ani, în perioada lecturilor intense, amestecate, am trăit nebunia rimbaldiană, a căutării absolutului în sine și numai în sine. E vîrsta cînd orice tînăr spune balzacian lumii: Acum între noi doi ...! Dar trece vremea, absolutul devine relativ, cînd te convingi de cît de gol de conținut este ”absolutul personal”. Și atunci cauți cu privirea, cu inima, cerul...! Acesta este parcursul firesc al unui om care s-a născut creștin, care a trăit în tradiție, care s-a format într-o cultură. Revolta e, de fapt, căutare.

- Cum vă influențează credința scrisul și viceversa?

- Cînd scriu sunt personajul propriei ficțiuni, mă scriu pe mine, mă descriu, mă ”contextualizez”. Cu abisurile și cu cele vizibile. Creația unui artist este, trebuie să o recunoaștem, expresia individualității sale, a interiorității sale. Nu poți scrie niciun rînd în care să nu fii tu însuți, să nu ai o referință biografică insinuată în text. Și cultura proprie e marcă a biografiei, fiecare carte citită este ”un accident” biografic. Fiecare carte citită te modifică. Dar dacă aș improviza un dialog între un credincios și un agnostic, de exemplu, aș intra în rolul fiecăruia, pe rînd. Vedeți, a scrie e un risc și o responsabilitate. Ca scriitor, ca prozator în primul rînd, devii o lume. Scriitorul umblă cu otrăvurile cuvintelor, orice manevrare greșită poate provoca drame. M-au influențat și m-au modificat evident lecturile mereu reluate din Biblie, din Confesiunile Sfîntului Augustin, din Patericul egiptean, din Dionisie Areopagitul. Există o nuanță culturală în această influență creștină, dar și o accentuată nuanță morală. Mai mult, poezia care nu are ritmul și metafizica abisală a rugăciunii este, în accepția tuturor, ratată. Nu detaliez acum.

- Ați avut privilegiul de a cunoaște mari duhovnici ai ortodoxiei românești, unii dintre ei cinstiți de credincioși, după trecerea la cele veșnice, ca sfinți încă necanonizați. Ați scris cu și despre unii dintre ei. Cine dintre aceștia a lăsat cele mai puternice urme în sufletul dvs și de ce?

- Pe toți cei pe care i-am cunoscut, nume de referință în Biserica noastră, i-am asociat cu o mare smerenie. Și cu cît au fost mai smeriți, cu atîta au strălucit mai tare. Părintele Cleopa își spunea ”moș putregai” iar în momentul în care i s-a propus, după Revoluție, să vină patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, pe un scurt moment de criză, a răspuns magistral: ”Rău a ajuns Biserica dacă apelează la un putregai ca mine ...!”. Părintele Iustin Pârvu, în preajma căruia am stat o vreme, cînd era ispitit de lume ”să vadă cu duhul”, spunea invariabil: ”Numai Duhul Sfînt vede, nouă nu ne e dat ...”. Am avut privilegiul unei după-amieze în preajma părintelui Gheorghe Calciu, cu cîteva luni înainte de a pleca la Domnul. Vorbea despre moarte cu bucuria împlinirii unui parcurs pămîntesc, de la dînsul am reținut expresia ”România românilor din America”, vorbind despre o înrădăcinare românească în lume. Părintelui Teofil, de la Pângărați, plecat și el la Domnul foarte devreme, i-am mărturisit că nu știu să mă rog. El a oftat și mi-a răspuns: Nici eu ...! Am înțeles, astfel, că nu există ”o știință” a rugăciunii, e nevoie de instinct și de pus duhul din tine ”în lucrare”, să se roage, rugăciunea nu se face cu cuvinte. Pe părintele Ioanichie Bălan, autorul ”Patericului românesc”, l-am auzit la o predică certîndu-i realmente pe credincioși, pe români, că prea vor o apropiere de Europa...! Lucrul în sine m-a intrigat și la o discuție după liturghie, i-am spus că românii sunt îndreptățiți să dorească această apropiere de Europa, și chiar integrarea în Europa, după aproape jumătate de secol de ”lagăr”. Pentru că România este țară europeană dintotdeauna, România se întoarce ”acasă”. Da, mi-a răspuns dînsul, știu că apropierea de Europa este ireversibilă, chiar firească, dar vreau ca românii să o facă în cunoștință de cauză, să înțeleagă prețul și să conștientizeze riscurile și pierderile. Și să nu uite românii să ia Biserica cu ei, acolo unde vor ajunge.

”Ar trebui odată, simbolic, să îl dăm în judecată pe Darwin, pentru deturnarea istoriei omului și omenirii, a nobleții acestuia...!”

- Într-o societate care mărește de la zi la zi ritmul secularizării pentru a prinde din urmă un Occident în mare parte desacralizat, cum e prizat un scriitor care bate drumurile mănăstirilor și inserează în discursul său public mărturia creștină?

- Nu mă complexează nici un fel de atitudine, mă simt foarte liber în Biserică, mult mai liber decît pe o stradă bîntuită de duhul comerțului, a alergării fără rost după iluzia unui turism cultural situat, de obicei, în afara culturii. Pe stradă trăiesc ”pe orizontală”, în Biserică descopăr verticala. Eu nu pot demonstra existența lui Dumnezeu, pe înțelesul unui ateu care și-a creat platoșa lui de convingeri, dar știu că este și îmi este suficient ca să consider, prin asta, că am răspunsuri la întrebările fundamentale. Vorba lui I. D. Sîrbu, care întrebat în închisoare, de caraliu, de unde știe că există Dumnezeu, a răspuns: ”Mi-a spus mama. Și mama nu m-a mințit niciodată.” Aceasta e verticala credinței, să îl crezi pe cel de dinaintea ta, să perpetuezi o stare, o istorie. A familiei și a societății. A familiei și a neamului tău. Pot să pară vorbe mari, dar din cînd în cînd trebuie spuse. Răspicat.

- Mai aveți măcar senzația, dacă nu certitudinea, că generațiile mai noi pot rezona la o astfel de atitudine? Mai ales atunci când ea se transferă în scris? Și dacă da, de ce?

- Da, încă mai cred că generațiile care vin din urmă vor avea suficientă determinare ca să mențină vie viața în Biserică. Apropierea de Biserică este un semn de elecție, de inteligență spirituală, de chemare interioară și de la Duhul Sfînt. E drept că trăim într-o lume uluitor de dinamică, în care se schimbă, sub ochii noștri, inclusiv ”canonul uman”. Imaginea a luat locul realității, a materialității. Omul hologramă este pe cale să apară. Cu cîteva decenii în urmă fotografiile erau puține, rare, respectate într-o intimitate a familiei. Acum mijloacele de multiplicare a imaginii au devalorizat ideea de chip, de fotografie. Au banalizat-o. Persoana a dispărut într-un spectacol, dezagreabil și buimăcitor spun eu, al unei infinități de imagini. Chipul s-a desfoliat pînă la a-și fi pierdut identitatea. Numai că acela care nu are puterea să stea cu sine însuși de vorbă nu va avea nicio șansă să intre în dialog cu lumea. De aici alienarea, de aici disperarea, dramele individuale și sociale. Dar sunt o natură optimistă. Chiar și cînd îl izgonim pe Dumnezeu din noi, de fapt ne luptăm cu slăbiciunile noastre, de fapt îl reconfirmăm. Nu Dumnezeu are nevoie de noi, omul, individul, sunt parte în această continuă aspirație spre divinitatea inițială. Că nu o maimuță ne-a născut, ar fi prea josnic, măcar din orgoliu ar trebui să ne căutăm, să accentuăm originile divine. Ar trebui odată, simbolic, să îl dăm în judecată pe Darwin, pentru deturnarea istoriei omului și omenirii, a nobleții acestuia...!

- Majoritatea intelectualilor sunt mai degrabă rezervați față de Biserică sau, în tot cazul, pun un accent critic când vine vorba despre cler. Ei consideră că-și pot gestiona singuri ”relația cu Dumnezeu”, că n-au nevoie de intermediari. Dvs sunteți mai degrabă un prieten al clerului și un susținător al stilului de preoție conservator, așezat, fără grabă, cu sufletul pe masă, chiar dacă tehnologia și viteza întregii lumi ne împing spre superficial și ne fac să cerem rezolvarea ”acum” până și a problemelor sufletești. Cum vă explicați această atitudine? E datorată ea educației pe care ați primit-o, faptului că sunteți

interviu

un creştin născut, iar nu făcut, vârstei care e mai favorabilă înţelegerii şi răbdării...?

- Putem schimba totul, de pe lumea asta, în sensul în care evoluează tehnica, condiţiile de viaţă, ţintele de atins în plan individual sau social, dar un singur lucru trebuie să rămînă acelaşi, garantîndu-ne continuitatea, sensul: Credinţa. Dar şi formele ei de manifestare din Biserică. Acest minim sacrificiu este cel care ne dă garanţia continuităţii, a apartenenţei noastre la o evoluţie spirituală, ne lasă să vedem pînă departe, la origini şi asta pentru că Ortodoxia a conservat duhul primei liturghii, cea oficiată de Iisus Hristos. Şi ce nobil este să ştii că poţi comunica cu începuturile ...! Auzim tot felul de comentarii la adresa Bisericii, ca instituţie, sunt ironizaţi călugării ca ”rămăşiţe” ale unor vremuri revolute, iar cei care o fac au fie suficienţa celui pe care nu-l zgîlţîie niciun fior metafizic, fie sunt pur şi simplu proşti. În lume, în hărmălaia mallurilor, a teraselor cu bere, a excursiilor din plictiseală poate trăi oricine, sau poate fi ”trăit” oricine. Într-o mănăstire trăiesc oameni aleşi sau care ”se aleg”; care se nevoiesc, care îşi iau responsabilitatea sufletului în propriile mâini. Şi care ţin Bolta Bisericii vie. E limpede că nu toţi sunt ”chemaţi”, mulţi sunt în căutarea căii după vreo dezamăgire în lume, mulţi fug de lume, alţii o fac din spirit de imitaţie poate. Dar, în final slujesc lui Iisus Hristos, slujesc în numele iubirii universale, fiecare după puterile lui, fiecare se descoperă pe sine prin nevoinţă. Eugen Ionescu spune în volumul „Antidotes”, Gallimard, 1977, într-un dialog pe care l-a avut cu un preot catolic, Lendger: „Biserica Ortodoxă a păstrat mult mai multă puritate, o puritate pe care catolicismul a pierdut-o. Biserica Ortodoxă, deşi a dat cezarului ce este al cezarului, deşi a acceptat aparent Istoria, a rămas în afara Istoriei. Ea n-a declarat niciodată război Istoriei, nu s-a amestecat în Istorie, a coexistat. A găsit întotdeauna acomodări cu secolul, niciodată cu cerul. Biserica Catolică găseşte acomodări cu cerul. Rămâne în Biserica Ortodoxă ceva insolit, ceva ascuns, pur, imuabil...”. Şi tot în dialogul pomenit mai sus părintele Lendger, catolicul, riscă o întrebare: „Şi ce i-aţi spune unuia ca mine, care este preot în această epocă şi care crede?” Răspunsul dramaturgului, a ortodoxului auto-recuperat, este unul abrupt: „I-aş spune: ce căutaţi la mine îmbrăcat în civil?” (...) Şi fiţi ceva inacceptabil, neaşteptat, nu din acest veac, puneţi-vă o sutană! Ce e cravata asta? Sunteţi ca toată lumea. Eu am nevoie de cineva care să fie în afara lumii; în lume, dar în acelaşi timp în afara lumii.” Pe mine mă fascinează ţinuta călugărului, pasul călugărului, devoţiunea. Şi lumea din sufletul lui, una simplificată, îmbunătăţită. Vai de momentul în care nu vom mai avea slujitori în mănăstiri, cînd nu vom mai avea credincioşi în Biserică. Atunci nu Biserica îl va fi pierdut pe om, atunci omul se va fi pierdut pe sine.

”În această lume care aleargă disperată spre nicăieri, mai bine diferiţi în credinţă, decît egali în necredinţă”

- Cu ochiul celui care ”naşte” şi ”ucide” vieţi (de personaje literare), cum priviţi boala, suferinţa, moartea, de care lumea din jurul nostru e plină şi care uneori ne ating şi pe noi? Are creştinul autentic o platoşă în credinţa sa care să-i ferească inima de vătămare în faţa unor încercări teribile?

- Nu ne naştem nici veşnici, nici infailibili în faţa încercărilor vieţii. Tocmai această fragilitate este semnul îndumnezeirii noastre, al pendulării între orizonturi interioare, presimţite, atinse. Cu cît avem o viaţă interioară mai intensă, cu atîta ajungem mai departe în plan spiritual. În acelaşi timp, în această lume care aleargă disperată spre nicăieri, mai bine diferiţi în credinţă, decît egali în necredinţă. Nu susţin ecumenismul, ca politică universală, capabilă să ucidă duhul din fiecare; e demonstrată, în fapt, imposibilitatea uniformizării unor cutume formate în medii şi spaţii diferite, în culturi diferite. În acelaşi timp cred că finalitatea preconizată de oricare credinţă are drept scop un om mai bun. Evoluţia tehnologică a pus omul şi omenirea pe un circuit greu de controlat, greu de oprit. Există o inconştienţă veselă cu care ne rostogolim din planul certitudinii în cel al incertitudinii. Tehnica se autogenerează, sub ochiul tot mai incitat al omului. De altfel, tehnica i-a inoculat iluzia unei forţe teribile omului de azi, încît acesta are tendinţa să îşi asume atributele lui Dumnezeu. Dar asta e şi definiţia Apocalipsei, din cîte ştim. Mai mult, Apocalipsa nu este ”o acţiune” divină, este consecinţa ilimitărilor individuale şi colective, atunci cînd omul încearcă să păcălească chiar şi ”liberul arbitru”.

- În ortodoxie Dumnezeu este, de obicei, ceea ce nu este. Adică este definit mai degrabă prin ce nu este, pentru că altminteri e greu de cuprins. Însă, cu toţii ştim totuşi că Dumnezeu este dragoste. Căci din dragoste ne-a plămădit, din dragoste ne-a redeschis poarta Raiului cu sângele Fiului Său, cu ea ne înconjoară de milenii. Câtă dragoste mai găsim însă între oameni? Unde e ea mai vizibilă? Mai are rost să scrii despre dragoste într-o lume în care contează aproape numai consumul, tranzacţia, schimbul? Vă întreb pentru că ochiul scriitorului vede dedesubturi ale vieţii pe care omul obişnuit le ratează, iar când scriitorul e creştin...

- Dragostea nu a dispărut din lume, numai că se ”însingurează”. Există o presiune a ”materialităţii” care duce în derizoriu ceea ce omul a cîştigat prin evoluţie, care i-a asigurat evoluţia: sentimentul, iubirea, atingerea ritualică, dorul, căutarea, aşteptarea. Comunicarea instantanee, de azi, prin internet, indiferent unde ai fi pe lumea asta, a distrus acea relaţie empatică, inventarea continuă a celuilalt, cea care dădea tensiune iubirii, cuplului. Visul, care era o formă de virtualitate, a dispărut sub presiunea altui nivel al virtualităţii, transformarea celuilalt într-un fel de hologramă cu care discuţi pe telefon, pe calculator, instagram, watsapp etc. Scrisorile de pe vremuri, purtate de poştaş în geanta lui magică, aşteptate de îndrăgostiţi, de copii, de mame, de prieteni, care însemnau o fixare în cuvinte a unor stări bine definite, s-au transformat în mesaje lapidare, fără conţinut, fără emoţie, pe care le transmiţi instantaneu, le uiţi cînd le trimiţi, le uiţi după ce le-ai primit. Nu judec evoluţia, nu sunt un individ care nu se poate desprinde de trecut, constat doar transformarea omului sub presiunea mijloacelor. Nu trebuie să baţi toată ziua mătănii, pe stradă sau la serviciu, credinţa are o frumoasă discreţie. Nu agreez excesivitatea manifestată prin fundamentalism religios, indiferent din care parte vine. M-am uitat cu atenţie şi am observat un lucru verificabil: creştinul discret are o lumină aparte în ochi, blîndă, serafică. Creştinul agresiv, vindicativ, are ochii tulburi.

”Aici se întîlnesc credinţa şi ştiinţa, credinţa şi arta, credinţa şi persoana: la nivelul revelaţiei”

- Sunteţi un nume de referinţă în poezia românească, iar, în ultimii ani, v-aţi arătat şi forţa de prozator, care o egalează, dacă nu o întrece pe cea a poetului. Pe de altă parte, multă vreme aţi fost directorul unor instituţii de cultură în Neamţ şi, de asemenea, aţi fondat şi condus mai multe publicaţii. Cum împăcaţi jertfele pe care vi le cere creaţia (însingurare, concentrare pe ”firul poveştii”, lucruri până la epuizare...) cu obligaţiile pe care le are managerul? De asemenea, cum se împacă acest ritm al vieţii cu imaginea ideală a scriitorului solitar şi zidit în propria lucrare de creaţie? Dacă există un timp al administraţiei şi unul al creaţiei, mai rămâne loc de un timp dedicat lui Dumnezeu? În acelaşi timp, cum mai este primită cultura română în România şi în lume?

- Nu am agreat formula ”turnului de fildeş” în care se ascunde artistul ca să vorbească de acolo, într-un limbaj criptic, departe de răsuflarea mulţimii. Nu. Cred în rolul mesianic al artistului, al intelectualului, mai ales în perioade tulburi, nealese. Dumnezeu ne dă glas ca să ne exprimăm, el vorbeşte continuu prin fiecare dintre noi. Chiar şi scriitorul, prin definiţie solitar, cel clasic sau cel romantic să zicem, privea printre degete, cînd mergea pe stradă, să vadă lumea. Suntem ceea ce facem, ceea ce exprimăm. Din păcate trăim într-o vreme şi într-o cultură care nu se mai întrepătrund. Şcoala românească este departe de valorizarea culturii române, a istoriei românilor, a tradiţiilor. În acelaşi timp, de vreme ce avem peste cinci milioane de români împrăştiaţi în Europa, e limpede că avem ”o Românie în afara României”. Cultura română ar trebui să urmeze, cu program, această masă imensă de persoane, să însufleţească această nouă ”colonizare”. E şi un paradox istoric aici, am devenit ”colonizatori” cînd fenomenul colonizărilor e depăşit. Şi trebuie să recunoaştem că singura instituţie care i-a urmat pe români în lume este Biserica. Ea e suportul pe care românii îşi mai păstrează şi afirmă românitatea în afara ţării. E greu de anticipat viitorul românilor din Europa, dar şi al Europei, după generaţia de azi. Rămîn însă optimist. Părintele Iustin Pârvu, într-unul din dialogurile noastre, a spus ceva ce capătă sens pe zi ce trece: ”Românii au o misiune istorică, să recreştineze Europa”.

- În literatura dvs, cel puţin în cea din ultimele două decenii, cititorul exersat simte fiorul mistic. De unde vine şi cine alimentează acest fior? (Sunteţi un om credincios dintotdeauna sau l-aţi descoperit pe Dumnezeu pe parcurs? Şi dacă da, cum?)

- Dumnezeu se cîştigă, ca şi dragostea. Te laşi descoperit în faţa lui Dumnezeu şi a iubirii, cu cît eşti mai fragil, aluat maleabil, cu atîta eşti mai pregătit pentru credinţă şi pentru iubire. În acelaşi timp, cu cît o fiinţă e mai evoluată, cu atîta trebuie să aibă mai accentuată conştiinţa Divinităţii. Deşi devenirea pînă la un înalt grad de performanţă culturală, artistică, ştiinţifică dar şi umană, individuală, nu se realizează ”prin noi înşine”, ci prin revelaţie. Ei, aici se întîlnesc credinţa şi ştiinţa, credinţa şi arta, credinţa şi persoana: la nivelul revelaţiei. Şi una şi alta au această întîlnire de dincolo de planul vizibil. Calculatorul, robotul pot reproduce cu exactitate gestica umană, pot avea reacţii raţionale, dar nu pot avea revelaţii. Revelaţia este apanajul divinităţii din om. În artă, în ştiinţă, în rugăciune Dumnezeu vorbeşte prin om.

- Sunteţi autorul unuia dintre cele mai bune romane pe care le-am citit în ultima vreme, ”Urma”. Acesta are ca decor puşcăria comunistă a Aiudului, acolo unde a murit mare parte din elita noastră interbelică, şi ca subiect o ”apariţie” stranie, care ne arată adevăratul chip al regimului comunist, unul al ororii. Preocuparea dvs pentru istoria recentă şi pentru suferinţele deţinuţilor politic din timpul comunismului s-au vădit şi în alte volume, de convorbiri şi publicistică. Credeţi că adevărul despre acea epocă mai interesează generaţiile tinere sau adevărul trebuie spus indiferent de impactul lui asupra societăţii? În ce măsură v-a fost întărită sau slăbită credinţa după cunoaşterea acestei epoci însângerate care a fost comunismul, nu doar din cărţi, ci şi din contactul nemijlocit cu foşti deţinuţi politici supravieţuitori?

- În primul rînd reiau un truism, acela că riscăm să repetăm istoria pe care o uităm sau nu o cunoaştem. Iar istoria recentă, cea a perioadei comuniste, nu este una pe care să o mai încercăm o dată. Poporul acesta nu ar mai rezista la un asemenea experiment, că asta a fost, un experiment care a operat pe un popor nepregătit să primească asemenea jertfă. A fost o perioadă diabolică, greu de încadrat pe scara evoluţiei noastre ca naţie. Răul cel mare nu a fost făcut, totuşi, de cineva din exterior, ci a fost făcut chiar de românii înşişi. Ştiţi că de la Aiud, în 1964, au fost eliberate cîteva mii de deţinuţi. Brusc aparatul represiv, cei de la pază şi de la administraţie, s-au trezit fără ”obiectul muncii”, masa de deţinuţi adică şi au intrat într-o formă de grevă, de protest. Adică le era ameninţată pîinea prin eliberarea deţinuţilor aşa-zişi politici, oameni care nu aveau, în cea mai mare parte, decît vinovăţia de a-şi fi iubit prea mult patria, credinţa, istoria. Se hrăneau bine din suferinţa celorlalţi, români ca şi ei. Apoi, e greu să explici la şcoală, azi, după Centenarul Unirii, că aproape toţi cei care au fost artizanii Marii Uniri au fost închişi şi martirizaţi în închisorile comuniste. Cunosc cazul unui deţinut politic, cu ani buni de detenţie la Jilava, Aiud, Periprava, care a ajuns în această postură după ce a fost turnat la securitate de sora sa, de fratele său...! Vă daţi seama la ce nivel a lucrat diabolicul acelor vremuri? Vă daţi seama ce a făcut comunismul dintr-o societate în care şi-a propus, în primul rînd, să îl ”izgonească” pe Dumnezeu? Ei, asta ar trebui să înveţe şcolarii astăzi, e o datorie a şcolii, a familiei, a societăţii ...! Şi să fim uniţi. În iubire. Ca la ”unirea cea mică”, ca la ”unirea cea mare”. Cea mai recentă probă de unire a naţiei noastre a fost în anul 1989, atunci cînd ”Dumnezeu şi-a întors faţa către români”, după cum a spus un actant al acelui moment. Dar unirea de atunci a fost una în ură, împotriva unui sistem, împotriva lui Ceauşescu, a ceauşismului, a comunismului. Din păcate, după aceea, nu am mai reuşit să fim la fel de uniţi şi în iubire. Dacă românii ar mai reuşi să se unească odată, în iubire, am fi de neînfrînt în Europa, în lume, acasă.

Piatra Neamţ, 5 septembrie, 2019

Nu ne naştem nici veşnici, nici infailibili în faţa încercărilor vieţii. Tocmai această fragilitate este semnul îndumnezeirii noastre, al pendulării între orizonturi interioare, presimţite, atinse. Cu cît avem o viaţă interioară mai intensă, cu atîta ajungem mai departe în plan spiritual. În acelaşi timp, în această lume care aleargă disperată spre nicăieri, mai bine diferiţi în credinţă, decît egali în necredinţă.

interviu

Ştefan Ion Ghilimescu

Rămas în provincia lui istorică romantic şi eminescian prin toţi porii (vezi, ca să dau un singur exemplu, piesa «pe când lumina altor ierni ne urmăreşte încă»), foarte modernul dublu iovian (!!!) trăieşte acut tocmai drama interioară a pierderii inocenţei.

ION TUDOR IOVIAN, şi omul n-a mai scos niciun cuvânt, Ed. Bibliotecii «C. Sturdza», 2019

CRONICA LITERARĂ

Poet la limita formelor de propagare ale post-istoriei

Nu vreau să reiau şi nici să discut aici neapărat chestiunea vârstei ideale la care poetul cade în mreje şi este deplin iubit de muza poeziei. Viziunea romantică al heraldului ei de-a pururi înveşmântat în manta tinereţii şi al cărui foc sacru nu-l pot stinge toate apele mării e un vis, desigur, pe care atât de frumos Eminescu l-a pus în versuri memuritoare. În ciuda acestui vector evident, *Oda* lui (*în metru antic*) consacră totuşi, orice s-ar spune, dorinţa luminoasă a unui eu scindat sau poate doar fundamental dilematic consumată pentru regăsirea ataraxiei primordiale, considerată de către cei din vechime calea spre fericire. Arghezi, beneficiind de o longevitate fericită, a scris mult mai mult decât idolul său, Baudelaire, care n-a avut acest noroc; totodată, însă, a deplâns o asemenea favoare, amintindu-i părintelui Anania câtă pustietate desparte naivitatea vârstei de aur de cea a cârjei autorităţii de maturitate care sminteşte şi derogă autenticitatea palpitului vieţii. Cu toate acestea - să nu uităm -, criteriul adevărului poetic, scria prin 1960 George Steiner, ţine de logica interioară şi de convingerea psihologică a emitentului şi se formează, evident, în timp... Fiecare anotimp şi fiecare vârstă, chiar dacă reluăm un truism notoriu, au farmecul şi poezia lor. Şi ce poezie, Doamne Dumnezeule, are ruga Regelui Lear făcută elementelor de a sparge "tiparul naturii" însesi; un Rege Lear, dramatic confruntat la bătrâneţe cu incredibila ingratitudine a apropiaţilor...

Fac *en passant* aceste consideraţii, în mână cu volumul de versuri **şi omul n-a mai scos niciun cuvânt**, Ed. Bibliotecii "C. Sturdza", 2019, de Ion Tudor Iovian, poet cu o interesantă şi foarte solidă carieră în materie în spate, şi care, la cei 65 de ani trecuţi, *în răscrucea istoriei, fără istorie* (personală) - aş sublinia (dar aici ar trebui făcută o discuţie mai lungă) - trăieşte la nivel, cel puţin formal, o criză a destructurării motivaţiei de a crea şi crede în natura acestei fenomenalităţi, fără de care cu greu s-ar mai putea vorbi de cultură, adevăr, bine şi frumos; de excelenţa omului, la urma urmei, în sensul înaltei Creaţii dumnezeieşti (una din temele favorite în vremea din urmă ale poeziei lui Iovian). "şi ea mica vicioasă poezia/ îşi scuipă fierea în farfurioara cu îngheţată la 6 d.a./ în birtul *Newermore* de pe Golgota// îşi taie venele/ la bară/ în bistroul strivit de fum şi vise înşelate şi vise/ cumpărate de la tonomat/ îşi taie cu bisturiul/ sufleţelul ei uitat printre primii fulgi de zăpadă/ alb pe alb/ singurătate pe singurătate/ viaţă pe moarte// şi ea mica vicioasă poezia/ doldora de ovare şi «vino-ncoa»/ îşi bea lăpticul îşi bea minţile imaginile din viitorul/ fără trecut fără prezent/ tristeţea mai grea decât o lespede/ se hrăneşte cu himere/ din telenovele şi ciocolată cu stricnină - /asta-i tot ce îi dai ca să-ţi producă *realitate* - // dar azi/ e bătută în cuie în Piaţa Matache/ pe crucea de piatră/ a tuturor celor pierduţi a celor fără ziua de mâine/ fără ziua de ieri/ în aplauzele unor omuleţi de gumă şi vânt şi hârtie boţită/ omuleţi ai nimicului/ oameni aplatizaţi din prezentul recent". Dincolo de caracterul polemic, sarcastic şi vaticinar ce constituie, oarecum în nota lui Arghezi, amprenta ei stlistică inconfundabilă de fundal, poezia acestui ultim volum publicat de Ion Tudor Iovian se întemeiează ca un tortuos, în aparenţă, exerciţiu de purificare, reechilibrare, avivare şi instituire a unei arte poetice menite să salveze ce mai e de salvat, acum, din naufragiul predestinat omului sfârşitului istoriei... Sigur, emit atari reflecţii, nu mă sfiesc să omit amănuntul, după ce sunt efectiv cucerit de eforturile vocii lirice de a se elibera de sub tutela aşa-zisului *stat universal şi omogen*, punând în paranteză, mai întâi, zgomotul şi furia istoriei recente, precum şi tarele visceralităţii lumii de lângă noi, apoi căutând eliberarea personală prin fereastra rămasă deschisă atât a raţionalităţii cât şi a sufletului încă în stare să viseze şi să tindă spre aspiraţii înalte. Propun cititorului recenziei noastre contemplarea acestui univers în devenire, privind mai întâi apele originalei oglinzi a poeziei creatorului nostru prin superbul afloriment al intrării în textul care dă titlul volumului, continuând mai încolo şi cu alte fragmente... Citez, dară, incomparabila şi ambigua deschidere, artă poetică şi propedeutică totodată, declaraţie de dragoste fanată şi bucurie a spunerii cu care se deschide de-a dreptul flamboaiant volumul: "nu s-a mai crăpat de ziuă în ochii tăi/ şi din grădini nu s-a mai ridicat sângerie ceaţa/ nici ieri şi nici azi// *dar rouă a fost/ şi mult frig şi multă singurătate cu tot cu tine...*"

Asemeni muzicii, dincolo de încontrările sau pecetea timpului, în mod ideal, poezia ar trebui să fie emoţie invazivă, senzaţie inefabilă şi bucurie fără margini; un descătuşant declic psiho-fizic al unui mister adânc rezonând Marelui Tot; act care să îl angajeaze existenţial şi să îl racordeaze metafizic pe poet temeiurilor secrete ale lumii. Cât priveşte strict eşantionul poetic iovian citat mai sus, comentatorul e de părere că, pentru a reîncărca şi conferi noi sensuri uluitoarei ziceri populare "s-a crăpat de ziuă", în aceeaşi măsură, agăţând-o, ca să mă exprim astfel, de miracolul naşterii genei de lumină din "ochii tăi" ce poate crea senzaţia unei superbe cogitaţii optative, e nevoie de o sensibilitate rafinată şi o natură fericită, imaginaţie şi permisibilitate noematică ce nu stau la îndemâna oricui. Ca un prestidigitator, Iovian organizează şi crează din câteva cuvinte, pe care le invocă şi convoacă, în aparenţă, la modul cel mai firesc şi lesnicios, realele fantasmatice ale unei grădini simbolice (*a raiului*), tot una – în definitiv, cu misteriile Poeziei -, plutind în ceaţa sângerie (*vitală*) a ferestrelor abia crăpate de cu ziuă ale sufletului trezit din somnia gregară. La acest nivel al percepţiei, pentru creatorul nostru este evident că poezia n-ar trebui concepută în afara tuşei miracolului sentimentului de iubire (cu nelipsiţii "ochii tăi" scânteind în toată marea poezie de dragoste a lumii!), în afara acelei tainice aptitudini, care avându-şi izvorul miraculos în acest *mystère suprême*, declanşează automat deschiderea porţilor cunoaşterii suprasensibile, creând sentimentul de plenitudine existenţială. Prin spiritul de fineţe care activează o asemenea lentilă ontologică, forţa genuin-tinerească de impresionare a imaginii, nobleţea reverberaţiei ei, de o noutate şi prospeţime absolut frapante, trebuie înţelese ca părţi componente ale cutremurului emoţional şi elevaţiei spirituale specifice genului poeziei consacrat de o îndelungă tradiţie, exigenţe, în fond, ale tuturor artelor poetice întâlnite la marii creatori (de la clasici la moderni), stipulate ca atare de teoreticieni... Descriind spasmele oglinzilor care crapă de prea mult urât, şi construind în jurul poeziei pe care o face la ora de faţă un limes protector, care să o apăre de erodarea acizilor unui secol apter, scrisul lui Iovian acuză imperceptibil, în surdina sinelui, dar acuză, o serie de inconveniente inavuabile... Dacă ele există cu adevărat şi nu e numai o impresie de lectură infidelă, cauza ar trebui căutată mai curând, îmi place să cred, în perfecţionismul inflexibil, vituozitatea artistică şi neliniştea existenţială a maestrului şi nicidecum în tulburarea identităţii eului emitent, deşi, se va putea vedea pe alocuri chiar şi cu ochiul liber capacitatea germinativă a poemului nu mai este subîntinsă, nici intelectual şi nici moral, ca altă dată, de acceaşi forţă genuină.. Privind, vrând, nevrând, spectacolul repugnant al *omuleţilor nimicului,* poetul îşi dă seama cu luciditate cât de greu e să rezişti pe poziţii «când totul era scris să se întâmple aşa şi nu altfel»/ când textul se autodevoră/ şi nu mai e dragoste şi nu mai e ziua de mâine". Însă poate că nimic, în definitiv, nu ar fi pierdut încă, dacă sentimentul n-ar fi acutizat, cum se poate observa, de înstrăinarea, exfolierea, înnegrirea şi opacizarea prazitară a însuşirilor fireşti ale "obiectului" ce antrenează şi întreţine flăcăra sacră ("şi era frig şi era foarte târziu şi erai foarte departe/ când în colţul gurii a înflorit negru un surâs/ atât de îndurerat atât de stingher// şi omul nu a mai scos niciun cuvânt"). Pentru un poet ca Ion Tudor Iovian, oricâte cutremure ar mai putea scutura chivotul poeziei, tablele şi toiagul cu care Aron a despicat apele, păstrate acolo, nu ar trebui niciodată distruse. Fără ele, scrisul cu *cianurile indiferenţei* „practicat„ de *omul fără însuşiri* poate naşte monstruozitatea *poemului-menghină în care va sfârşi încântarea.* Şi lumina şi mântuirea... Totul! Dacă trăire estetică şi miracol al unei combustii sufleteşti care să angajeze toate resorturile fiinţei nu e, nici poezie nu e, ci doar o cristalizare factice, de laborator, de a doua instanţă, *mult frig şi multă singurătate. En breve,* aceasta ar fi învăţătura athanorului poetic al lui Ion Tudor Iovian, poet care, luând bine seama, deopotrivă, la o lume care şi-a uitat poeţii adevăraţi şi limba, dar şi la textele ei care înghit zilele unor aşa-zişi confraţi, se străduie să creeze situaţiei totuşi o ieşire...

Punînd în abis (tehnică la care recurge adesea) două iposaze într-una ale poemului **îmi mai rămăseseră 5 fiole de morfină,** Iovian trimite cu furie la cauza cauzei, după părerea sa, pierderii inocenţei şi maculării *zăpezii fǎpturii unui poet lovit de tristeţe*, teribila dramă deconfortatoare ce impiedică naşterea bucuriei şi a regăsirii de sine (*„lecţia de imersiune în infranegru în secolul XXI"*, scrie el). «Îmi mai rămăseseră 5 fiole de morfină/ ca să trec/şi de primăvara asta cu gheaţă şi sârmă ghimpată care îmi/ curge prin vine/ şi/ de linia ruptă dintre mine şi tine/ ca să trec de/ spaima că nu sunt nici măcar/ o virgulă/ în textul ăsta încâlcit care este viaţa mea fără trecut fără viitor/ ca să trec de/ primăvara scăpată din lesă/ pe străzi pe acoperişuri prin hrube»// «îmi mai rămăseseră 5 fiole de morfină – zice - /ca să trec zidul/ din ochii tăi şi/ să văd marea de gheaţă în care-i prins sufletul pătat de/ negru/ ca să trec/ de sârma ghimpată care îmi strânge fruntea/ când suferă independent luna peste tufa de iasomie»// şi el îmi spune/ că nu-i decât ceea ce se vede acum că nu are trecut nu are/ vise nici viitor/ şi-n tot acest timp/ îngerul *cu colţi de argint* adună cu mătura şi făraşul umbra/ florilor de mai/ şi zăpada fǎpturii unui poet lovit de tristeţe chiar pe trecerea de pietoni/ pentru ceaiul de la ora 5/ şi reperat bolborosind lecţia de imersiune în infranegru/ în secolul XXI// dar eu ştiu că florile şi mâna ta şi luna pusă la naftalină/ nu mai lasă umbra/ şi pe faţa ta/ nu bucuria se naşte/ ci altceva neînchipuit de rece şi străin / şi e lut/ şi tăcere// dar dacă e plămadă de praf stelar din care focul încă nu s-a stins/ şi ai putea fi făcut din nou/ după alt text după alt cîntec-descântec/ copilul depărtărilor/ care se joacă pe malul mării/ cu zmeii de hârtie// «lăsaţi copiii să vină la mine!» se aude pe străzile pierzaniei/ în sufletele care nu se pot rupe din gloduri şi fumegă/ « - dar eu am ucis copilul din mine şi copilul ascuns în ziua de ieri/ în copacul inexistent din faţa porţii». Rămas în provincia lui istorică romantic şi eminescian prin toţi porii (vezi, ca să dau un singur exemplu, piesa **«pe când lumina altor ierni ne urmăreşte încă»**), foarte modernul dublu iovian (!!!) trăieşte acut tocmai drama interioară a pierderii inocenţei. O însuşire a sufletului – potrivit textelor vechi - fără de care

nu ai cum te apropia onest de oazele de poezie și nici resimți febricitatea fiorului poetic, chiar dacă ea, pur și simplu, îți este înscrisă în ADN și ar putea da buzna chiar și acolo unde e alungată pe scara de serviciu, sau nedorită, din principiu. “Între da și nu între nu și nu/ ceașca plină cu fier și cu fiere și culorile stinse ale curcubeului// ce chip ai/ ce chip ți-ai strecurat vicleană sub chipul meu care bate/ în albăstriu înghețat/ ce nume să-ți dau ca să te alung ca să te chem// numai în ochii mei/ tu ești scăldată de ploaia de lumină a dimineții - /o literă/ un semn al minții/ o durere –“.

Scrutînd cu maximă atenție “propedeutica” și altor texte ale lui Iovian, aș putea concluziona, fără să alterez prea mult spiritul acelor despletiri poetice pe care încă le frecventează, că el scrie acum, de predilecție textul, unei arte poetice deschise ce se multiplică și se reînnoiște cu infinite nuanțe de la text la text, o artă poetică modernistă, în orice caz, punând în cauză nu atât normele unei estetici specifice, cât o seamă din factorii ei disturbatori, precum, în special, aglutinarea de erzațuri și alterarea sintaxei, debilitarea sau întoarcerea pe dos a *poeinului*, cum ar fi spus Paul Valéry... “și tu – da da – care ai putea fi și tu și tu/ îți strecori otravă în ceasurile prea lungi de la 5 d.a./ în poezelele de turtă dulce pentru inimi de turtă dulce/ și tu îți vinzi la preț fix idealurile/ devalorizante/ și anii fără istorie personală/ fără pic/ de bucurie sau extaz sau ură/ oricui le vrea și ție însuți/ iar și iar/ până la uitarea de sine și destrămarea de sine/ dar nimeni nu le vrea// nici mica vicioasă poezia - / ea te vrea/ ras tuns frezat cu bagajul făcut pentru o mie și una de vieți/ de câștigat la ruleta rusească// dar ce vei face cu absintul din *Paradisul lui Poe*/ când mica vicioasă poezia/ *îți cere ființa tot sufletu-ți vrea//* ce vei face cu omuleții de paie și pâslă și cauciuc și sfoară/ care se nasc/ unul din altul la nesfârșit/ cu orizontul/ lipit de frunte și de stomac sub formă de cercuri de fier și de fiere/ ce vei face cu textele care mint cu textele care îți înghit/ lacome/ zilele/ și-ți lasă doar zgura și sgomotul și urletul de neputință între ziduri//cu sintaxa în implozie/ cu sertarele goale din mințile și visele lor // ce vei pune/ peste *cadavrul trist și gol* al zeului pe care l-am omorât/ și i-am ocupat tâlhărește / iubirea/ dar lumea e din paie și cârpe și cauciuc - /îți spui/ ca și omuleții și păsările și florile și visele noastre// în zadar picură/ din cerul apropiat/ sângele lui Iisus (*cu bagajul făcut pentru ruleta rusească*)”.

Pentru alternativa încă valabilă a unei poezii care i-ar cere poetului ființa întreagă și sufletul pus pe masa sfintelor daruri, lui Iovian (care e ferm convins că *“nici acum și niciodată nimic nu va mai fi la fel”*) pare a nu-i rămâne decât recursul la rugăciune; la el, mai curând o serie de cereri adresate unui Dumnezeu panteist cumva, decât proslăvirea faptelor lui și bineștiutele mulțumiri închinate divinității. “adu Doamne al primăverii Doamne al mieilor/ Doamne al primăverii mieilor/ aici/ unde urâtul ne scrie poveștile ne strică viața și textele/ și cântecele/ flori de măr grele de atâta vis // adu Doamne/ în sălile de așteptare ale spaimei/ lumina lină de seară/ adu Doamne ceasuri de pace// poate așa omuleții aciuați deja în inimile noastre/ își vor lepăda pieile/ se vor lăsa scăldați în lumină/ se vor curăți de gloduri și ură și spaime”. Din acest Dumnezeu, care totuși “va urca Golgota în locul nostru acum și întotdeauna”, și fără de care Iovian n-a vrut să deschidă toate ușile, poetul face la un moment dat încasatorul favorit al șfichiului unei serii de întrebări câtuși de puțin convenționale. “unde s-a rupt Doamne corența lumii - i se adesează el abrupt-/ când au sărit lacătele paradisului Tău și-n grădinile/ Tale au năvălit/ furii cu foarfecele și șfacul/ și rock`n`roll-ul ploilor acide/ și oamenii-căpcâni dați prin sare și piper radioactive/ și oamenii-gâlme care caută umbra umedă și merdul/ aphrodisiac/ și oamenii- de- câlți pe care calcă trufaș Căpcânul-șef/ și oamenii-intestin gata oricând / să mistuie gunoaiele și istoriile nimicului/ cu scârț [...] (*Te uiți doamne în oglinda acestei lumi și nu-Ți vezi chipul și nu Te recunoști*)”.

Depășind tonul polemic si vaticinar al dialogului cu divinitatea, inventat și frecventat la noi de Arghezi (maestru incontestabil, căruia, mai ani, poetul i-a închinat un eseu), Iovian crează un text în care grotescul și sublimul își dau mâna, susținându-se, schimbând energii și configurându-se reciproc. *Și oaia Dolly/ verde și metafizică și pusă la fezandat erotic/ urcă ân Turnul Eiffel/ tropa-tropa/ cu toată pajiștea din jur și felinarele roșii din Place Pigalle/ după Magritte// și el/ tocmai a înghițit o privighetoare mecanică cu tot/ cu cheiță și a lepădat/ în Parcul Luxembourg / două tone de cer albastru legate cu pamblică și bune intenții/ și un cucurigu monstrous din care tot/ picură păcură și ceai lampant și je t`aime Odille/ ah săracul/ în pauza de inspirație își prăjește artistic la soare/ ouăle încondeiate cu arcul mașinii de cusut vinovății/ direct în carne de Kafka// vezi/ face asta după planurile lui Franz Kafka și sub/ privirea verde-acidă/ a lui Iovian/ care pune în mișcare energiile negre motoarele/ psihedelice/ pompe celeste/ ale/ acestui poem incestuos*

Pentru a încheia șirul acestor rânduri, analizând arta *Marelui Will*, prin al cărui *Othello* a răsunt pentru prima data pe scena franceză vocea romantismului (!), spirit tutelar, la rându-i, al acelui Victor Hugo care a creat *Hernani*, George Steiner, pe care l-am mai pomenit în recenzia noastră, scria undeva că forța geniului din opera ultimului pomenit ar consta în „arta de a îmbina burlescul și grosolănia din zona de umbră a vieții cu idealurile frumuseții expresive„. Alături de poetul post-istoriei, pe care cu toții începem să o parcurgem și pe care el, mai întâi, o trăiește din perspectiva terminalității istorice proferate de un Neitzsche, secretul la vedere al unei asemenea arte, am curajul să afirm, nu mai constituie, până una alta, decât un ultim topos de supraviețuire. În el, “plouă și ninge/ sângeră și se-ntunecă/ mai devreme azi ca ieri/ cu alb funebru”, pentru că el e “poemul cu o mie și una de nopți/ cu o mie și una de uși/ cu o mie și unu de lacăte/ pentru o mie și unu de morți care umblă fără nicio/ țintă printre cei vii [...]”.

Poet “de visu”, la limita formelor de propagare ale răului cotidian, de o originalitate și frescheț e ale expresiei invadente, foarte modernul Ion Tudor Iovian îmi apare astăzi – dacă aș putea apela la statistica zeiască în materie - drept ultimul apărător al unei umanități pe cale de ducă...

Gheorghe Truță

”Spune-mi tot ce vrei”... până când ”Puma nu mai mârâie”!

La o lectură de-a curmezișul, tot mai la modă în zilele noastre, sau printr-o rapidă trecere în revistă a titlurilor romanelor și nuvelelor Victoriei Stolojanu, ai crede că ne aflăm în fața unei literaturi din proximitatea comercială a Realului. Însăși autoarea, din primele pagini pare să fie dispusă la o întreprindere ușor mercantilă cu sufletul feminin, oferindu-i, în locul unei acceptabile înțelegeri, din contră, dese ocazii de a fi privit într-o oglindă strâmbă, contribuind ea însăși la o cultivare a Nimicului diurn. Proza ”Puma nu mai mârâie” cel puțin, e în viziunea Victoriei Stolojanu, devenită un alter-ego al eroinei din propria scriere, o ”nuvelă-pamflet”.

Cu toate acestea, în ciuda eforturilor autoarei de a-și cantona eroinele într-un derizoriu controlat, proza Victoriei Stolojanu e o serioasă și singulară introspecție în sufletul feminin, amintind pe alocuri, la altă scară temporară și de management, de prozele de început ale Hortensiei Papadat-Bengescu (Apropo și de tangajul... Victoria Stolojanu-Munteanu!)

”Puma nu mai mârâie” e proza din creația Victoriei Stolojanu cea mai apropiată de standardele pe care și le propune aproape cu obstinație: feminin, contemporan, dureros. Acestea sunt și coordonatele personajului, în definitiv unic, ce străbate mai toate romanele Victoriei Stolojanu, în proza mai sus menționată, ele devenind adevărate borne auctoriale. Accente scrâșnite, pe care le auzim în fiecare zi în jurul nostru, precum ”Vreau la pușcărie! Acolo se doarme cel mai bine!” sau ”Nu mai pot cu securitatea ta după mine!” fac parte dintr-o contemporaneitate față de care nici nu ne mai mirăm, iar imaginea unui Văcaru (Și gorjean... și decedat!) ne duce imediat cu gândul la un personaj real, celebru și uneori detestat. Dealtfel, efortul autoarei de a-și ancora narațiunea într-o realitate imediată acut-dureroasă, dacă nu chiar suprapusă prezentului sinistru, e constant în proza de față, dar și în celelalte, mergând până la a-și topi propria biografie în peisajul nu totdeauna comod, populat din greu cu puttane cocoțate în rang de amante de conțopiști locali, de pesediști siniștri sau blajini, codoși funcționari județeni, prefecți și ”Don Juani cu plete sure”, aflați în conducerea unei direcții județene neapărat gorjene! Efortul de identificare cu mediul romanesc sau nuvelistic merge nu doar în prefigurarea unor biografii contemporane mai mult sau mai puțin locale, în care, de pildă, Omul Ștafetă Tricolorul României și nelipsitul Păcălici e în preajma ”scriitoarei Monica”, autoarea unei cărți de legende lansate la Zilele Orașului... Sadu, desigur!... și în care, cu toate riscurile, autoarea merge până acolo în a-i împrumuta propriul suflet neliniștit. Dealtfel, prototipul bărbatului din prozele Victoriei Stolojanu e eternul Păcălici, adică un tip insalubru, mincinos și neapărat codoș, mirosind veșnic a transpirație bahică, femeia, în oricare ipostază, fiind o victimă a acestei eterne abjecții. E și pericolul ce paște în fiecare pagină a Victoriei Stolojanu, acela de a se erija total în apărătoarea de facto a stindardului feminin, aflat mereu în pericolul delapidării din partea Nimicului masculin, autoarea rezistând cu greu tentației de a se transforma într-o vajnică activistă a Feminității.

O prozatoare de tot interesul, stăpână pe mijloacele sale, care sunt ale Romanului dintotdeauna, cărora le adaugă propriile angoase și stridențe contem-porane.

Cu mai puțină acuitate, dar mergând pe aceeași linie și în aceeași direcție, se întâmplă și în paginile romanului intitulat la fel de aluziv ”Spune-mi tot ce vrei” (Ed. Rhabon, Târgu-Jiu, 2002), în care destinul Claudiei se macină în aceleași bâltiri insalubre, între o iubire deopotrivă banală și dureroasă pentru un ins mediocru și vicios numit Mihai, în plus, de o vârstă aproape indecent de depărtată de a eroinei noastre, și care face ca sufletul însetat de lumină și năzuinți ale, cândva, tinerei fete de pe malurile unui Jiu leșios, să cadă într-o autoscrutare dureros-ludică, până la certitudinea definitivei alunecări în noroiul unei iubiri deopotrivă comune și imposibile. În această proză, mai întinsă ca suprafață și numită pe drept ”roman”, tușele sufletești sunt mai pregnante, analiza psihologică e mai adâncă tinzând spre spectacolul narativo- psihologic din proza amintitei Hortensia Papadat-Bengescu. Chiar și frazarea e mai fluentă, șuvoiul liric mai controlat, ajungându-se la câteva macrameuri stilistice de o reală frumusețe: proză de cea mai bună caltate. Limbajul frust, argotic uneori greu de controlat al personajelor din alte proze ale Victoriei Stolojanu lasă loc unor lamentații cu substrat dureros-manifest, ecourile unei tânguiri feminine ce vin din cele mai adâncuri substraturi ale Sufletului. Aici, în ”Spune-mi tot ce vrei”.. ”puma nu mai mârâie”: își perie sufletul în fața cititorului, cu largul sprijin auctorial al prozatoarei de la Sadu, într-un ”lamentațio in integrum”, de data asta veridic și întemeiat.

O prozatoare de tot interesul, stăpână pe mijloacele sale, care sunt ale Romanului dintotdeauna, cărora le adaugă propriile angoase și stridențe contemporane. Dacă își va limpezi drumul între spectaculos și adânc, între propriile spaime ale visului din vis și trăirile înalte de Femeie, în definitiv între Roman și ”nuvela-manifest”, talentata prozatoare de azi, Victoria Stolojanu, poate deveni o bravă urmașă a glorioasei Hortensia Papadat- Bengescu. Deocamdată e mai aproape de strigătul mut al eroinei, la o vedere mai atentă, aceeași, din ambele proze: lebădă cu aripi frânte într-un stufăriș contemporan mereu neprielnic.

Mioara Bahna

Fragment dintr-o epopee a Sudului – Ștefan Mitroi: Goarna lui Tuturuz

...cu toate că aduce o lume bătrână (dar arhetipală) în cartea lui, Ștefan Mitroi creează, prin artificii literare, un roman modern, unde, de fapt, biograficul este mai mult un pretext narativ pentru o construcție încărcată de simboluri, prin care se sugerează inefabilul existenței, semnalat, fie și parțial, de artist.

cronici

Prin cele 17 capitole ale romanului „Goarna lui Tuturuz" – Editura Rao, București, 2019 – Ștefan Mitroi adaugă încă un fragment consistent la o epopee al cărei proiect, chiar dacă nu a fost mărturisit de către autor, pare să se transpună în fapt, cu majoritatea cărților, de proză și de poezie, publicate de scriitor, fiindcă nucleul în jurul căruia se construiesc acestea este spațiul lui matricial, drept care, de cele mai multe ori, în romane, naratorul este fie subiectiv, relatând la persoana întâi, fie mimează omnisciența, dar se lasă condus tot de informațiile adunate de memoria instanței creatore.

De remarcat este, de la început și în cea mai are parte a cărții, că ficțiunea ce valorifică acest depozit afectiv se plasează la granița dintre realitate și basm, prin inducerea impresiei de atemporalitate, în pofida mărcilor care așază lumea aflată în paginile romanului în istoria recentă, pentru că imaginile din care se construiește acesta par a veni dintr-o zonă abisală a ființei, unde, plămădite împreună cu dorințele, datele realului se preschimbă într-un alt orizont decât cel perceput de ceilalți, încât, la nivelul întregului, sondând amintitele profunzimi osmotice, de unde extrage mai mult stări de suflet, auctorialul, dominant, este, de fapt, o mască a actorialului.

Și, chiar dacă în roman este vorba despre rămășițele unei lumi, de ireversibilitatea, în aceleași condiții, în aceiași parametri a acesteia, nu dezolarea este sentimentul dominant, ci duioșia coroborată cu dragostea (sau invers), de vreme ce există tezaurul amintirilor, la care se face apel continuu, drept care, vocea / vocile naratoare (pentru că este o scriere polifonică) etalează imagini a căror complexitate diferă, după voia memoriei afective, care face ca drumul printre amintiri să fie zigzagat, demonstrând, astfel, indirect, că, indiferent de generație, de neam, cei din cătun au format un tot, prin trăsăturile definitorii ale comunității și, desigur, prin cantitatea de omenesc a fiecăruia.

Pe de altă parte, dacă și aici obârșiile sunt explorate și exploatate, ineditul, față de celelalte cărți ale lui Ștefan Mitroi îl constituie actanții: scriitorul pune în prim-plan, acum, cel puțin în aparență, casele, în ipostaza lor de martore și depozitare ale istoriei neamurilor care le-au locuit, și nu oamenii, astfel că se poate vorbi de un sui-generis ezoterism, venind din împletirea dintre real, oniric (firul narativ principal, referitor la drumul caselor spre București) și mitic. Mai mult, plurivalența simbiozei create reiese astfel din relevarea – în special – indirectă a omenescului, manifestat la fel de intens în indivizi, oricare ar fi spațiul în care trăiesc, nivelul de evoluție al lumii lor și oricare, epoca.

În același timp, cu toate că aduce o lume bătrână (dar arhetipală) în cartea lui, Ștefan Mitroi creează, prin artificii literare, un roman modern, unde, de fapt, biograficul este mai mult un pretext narativ pentru o construcție încărcată de simboluri, prin care se sugerează inefabilul existenței, semnalat, fie și parțial, de artist.

Ca și alte cărți ale lui Ștefan Mitroi, și „Goarna lui Tuturuz" este construită prin pluriperspectivism, dar și prin *mise en abîme*, fiecare dintre cărțile scriitorului scoțând la lumină unghiuri ale aceleiași lumi lăsate deoparte de celelalte sau nuanțându-le, încât, filtrate printr-o altă viziune, li se sporește, paradoxal, misterul.

Perspectivele din care este prezentată lumea, în roman, sunt nu doar multiple, ci și surprinzătoare: a caselor, cu obiectele utilitare pe care le (mai) conțin, a bisericii și, independentă de ea, a turlei sale, dar și a cimitirului (alt personaj colectiv) și ale mormintelor, iar, în situația stranie în care a ajuns satul, prin depopulare, universul acesta se află în pragul unei alte tragedii: „Se mai pregătea cineva să moară acum, Iar acesta era cimitirul însuși".

Universul romanesc, așa cum îl construiește scriitorul este stratificat, relațiile dintre nivelurile lui realizându-se atât pe verticală, cât și pe orizontală, fiindcă există filiații nu doar între oameni, ci și între case și morminte, iar credința, superstițiile, supranaturalul, prin care se relevă, în special, unitatea dintre viață și moarte, în maniera realismului magic, coexistă în mod firesc. Spre exemplu, sfinții zugrăviți în biserică își adună sfințenia din apa în care sunt botezați copiii abia aduși pe lume, iar, la finalul vieții, le-o redau. Mai mult, la capitolul sfințenie, satul stă destul de bine, din moment ce are propriul sfânt, singurul „la care oamenii din sat nu se închinaseră niciodată. Pentru că provenea dintre ei sfântul acesta. (...) Moache, așa îl chema pe sfânt..."

În context, nașterea și moartea sunt două dintre laitmotivele romanului, a căror succesiune în viața caselor apare ca un refren al lungului poem în proză reprezentat de cartea lui Ștefan Mitroi. Tot un fel de refren este reluarea, în forme diferite însă, a unor imagini, cu impact emoțional puternic, prin timp, asupra suflării satului.

Romanul are, de asemenea, o latură meditativă evidentă, mai consistentă decât cea narativă, sprijinită prin lirism (tradus, mai ales, prin calofilie) și alegorie, aspecte care își fac apariția din debutul în notă oarecum balzaciană, unde se etalează un spațiu antropomorfizat treptat, cătunul construit pe o măgură și devenit pentru neamurile de oameni care l-au locuit adevărat axis mundi, până când, după câteva generații, urmașii decid să-și mute viața altundeva, la oraș, respectiv la București, această relocare cu sau fără voie constituind, concomitent, distrugerea averii strămoșești, prin abandonare și, treptat, uitare.

Vocea care narează urmărește două planuri temporale: trecutul, din care, de-a lungul cărții, presară secvențe ce pot fi privite ca o monografie insolită a acestei lumi (referirile la casa neamului din prim-planul cărții, al lui Hariton, sunt prilej pentru evocarea începuturilor și evoluției civilizației de pe măgură, zugrăvită mitic, asemenea unui uriaș, bun, blând, ocrotitor pentru locatarii / chiriașii lui), și prezentul, aparținându-le, în cătun, doar caselor pustiite prin plecarea oamenilor, ai căror înaintași, întemeietori ai lui au reiterat, mutatis mutandis, prin fiecare familie, imaginea cuplului adamic. Indiferent însă despre care plan ar fi vorba, lumea din roman consideră că „Tot ce există aici pe măgură e de două feluri: de sus și de toată ziua!"

În plus, sufletul satului (a cărui existență, ca și atmosfera cărții amintesc de romanul lui Valentin Rasputin, „Despărțirea de Matiora"), singura avuție certă care mai rămâne, după ce și timpul (timpul este un alt laitmotiv al cărții) este pe punctul de a pleca, de care mulți dintre cei foști trăitori acolo nu au știut, amplifică dorința caselor de a încerca imposibilul, nu doar să plece „de acasă", ci, în plus, să-i determine, odată găsiți, pe urmașii locuitorilor lor, să caute o soluție pentru a nu muri și ele, speranța, în această privință, a celei ce se impune drept lider, fiind Hariton, alter ego al scriitorului, fiul lui Marin Ghinea, care a fost fiul lui Constantin, al lui Ion, fiu, la rându-i, al lui Iacovache, unul dintre *descălecătorii* cătunului de pe măgură.

Lui Hariton, scriitorul îi împrumută parte din propria biografie. Referirile la el și la scrierile lui dau cărții lui Ștefan Mitroi și statut de metaroman. Devenit scriitor, cărțile sale pot fi, crede casa natală, o șansă a izbăvirii de efectele devastatoare ale timpului neiertător.

Informațiile cu privire la Hariton dezvăluie și dușmanul care a îngenuncheat cătunul: orașul, în șuierul vieții căruia s-au pierdut toți urmașii celor din sat și de unde casele pleacă, apoi, să și-i revendice: „părăsise, după absolvirea școlii generale, și casa părintească, și satul, trăind de o grămadă de ani la oraș, adică în lumea care se făcea vinovată de dispariția lumii celeilalte, a părinților și a bunicilor lui. El încerca din răsputeri să împiedice această dispariție. Stăteau mărturie cărțile pe care le publicase și care nu erau deloc puține. Într-una dintre ele, premiată chiar de Academie, descrisese pe sute de pagini sufletul casei în care se născuse" .

Numai că până și „Hariton plecase, alegând să moară sub lumina altei candele", credea casa, drept care, frământată de această posibilitate, „Casa din fruntea convoiului simți cum frigul din gânduri i se mută în suflet". Ea nu știa însă că urmașul de la București al neamului său nu concepea că ar putea să fie înmormântat, când va fi să fie, altundeva decât în cimitirul din sat, fiindcă, așa cum scrisese într-o carte a lui, „numai din pământul pe care te-ai născut te poți întoarce la viață, atunci când va suna ceasul Învierii".

Cartea – deseori, proză poematică, în deplin acord cu tema și cu viziunea despre lume reliefate de scriitor – este, în consecință, tulburătoare prin animismul aparte pe care-l cuprinde și care o singularizează, de vreme ce, așa cum am arătat, scriitorul nu scoate în evidență durerea oamenilor – aceștia fiind în plan secund, amintiți doar în dialogul insoliților eroi, prin urmare, personaje absente –, cât, cu precădere, pe cea a caselor (personaj colectiv, în cea mai mare parte a textului, însă având și profil individual, fiecare împrumutându-l pe cel al stăpânului, în special al fondatorului / ctitorului), cu amintirile care le apasă, pe care le-au adunat prin timp, legate,în special, de nașteri, morți, dar și de alte momente marcante din viața „pasagerilor" pe care i-au adăpostit.

În felul acesta, în carte, se urmăresc rezultatele unui fel de *arheologie sufletească*, vizând scoaterea la lumină a argumentelor în vederea continuității, situația prezentă fiind de un tragism care frizează straniul, paradoxalul, de vreme ce de vreun deceniu nu a mai murit nimeni în sat (moartea fiind o latură a firescului), fiindcă nu mai are cine muri,

într-un spaţiu în care, prin timp, s-au petrecut de toate ori în care s-a auzit de de toate: războaie, crime (cum este uciderea lui Aurel, din neamul lui Ghinea, de către bărbatul femeii cu care trăia, venit pe neaşteptate acasă, de pe front şi care-i împlântă baioneta în spate, chiar în faţa casei), trădări şi consecinţele lor (ca în episodul alegoric având-u-l în centru pe bărbatul devenit aproape un bloc de sare, ca urmare a păcatului bigamiei, cu urmări tragice pentru ai lui), întâlniri excepţionale (Iacovache Ghinea, aflat la vânătoare, îi scapă de o haită de lupi pe Ion C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri, de la vremea respectivă, aflat în misiune, şi pe însoţitorii lui, care traversau un câmp, într-o iarnă, luându-i, pentru scurt timp, la el acasă, unde sunt primiţi cu toată simplitatea şi căldura familiei, pentru care momentul este epocal), întâmplări senzaţionale (ca zborul lui Ion, fiul lui Iacovache, cu dirijabilul, când l-a însoţit pe boier la Bucureşti, unde au mers să cumpere o maşină) etc.

În privinţa trecutului, acesta este esenţial pentru toţi, însă nu oricine este în măsură să înţeleagă, aşa cum spune personajul amintit mai sus, salinizat drept consecinţă a culpei bigamiei, care, în rarele şi ciudatele dialoguri pe care le are cu alţii, afirmă, spre exemplu, când este întrebat „ce vede el când priveşte înainte”, că „Tot ce se vede e în urmă! Înainte nu se vede nimic. Aşa să ştiţi!”

De la început, este urmărită sporirea gradată a tensiunii caselor, a obiectelor rămase în ele, cu atât mai mult, cu cât nu-şi pot striga disperarea, situaţie preliminară deciziei de a pleca. Spre exemplu, chiar şi fotografiile, deşi păstrează cele mai clare semne de viaţă, nu pot să se revolte împotriva pustiului: „acesta este păcatul cel mai mare al fotografiilor vechi, spun doar în şoaptă ce au de spus. Cu toate că unele dintre ele ar avea tot dreptul să urle.”

Opunându-se timpului, uitării nepăsării oamenilor, cătunul care, alegoric, prin unele case, măcar, pare a se înfunda tot mai adânc, în pământul din care s-a clădit, are aliaţi ce, oricât de firavi ar fi – cocoşul de tablă ruginită şi amintirea (de la o vreme, de când nu mai are cine să sufle în ea) a goarnei lui Tuturuz –, pentru casele care nu-şi acceptă moarte, înseamnă mult, mai ales că aceste obiecte ce le vin în sprijin şi-au schimbat benevol atribuţiile iniţiale. De exemplu, goarna nu mai vesteşte moartea nimănui, pentru că nu mai are cine să moară, dar şi-ar dori să mai cheme, însă, acum, la viaţă şi nu la cea veşnică neapărat.

Cât priveşte viaţa de după viaţa pământească, şi aceasta este o temă pe care o discută personajele cărţii, o perspectivă proprie, legată de ea, având, spre exemplu, Burghezu, unul dintre cei ce au trăit în sat. El relatează, la un moment dat, despre o întâlnire, pe care ar fi trăit-o, umblând, într-o primăvară, prin cer, cu lumea de Dincolo. Între altele, afirmă: „Eram curios să aflu dacă mai învii după ce mori. Şi-am întrebat (…). Pe moş Ion. *Numai ăia care îşi doresc asta*, mi-a răspuns el. Iar ăştia sunt foarte puţini. Cei mai mulţi nici nu vor să audă. Le convine în cer. Nu le mai trebuie o nouă viaţă pe pământ”.

Casa lui Iacovache şi a Gherghinei, al cărei suflet îl scoate la iveală, pentru lumea largă, strănepotul, insolit purtător de cuvânt al satului ea însăşi, dar, în acelaşi timp, şi o neobosită luptătoare pentru continuarea vieţii lui, este unul dintre lianţii universului romanesc, în care vieţile şi morţile sunt jaloanele fiecărui neam şi ale comunităţii şi, totodată, ale amintirilor, cu atât mai mult, cu cât s-au petrecut în aceleaşi locuri, simboluri cu multiple valenţe.

Alimentate, prin urmare, de amintiri şi de visuri utopice, casele, având-o drept conducător pe cea a familiei lui Iacovache şi a Gherghinei, îşi desfăşoară drumul epopeic spre Capitală, susţinute de o forţă vitală egală cu suma celor ce le-au locuit, pentru că „Fiecare casă avea tot atâtea vieţi câţi oameni trăiseră în ea”.

Dar clădirile împrumută şi trăsăturile, bune şi rele, ale oamenilor. Şi chiar biserica manifestă, câteodată, caracteristici umane: „Biserica ştia totul despre satul din vale (…), inclusiv ce crede clopotniţa despre ea. Uneori, abia putea să-şi stăpânească râsul. Să nu fi fost ceea ce era, ar fi râs cu mare poftă (…). Bătăile clopotului erau altceva decât muzica, iar biserica ştia bine asta, dar avea şi ea micile ei răutăţi…”

Focalizarea atenţiei asupra câte unui detaliu al caselor sau al satului devine, în continuare, pretext pentru a se relata povestea câte unui trăitor al acestuia, încât romanul construit arborescent, dar şi ca o povestire „cu sertare”, face să treacă în plan secund singurătatea şi tristeţea infinită a caselor, cel puţin cât timp se relatează istoria respectivă.

Limbajul auctorial şi al personajelor este colocvial.

Construit concentric, în jurul neamului lui Iacovache, ale cărui vlăstare alcătuiesc reţeaua de rezistenţă a memoriei satului, culminând cu Hariton, actant principal al cărţii, cu toate că, în fluxul narativ, apare doar indirect, în dialogurile sau amintirile casei părinteşti, romanul cuprinde, totodată, pasaje care sunt, prin conţinut, adevărate ode închinate mamei, tatălui, casei părinteşti, satului, fiindcă, mai mult decât orice, cartea este un omagiu al scriitorului închinat meleagurilor natale.

În concluzie, aşa cum arătam de la început, „Goarna lui Tuturuz” este un fragment dintr-o epopee a lumii româneşti din partea de Sud a ţării, având drept puncte de rezistenţă, prin timp, o sumă de calităţi ale acesteia, care îi permit scriitorului să realizeze un tot original, unde se găsesc elemente de odă, feerie, dramă, baladă, basm etc., fără ca acesta să se identifice în totalitate cu vreuna.

Finalul este deschis.

N. Georgescu

Elegiile inimii

Ca specie literară, elegia s-a născut în jurul interjecţiei, cum arată şi numele ei grecesc*: e legein*, a *spune „e”*; ar fi, pe româneşte, „văietătură”, dar cuvântul se evită pentru că este prea strâns legat de bocet. De altfel, în elegia modernă interjecţia nu-şi mai găseşte locul, poeziile cu „of” şi „vai” părându-ni-se azi învechite, nesincere, formale; în consecinţă, se vorbeşte de ton elegiac, de tentă, nuanţă. Cert este că elegia „pură” nu mai există sau este desuetă. Tonul elegiac duce la tristeţe, melancolie, splin, în general stare sufletească grea. Ca mângâiere pentru suflet, poezia în ton elegiac propune maxime şi cugetări liniştitoare – este, cum s-ar spune, sapienţială prin excelenţă.

Ceea ce mi se pare interesant la Vasile Toma, autorul recentului volum de versuri „Vântul în spini” (Vasile Toma: Vântul în spini, Ed. Betta, 2019), este faptul că rămâne consecvent cu sine însuşi: tonul elegiac din volumele anterioare (”Dans cu amurgul”, 2018, „Viaţa, o lăcrimândă mirare”, 2015, „Un miraj care lasă urme”, 2017), este continuu, ca şi când ai avea în faţă o singură carte despărţită în capitole. S-ar putea spune că avem de-a face cu o poezie mono-tonă, dar la o privire mai atentă se poate vorbi de specializarea, fixarea într-o stare dată. Vasile Toma este, până acum, poet elegiac şi atât, discipol fidel al muzei Erato.

Volumul actual cultivă cu insistenţă poemul mai amplu, cu arhitectură uneori complicată – dar care creează viziune. Este şi un semn că vrea să depăşească tristeţile mărunte, cotidiene, în căutarea durerilor mari ale lumii. Poemul „Vântul în spini”, care dă şi titlul volumului, pune fiinţa umană generică între civilizaţie şi simplitate, într-o alegere continuă: cosmic, omul este de partea simplităţii, dar social îl atrage convenţia, bunăstarea, progresul tehnic, etc. „Am văzut cum albul devine negru - / şi negrul devine alb; / dar n-am văzut ce culoare / are veşnicia; // în fiecare clipă însă / descopăr o fărâmă din ea …”. Lupta se dă, în omul lui Vasile Toma, între suflet şi inimă, concluzia avertisment fiind: „Priveşte cu sufletul, / însă ascultă-ţi şi inima”. În această luptă internă sufletul este cel care soarbe elanuri, cheamă mereu către nou, nu se interesează de adevăr şi minciună – dar : „Când vântul înfioară inima / aceasta îmbracă armură de spini / (Doar vântul, cu mâini de copil,/ cu atâta gingăşie mângâie spinii)! // Între timp, pe pământ se înalţă /ş oraşe de aur; / însă nu aurul, ci iarba mă îmbie / cu fragede buze…// De-aceea, nu mă tem de umbra / tristeţii, ci de razele ei! // (Când eşti singur, caută / să descoperi în suflet / muguri de aripi./ Fiindcă, de vei cădea, nu te poţi / sprijini decât de îngerul din tine…)”. Sufletul, el, care vine de sus, îşi are îngerul, care te poate ajuta dacă-l descoperi – pe când inima e singură cu presentimentele ei spinoase – pe care tot vântul, duhul, pare a le înşela… Omul, pare a spune poetul, este dominat de suflet, de cosmos, iar inima rămâne mereu cea trădată.

Această cosmogonie a antropicului, destul de originală, este întreţinută în „spinii” unei continui de cugetări cu rolul de a echilibra. „Să pleci la drum, da, / / dar să te înarmezi cu atâta cer / încât să fii mereu acasă” (adică: să ai cerul tău, să nu te încrezi în infinitul sufletului); „şi să descoperi că soarele / e şi cântec al beznei / şi lacrimă a luminii.//Priveşte cu sufletul / şi ascultă-ţi inima.”

Omul aflat în tristeţea alegerii, torturat de atracţie şi respingere, obligat să accepte că sufletul este doar un duh mângâietor al durerilor inimii pe care tot el, sufletul, le provoacă, un „vânt în spinii /inimii/” – iată o temă majoră pe care elegiile lui Vasile Toma o dezbat cu nelinişte, cu înfrigurare uneori, în metafore şi parabole inspirate. Volumul anterior al poetului, „Dans cu amurgul” era centrat pe tema înţelepciunii / senectuţii, pildele şi metaforele construind acea linişte sufletească necesară omului spre trecerea dincolo – ca pe o stare de ubicuitate aici/acolo, ca pe o abstragere din sine pentru a da sufletului libertatea; această trecere nu priveşte trupul, pentru a-i putea reproşa „predicatorului” că ne opreşte plăcerile de a respira viaţa – dar presupune că şi el, trupul, este viaţă în cosmos, în transmutările lui elementare. Oricum ar fi, ne invita la alegere – şi „ispita” cu suflet era mult prea mare … însă şi lungă: trebuia urmată doar într-un amurg personal cât mai îndepărtat, când devine implacabil. În replică, volumul actual, şi mai ales poemul „Vântul în spini”, este dedicat inimii, trupului nostru. Dovadă că autorul ia poezia în serios şi construieşte atent, în perspectivă, cu materialul pe care i-l oferă şi din care-şi face concepte, raţionamente, teorii.

...volumul actual, şi mai ales poemul „Vântul în spini”, este dedicat inimii, trupului nostru. Dovadă că autorul ia poezia în serios şi construieşte atent, în perspectivă, cu materialul pe care i-l oferă şi din care-şi face concepte, raţionamente, teorii.

Vasilica Grigoraș

De ce spune poeta: „Cu oraşul meu se întâmplă ceva ciudat”?

Poeta nu se risipeşte printre lucruri nesemnificative, insignifiante, spiritul său nu se împrăştie ori divide în fragmente derizorii, nu se destramă în nedesluşit ci se lasă purtată fără împotrivire curgerii universale. Dacă la început decorul liric este întunecat, abrupt şi pare că sufletul se ascunde şi se pierde în labirintul posomorât al deznădejdii, în poemele inspirate din natură...

Volumul de poezii „Cu oraşul meu se întâmplă ceva ciudat”, publicat la Editura Ex Ponto, Constanţa, 2019, este rezultatul unei activităţi literare prolifice a poetei Mihaela Meravei. Parte dintr-un bogat palmares de publicaţii, cartea se impune în lirica actuală prin originalitate, un stil viu, profund şi atractiv de a transmite stări şi emoţii.

Titlul alcătuit pe un ton emfatic este foarte incitant. Pare a fi o sentinţă, însă este mai degrabă o ghicitoare, care ne determină să punem întrebări. Despre ce oraş să fie vorba? În mod firesc, mergem cu gândul la oraşul natal al autoarei, Constanţa. Se referă oare autoarea la oraşul port, vechiul Tomis aşezat pe ţărmul Pontului Euxin, în care Ovidiu, unul dintre clasicii literaturii latine, din motive încă învăluite în mister a fost exilat şi a scris în limba dacilor? La oraşul în care a poposit poetul naţional Mihai Eminescu, despre care spune că este o „aşezare foarte frumoasă dar de mici dimensiuni” şi îi scrie Veronicăi Micle că marea îi creează senzaţia unei „nemărginiri pururea mişcate”? La aceste întrebări mai adăugăm: De ce, ceea ce se întâmplă o fi ciudat? Şi ce conotaţie a cuvântului „ciudat” ar fi potrivită pentru a ne dumiri? O fi vorba de ceva bizar, straniu, excentric, neobişnuit, miraculos, admirabil, extraordinar?

Mai trebuie să decriptăm un înţeles. Mihaela Meravei nu ne spune că „în” oraşul domniei sale se întâmplă ceva, ci „cu” oraşul său. Dacă s-ar întâmpla „în”, ar însemna că ceva anume, un lucru singular sau câteva aspecte ale existenţei au intrat în derapaj ori, dimpotrivă urcă pe val, însă spunându-ne „cu”, ne dă a înţelege că întregul oraş, în totalitatea părţilor componente, în ansamblul fiinţării sale este în continuă schimbare. Dar să le luăm pe rând. Începând lectura poemelor, treptat întrebările se cern şi un şuvoi de apă cristalină se strecoară sub ochii cititorului curios şi dornic să se îmbăieze liniştit, senin şi blând în marea cu apă vie a sensurilor cuvintelor, a rosturilor versurilor şi poemelor. De la început, descoperim că oraşul despre care face vorbire Mihaela Meravei este „inima” sa, fără să intuim, să întrevedem încotro ne duce conţinutul ideatic al poemelor. Doar ne face atenţi, ne provoacă să citim cartea pentru a înţelege cu mintea şi inima noastră apropourile ori dezvăluirile stărilor şi trăirilor sale.

În condiţiile unei presiuni, ale unor schimbări neconforme cu un parcurs firesc al lucrurilor, observăm la autoare nevoia imperioasă de confesiune, dar şi dorinţa arzătoare de a căuta soluţii pentru a construi ceva bun şi solid în destinul „oraşului” său. În acelaşi timp, are o adevărată vocaţie în a-şi comunica trăirile cu lumini şi umbre, însă cu o discreţie ingenuă şi o rafinată împărtăşire a acestora. Cu o conştiinţă temerară, lucidă şi atentă mărturiseşte această nevoie cu sinceritate, cu subtilitate, fără melancolie, fără monotonie. Lirica Mihaelei Meravei, deşi meditativă, este profund echilibrată, punând totul în termenii unei înţelegeri simple şi concrete.

Poezia este pentru Mihaela Meravei o trambulină cu ajutorul căreia poate ajunge la esenţa trăirilor, pe care le exprimă printr-un repertoriu bogat de cuvinte aflate în misiunea lor de luminare şi înduhovnicire. Pentru a o înţelege pe autoare, cu frământările şi bucuriile inerente vieţii, este musai să-i înţelegem poezia, pentru că evocarea din poemele sale răsună în ecouri inefabile şi îndrăzneţe spre desluşirea sensului vieţii, jocul dificil din imperiul inimii.

Poeta meditează îndelung asupra a ceea ce se întâmplă în oraşul inimii sale. Face consideraţii asupra a ceea ce observă şi le împărtăşeşte şi cititorului. Constată că „despre iubire niciun semn”. „Oraşul” său este ameninţat de tot felul de intemperii. Lovită la tot pasul, îşi unge rănile cu „alifia” cuvântului potrivit, în speranţa că acesta îi va vindeca orice durere. Chiar şi atunci când inima-i rătăcită ori destrămată, năzuieşte să-i refacă unitatea din petale de cuvânt, care să o definească întru bucuria de a trăi.

Volumul este deschis cu un tablou sumbru al oraşului inimii, în care „pâinea transpiră înainte să fie înfulecată de orfanii/ ciumei roşii// în partea dreaptă rândul burduşit la ghişeul cu fericire/ se îmbulzesc sărmanii părăsiţi precum/ corbii lui Hitchcock/(...)//în partea inimii ghişeul defrişat de tristeţi/ doi copii şi-un derviş rotitor/ donează poezii”. (*soarele la apus o portocală uriaşă din care muşcă oraşul*)

Uneori soarta poetului este ingrată. Soarele se ascunde pentru perioade îndelungate de timp ori asfinţeşte pentru totdeauna, iar poetul, asemenea cerşetorului aşteptă deznădăjduit înţelegerea, recunoaşterea, respectul, iubirea. Simte cum tremură „carnea cuvintelor”, aude „imaginaţia scrâşnind” şi cum „ţipau pe roată poeţii”, însă se mobilizează şi îşi continuă drumul din dragoste de poezie, afirmând „mi-e dor de poezie”. (*în căutarea oraşului pierdut*)

În opinia autoarei, menirea poetului constă în efortul de a se înţelege pe sine şi rosturile cuvântului prin care redă ceea ce simte. Culoarea pregnantă a mânuitorului abil de condei într-un areal liric trebuie să fie aceea a tensiunii afective. Numai astfel tonul său este tandru, o adevărată frumuseţe picturală realizată cu sensibilitate şi prospeţime desăvârşite, iar spiritul său navighează printre înţelesurile cuvintelor.

Mihaela Meravei surprinde şi ipostaza poetului „orfan”, aflat în aprigă singurătate: „Plouă de ceva timp cu aripi de păsări/ din scheletul lor răsar/ la fiecare treizeci de minute de cenuşă/ poeţi orfani” (*cu oraşul meu se întâmplă ceva ciudat*) şi asta se întâmplă „din lipsa poeziei”. Ce-i inima omului fără poezie? O materie inertă, care palpită mecanic, asemenea unui robot cu un program anume. Nu are seva cuvântului din care să izvorască propria zvâcnire, să urce şi să lumineze precum soarele-n amiază, ori luna printre stele în nopţile senine.

Pentru că uneori nu-şi mai găseşte locul, poeta mărturiseşte: „plec să-mi caut alt sens”//(...)// „într-un colţ uitat de lume înfăşurat în mantia unui poem/ altcineva vorbea în gând sanscrită/ dacă tu eşti Dumnezeul cuvintelor/ orientează-mi viaţa în alt sens//Eli! Eli!” Şi dacă timpul trece nemilos şi noi rătăcim, lipsiţi de nădejde, dezorientaţi şi întristaţi, singura soluţie este căutarea lui Dumnezeu, pe care să-l rugăm să ne descopere calea Cuvântului său. (*se făcuse târziu în miezul ierbii*)

Internetul ne invadează spaţiul şi timpul, ne intră în vene, în sânge, devine contagios. Boală incurabilă pe care nu mai putem stăpâni: „în mine un copac creşte de ceva vreme/ ramurile-mi ies prin piele/ îmi devin rădăcini”. În mod natural, rădăcinile dau stabilitate, asigură perenitatea, înfrăţirea, ori internetul, deşi la prima vedere ne apropie, ne împrieteneşte, în realitate ne singularizează, ne îndepărtează de semeni. (*în mine un copac creşte de ceva vreme*) Acest fel perfid şi intolerant de acţiune, ne determină să „secerăm timpul poezia iubirea cu coasa ascuţit-a tăcerii”/ fără să-nţelegem cine am fost sau am devenit”. (*carusel*) Poate avem nevoie de astfel de trăiri pentru a înţelege minunea creaţiei: „căderea în gol să ne trezească/ punţi de lumină-n destin”. (*carusel*)

Se ştie că *doina şi dorul* nu se regăsesc în lexicul celorlalte limbi. Pentru Mihaela Meravei „dorul nu are nume”, ci „este un fluture cu aripile ţintuite-n cer/ nu este o voce este un delfin căruia i s-au încurcat/ cărările apelor şi nu mai aude ţărmul/ nu te mai aude”. (*dorul nu are un nume*) Foarte adevărat, fiecare dintre noi am simţit drăgălăşenia dorului ori furia lui. În oricare dintre aceste faţete, dorul este greu de stăvilit, de controlat, de ţinut în frâu. Dorul este întotdeauna liber, ne îndeamnă la reverie, la meditaţie, la introspecţie şi „când vei începe să visezi atunci vei scrie poezie”, dar nu fi egoist, n-o ţine doar pentru tine; poezia este pâine pentru inimă, este hrană divină pentru suflet, iar dacă „iau poezia în mâini neîmpărtăşită pare o colivie/ cu gânduri oarbe”. (*tendinţe*)

Poezia, în general, a Mihaelei Meravei, în special, este aerul pe care-l inspirăm când citim şi mult timp după aceea. Ne umple nările sufletului în care încolţeşte verde nădejdea. Poeta nu se risipeşte printre lucruri nesemnificative, insignifiante, spiritul său nu se împrăştie ori divide în fragmente derizorii, nu se destramă în nedesluşit ci se lasă purtată fără împotrivire curgerii universale. Dacă la început decorul liric este întunecat, abrupt şi pare că sufletul se ascunde şi se pierde în labirintul posomorât al deznădejdii, în poemele inspirate din natură: „la început de iarnă”, „iar ninge împrimăvărat la noi”, „atunci poetul a zis să fie primăvară”, „extaz cu flori de nuferi şi poezii”, indiferent de anotimp, de vreme, poezia ne-înfloreşte sufleteşte, ne armonizează cu mireasma vieţii senine, ne adumbreşte de dogoarea vremurilor caniculare, pentru că atunci „când locuieşti în interiorul meu/ cu toată armata de metafore afrodiziace/ şi scuturile de feromoni/ sunt cuprinsă de vraja râului de smarald ce picură/ din adn-ul poeziei/ un fel de esenţă rară prin cele mai intime celule ale mele”. (*miros tot mai pregnant de fericire*)

Mihaela Meravei ne readuce în memorie şi axioma conform căreia fericirea nu poate exista fără iubire, „şi tu ştii...”: „sunt legată de tine printr-un cordon ombilical al Universului/ invizibil muritorilor/ mă hrănesc când tu zâmbeşti/ respir când îţi aud inima/ dorm în geana gândurilor tale şi când adormi/ mă înfăşor pe încheietura mâinii tale/ să nu cumva visul să ne separe”. Un superb poem de dragoste. Şi asta se întâmplă cu fiecare dintre noi; important este să dăm glas poeziei din noi şi să deschidem fereastra să pătrundă cuvântul bine rostit întru bucuria vieţii şi a slavei lui Dumnezeu.

Acum putem conchide că în accepţiunea din această carte a Mihaelei Meravei, „ciudat” nu poate însemna decât ceva MIRACULOS, ADMIRABIL, MINUNAT, EXTRAORDINAR.

Domnița Neaga

PELERIN PRIN LUMEA LUI HANS

(Note de lectură la cartea,”Deasupra lui Hans”, semnată de LIVIU MĂŢĂOANU)

În anul 2016, apare la Editura Paralela 45, din Piteşti, în „Colecţia Qpoem”, cartea *„Deasupra lui Hans”*, sub semnătura lui Liviu Măţăoanu. Autorul câmpulungean, profesor de istorie, trăitor în capitală, debutează editorial în 1994 cu volumul de versuri, *„Pauză de o ţigară”* (Editura Calende, Piteşti), urmat apoi, în 1999, de *„Umbra personajului”* (Editura Paralela 45, Piteşti), iar în 2015, în format digital, la Editura Digitală, *„Poeme urbane”* . Poeziile lui Liviu Măţăoanu apar în câteva antologii de versuri: *Despărţirea de cotidian* (1997), *Plagiator* (1998), *Arheologie generală* (2000), toate tipărite la Editura piteşteană, Paralela 45.

În volumul de poeme, cu un titlu metaforic, *„Deasupra lui Hans”*, autorul îşi construieşte demersul poetic în manieră postmodernă, apelând la desolemnizarea discursului şi valorificând prozaismul în cuprinderea diversităţii realului. Indiferent că discursul liric se construieşte narativ, sau epistolar, el are substanţă, anvergură, autorul oferindu-ne o poezie profund umană, plină de sensibilitate, care atinge corzile înalte ale sufletului...

În parcul „Cuza”, Leuţu', câinele nimănui, are o duioasă poveste de viaţă. El este iubit de trecători, este invitat la o cafea, sau la un film; se lasă fotografiat; devine martorul discuţiilor înflăcărate, pe teme literare, prilej pentru poet de a recurge la noi tehnici postmoderne: jocul cu limbajul, receptivitatea faţă de livresc în forma intertextualităţii... Nu ştiu de ce, dar, când am citit acest poem („ Aici sunt cele mai multe idei... p.5”), care deschide cartea, m-am dus cu mintea la poezia „Fiul câinelui” a lui Serghei Esenin. Departe de mine gândul de a face o asemănare între poezia lui Liviu Măţăoanu şi a poetului rus, dar am văzut cu ochii minţii două scene similare, la o depărtare considerabilă de ani, în care regăsesc uimirea îngerească a poetului în faţa inocenţei, fidelităţii şi bucuriei nedisimulate a patrupedului canin. În scena de dată recentă, autorul nu este singur, ci alături de Sandy, o posibilă iubită „în alb”, în carne şi oase, iar nu o imagine retrospectivă, dintr-o iubire trecută, precum în textul esenian (citez din memorie: „Căci iubeam o fată-n alb, odată...”).

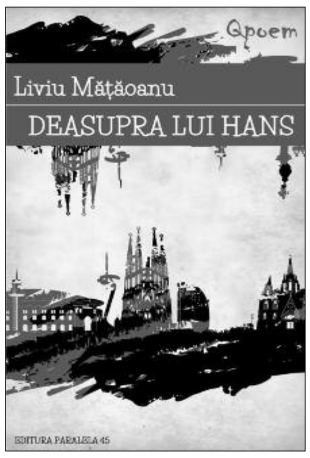
Poezia lui Liviu Măţăoanu te poartă cu gândul la o zonă intermediară, aflată la confluenţa divinului cu lumescul. Rememorarea nostalgică a trecutului pare una din temele predilecte ale cărţii. Lumea copilăriei, des invocată, este plină de chipuri angelice. Prietenii poetului, visători ca şi el, „cei cu care mă uitam la lună şi făceam măsurători diferenţiate”, au albume cu fotografii dinainte de a se naşte. Fie că e vorba de copilăria cu jocurile sale şi cu prietenii de joacă, fie că ne este prezentată casa părintească şi grijile mamei faţă de copilul care, luat cu joaca, uita să mănânce..., atitudinea poetului este una de detaşare, fără să dramatizeze, fără să condamne. Seninătatea cugetului îl face să treacă uşor peste multe inconveniente ale lumii în care creşte şi se formează. Încercarea de reconstituire a unor etape de viaţă pare un joc de puzzle: „... eram tânăr şi treceam parcă involuntar pe lângă zidurile părăsite/ treceam şi aşezam bucăţile de piatră dislocată/ erau multe/ am văzut că nu le puteam pune mereu la locul lor/ aşa că am început să le scriu pe spate cu cifre săpate adânc...” (Pe stradă..., p. 7)

Exerciţiul imaginativ este învăluit într-o tonalitate melancolică. Tonul melancolic există, nu are nevoie de căutare, cum îşi propune poetul: „ caut un ton melancolic/ oricum un ton moale/ cât se poate de moale/ povestea este la început despre un avion care zbura prea jos...”. („ Caut un ton..., p.37). Prezenţa , în poeme, a copiilor şi a elementelor ludice conferă textului poetic prospeţime: „...îmi imaginez copiii la sfârşitul anului ducând în spate tinereţea veşnică/ viaţa fără de moarte/ şi pe mine mă imaginez undeva/ printre ei/ cântând din flautul făcut din femurul /...”(p. 66).

Rănile trecutului nu se vindecă uşor, oricât de binefăcătoare ar fi natura cu elementele sale: „nori, frunze, iarbă”.

În multe poezii, poetul Liviu Măţăoanu îşi rememorează nostalgic iubirea, aflată, de cele mai multe ori, în faza de destrămare. *El* pleacă într-o călătorie, îşi ia rămas bun de la *Ea*. Zilele se scurg. *Ea*, naivă, nu înţelege multele semne, dar încearcă să le aducă la nivelui ei de percepţie. Ca răspuns la atâtea întrebări, *Ea* „ îşi cumpără un buchet de flori de câmp/ îl pune în vază şi aşteaptă liniştită să se vestejească...” („În imediata apropiere...” p.9).

Iubirea, ca o chemare şi ca o amintire plăcută, este o altă perspectivă din care este tratat acest sentiment superior, ce îl aduce de multe ori pe om în preajma dumnezeirii: „ îmi amintesc de tine/ încă din copilărie te sprijineai de piatra aceea uriaşă adormeai/ visai/ mişcai mâinile”(p.62); sau într-un alt poem: „... chiar eu îmi amintesc de tine/ chiar eu, chiar eu te îmbrăcam dimineaţa într-un personaj alegoric;// ...... îţi alegeam rochia/ pantofii, colierul.......// toate celelalte amintiri rămân cu tine” („ Şi mă rugaseră... p. 25): în fine: ”...te recunoşteam peste ani/ ne beam cafeaua întâmplător pe aceeaşi terasă/ evocam umbre letargice din povestea pe care o scriseserăm împreună la două mâini...” (p. 26).

Practicarea unei poetici a concretului şi a banalului nu este străină autorului cărţii, *„Deasupra lui Hans”*. Răsăritul soarelui, strada, vitrinele magazinelor, plimbarea pe străzi, piaţa centrală, parcul, oamenii obişnuiţi, surprinşi în firescul vieţii lor, sunt tot atâtea subiecte demne de interes. Oraşul este surprins în momente diferite. Mai întâi, dimineaţa: „soarele a răsărit/ în sfârşit/ deasupra oraşului acum se aude clar cântecul singuraticului/ aerul este curat cuvintele sunt parcă despletite...”(„ Soarele a răsărit..., p. 20); apoi, în amurg, când liniştea se instalează treptat : „ peste oraş/ uneori se aude în liniştea bătută în cuie/ cum păsările zboară pe deasupra” („ Nu te văd...”, p. 27), auzindu-se doar „îhî-uri înfundate”; dar şi noaptea: „cu soarele căzut încă după munţi chiar dacă era/ pentru o zi.”(p. 23).

Este interesant de observat, în redactarea grafică a textului poematic, anumite elemente care conferă originalitate şi stil: titlurile lungi, de obicei reprezentate de primul rând (nu vers) al poemului; bara oblică de despartajare, care delimitează sintagme ce susţin o idee; versurile lungi, alternând cu versurile scurte, în structura aceluiaşi poem; rarele semne de punctuaţie; versuri întregi alcătuite din puncte-puncte, despărţite de linia oblică, de ca şi cum versurile ar aparţine unui posibil interlocutor care ar trebui să intre în dialog cu poetul...

În lumea lui Hans, „în fiecare zi se împlinea o profeţie/ în fiecare zi o privire devenea un cuvânt/ de multe ori asta era totul;// şi nimeni/ nicăieri/ nu căuta un răspuns” („ În imediata apropiere...”, p.11)...

De ce? Pentru că *Hans* este o metaforă care trebuie decodificată.

Ana Dobre

Privind lumea prin cuvinte...

Cu o biografie fabuloasă – strănepot al lui Mihail Kogălniceanu, Sergiu-Ioan Huzum (1933-2014) a lăsat urme luminoase în cultura română din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Ca cineast, „mare cameraman”, care aplică în artă, după observaţia lui Romulus Rusan, „migala unui ceasornicar şi meticulozitatea unui farmacist”, îl găsim pe genericul a două filme de Lucian Pintilie, *Duminică la ora 6* (1964) şi celebrul *Reconstituirea* (1969), interzis de cenzura comunistă. Inventatorul, recunoscut mondial, al procedeului cinematografic *Transtrav*, Sergiu Huzum are întâietate şi în filmarea alb-negru, cu lumina lămpilor cu vapori de mercur.

În volumul *Privind lumea prin cuvinte* (Sergiu Huzum, *Privind lumea prin cuvinte*, Editura UCIN, Bucureşti, f.a.), avem o altă faţetă a personalităţii sale – cea de literat, observator, niciodată total detaşat sau impersonalizat, martor obiectiv şi implicat al realităţii europene de la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea.

Volumul *Privind lumea prin cuvinte* succede celui din 1999, *Obiective subiective. Ochiul cineastului priveşte lumea prin cuvinte*, o culegere de 108 tablete, reunite sub genericul *Câteva cuvinte despre...*

Tabletele reunite în acest volum, *Privind lumea prin cuvinte*, valorifică un manuscris, pus la dispoziţia Rodicăi Lăzărescu, redactorul cărţii, de către Ana Blandiana şi Romulus Rusan în 2016, manuscris primit de la Iunian D. Zărnescu, fost coleg la Liceul „Unirea” din Focşani al lui Sergiu Huzum.

Scrise între 2 iulie 1996 şi 2 aprilie 2003, majoritatea între 1999 şi 2003, tabletele sunt localizate, în Franţa şi în România, la Bucureşti, Le Tréport, Jallans, Toulouse, Paris, Neptun.

În *Câteva cuvinte despre Sergiu-Ioan Huzum*, Rodica Lăzărescu, redactor de carte şi editor, oferă toate amănuntele legate de alcătuirea volumului, cu respectarea normelor ştiinţifice în editarea manuscriselor.

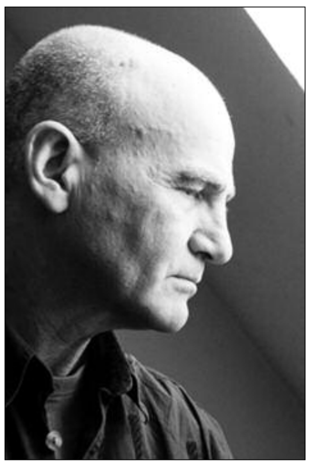
Privind lumea prin cuvinte relevă o perspectivă asupra lumii, lumea văzută cu ochi de cineast şi de poet, într-un fragmentarism din care se poate deduce relaţia strânsă, empatică, interogativă dintre om şi lume. Întregul mundan este privit de Sergiu Huzum prin obiectivul sensibilităţii sale, cu acuitate şi simţ al detaliului şi proporţiilor.

Cuvintele sale sunt metafore revelatorii despre *panici*, *mormânt străin*, *slujbă religioasă*, *vis*, *Karla*, *noul Nostradamus*, *Moartea căprioarei*, *dictatura colectivă*, *moştenire*, *paradisuri*, despre *mama şi tata*, despre *preţ*, *pardon*, *Ev Mediu*, *Renaştere şi CD*, *hazard*, despre *ce se poate şi ce nu se poate* etc. Unele sunt adevărate poeme în maniera postmodernismului: *Câteva cuvinte despre PANICI* („Nu se mai poate trăi./ Nu se mai poate trăi în Occident./ Nu se mai poate trăi în Orient./ Nu se mai poate trăi nici între ele./ Nu se mai poate trăi bine ca înainte./ Nu se mai poate trăi bine ca înainte de socialişti./ Nu se mai poate trăi bine ca înainte de liberali./ Nu se mai poate trăi bine din cauza taxelor./ Nu se mai poate trăi bine din cauza impozitelor./ Nu se mai poate trăi bine din cauza amenzilor./ Nu se mai poate trăi de frica razelor cosmice care ne trăsnesc prin găurile de ozon./ Nu se mai poate trăi în general.”...), *Câteva cuvinte despre VIS*, *Câteva cuvinte despre PARADOXURI*, *Câteva cuvinte despre MAMA ŞI TATA*, *Câteva cuvinte despre* HAZARD („Dacă Universul est opera hazardului, atunci, Hazardul, cu literă mare, nu poate fi decât unul din pseudonimele lui Dumnezeu?/ -Şi Destinul?/ -Destinul? Tu nu vezi că Dumnezeu l-a lăsat pe seama Asistenţilor Săi?”); altele, parabole: *Câteva cuvinte despre STIGMATE*, *Câteva cuvinte despre DICTATURA COLECTIVĂ*, *Câteva cuvinte despre MOŞTENIRE*, *Câteva cuvinte despre PREŢ*, *Câteva cuvinte despre* BABU DE LA SECU etc; altele, tablete: *Câteva cuvinte despre MOARTEA CĂPRIOAREI*, *Câteva cuvinte despre ORTO*, *Câteva cuvinte despre PARDON*, *Câteva cuvinte despre EV MEDIU*, *RENAŞTERE ŞI CD*, *Câteva cuvinte despre HAZARD*, *Câteva cuvinte despre SINUCIDERE*, *Câteva cuvinte despre CALAMITATE*, *Câteva cuvinte despre LAMPA*, *Câteva cuvinte despre ŞANTAJ* etc.

Cuvintele lui Sergiu Huzum, metafore ale prezentului, văzute prin/cu ochiul obişnuit cu imaginea decupată prin lentila obiectivului aparatului de filmat, au valoarea unui film inedit care a înlocuit imaginile vizuale cu umbra literelor, generatoare de imagini sonore, aspirând la sensul integrator. Conotaţiile se prelungesc şi se completează prin desene revelatorii, care atestă altă faţetă a personalităţii sale – cea de artist plastic, formând un tot între cuvânt şi imagine.

Rămâne ca cititorul să-l descopere pe Sergiu Huzum, cineastul celebru, în ipostaza onorantă de literat al imaginii cu virtualităţi latente, deduse din semnificaţiile metaforei – un adevărat *transtrav* la literaturii.

Alexandru Jurcan

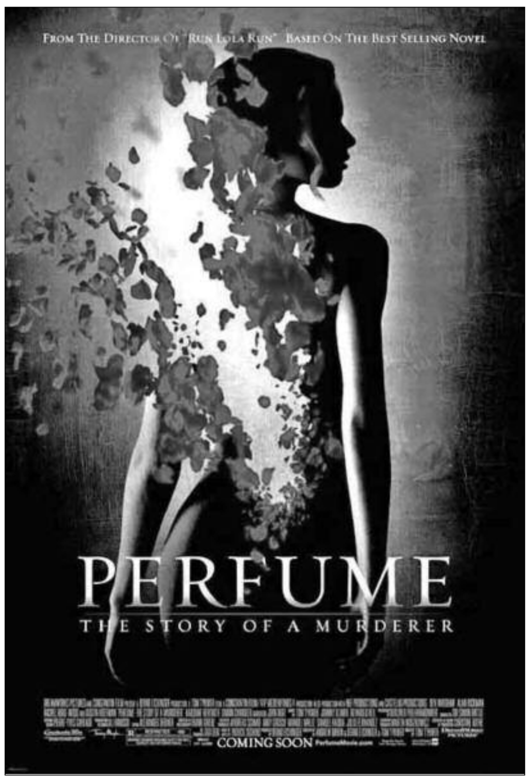

Căpușa și biruința mirosului

„În secolul al optsprezecelea trăia în Franţa, un bărbat genial şi detestabil. Veacul însuşi nu era sărac în acest gen de personaje”. Aşa îşi începe Patrick Suskind romanul *Parfumul,* tradus în româneşte de Grete Tartler (Bucureşti, Editura Univers, 1993). Chiar dacă romanul *Porumbelul* al aceluiaşi Suskind a atins limite sensibile nebănuite, impactul *Parfumului* ţine de longseller (patru ani pe lista celor mai bine vândute cărţi!).

Regizorul Tom Tykwer a realizat în 2006 filmul *Parfumul* (*Parfume: The Story of a Murderer,* Germania / Franţa / Spania, 2006; sc.: Andrew Birkin, Bernd Eichinger, Tom Tykwer; cu: Ben Whishaw, Dustin Hoffman, Alan Rickman. Grea cutezanţă şi totuşi... Tom Tykwer a mai regizat *Maria Malefica* (1994), *Aleargă, Lola, aleargă!* (1998), *Prinţesa şi războinicul* (2000), *Paris, je t'aime* (2004, segmentul *Faubourg Saint- Denis).*

Filmul începe cu ultimele pagini ale romanului. Spinarea biciuită a lui Grenouille obsedează în prim-plan, iar în fundal fierbe mulţimea nepotolită. Sentinţa e clară: va fi răstignit. Deodată, vocea din off ne transportă la început de poveste. Regizorul reconstituie Parisul anilor 1800, insistând asupra detaliilor, costumelor, pieţelor. În 1738 s-a născut copilul Grenouille sub o tejghea. Detalii naturaliste - vomă, sânge, viermi - pigmentează imaginile oricum percutante. Copilul nou-născut, aruncat peste peşti, cărnuri grele, câini înfometaţi, cu un piept plin de sânge matern, va însemna genialitatea “negativă” într-o lume cu străzi pline de gunoi

şi bălegar, cu case mirosind a varză stricată, cu tăbăcării duhnind a leşii, acolo unde oamenii puţeau a sudoare şi a haine nespălate.

Şi duhoarea cea mai mare era la Paris, mai ales acolo unde vreme de opt sute de ani fuseseră aduşi morţii spitalului Hotel-Dieu şi ai parohiilor din împrejurimi. Acolo s-a născut bărbatul care a inventat parfumul cu irezistibila capacitate de a inspira oamenilor iubire. De acolo, din paradoxul “bubelor, mucigaiurilor, noroiurilor” argheziene, spre Baudelaire citire, a ţâşnit cea mai delicată mireasmă. Actorul care-l interpretează pe Grenouille nu e diform, nici monstruos. El are o aură de Crist, cu hipnoze inefabile în privire. Aici e marea surpriză a distribuţiei, deoarece în final regizorul adună o mulţime îmblânzită de un chip, de un parfum, de o adiere situată între malefic şi diafan. O eşarfă albă pluteşte peste mulţimea văzută de sus. Totul se preschimbă în adoraţie bizară, încrâncenată, inexplicabilă. Mulţimea poate fi manevrată prin biruinţa mirosului, întrucât Grenouille are un nas care străbate cu mirosul până dincolo de piele, către adâncul fiinţelor. Orice crimă i se pare justificată de scopul suprem: obţinerea parfumului. La început, Grenouille pare o căpuşă. Suskind insistă asupra acestei comparaţii: “Căpuşa mică, urâtă, care-şi strânge ghem corpul plumburiu, pentru a oferi lumii dinafară o suprafaţă cât mai redusă”. O căpuşă scârboasă, ghemuită, încăpăţânată, care aşteaptă o împrejurare deosebită, adică apariţia sângelui. Era lacom; singura condiţie era noutatea: “înfuleca totul, sorbea, înglobând totul în sine”.

Din veneraţie, mulţimile distrug tot ce ating. Din respect, regizorul filmului lasă multe puncte de suspensie, fără să aibă pretenţia că a extras întreg “parfumul” cărţii. O senzaţie de neîmplinire în faţa supremaţiei romanului.

Din veneraţie, mulţimile distrug tot ce ating. Din respect, regizorul filmului lasă multe puncte de suspensie, fără să aibă pretenţia că a extras întreg “parfumul” cărţii. O senzaţie de neîmplinire în faţa supremaţiei romanului.

Muzica zilelor noastre

Andreescu şi Malov

Lor le-a revenit sarcina de a deschide ”Vara magică” în ăst iulie capricios, la Ateneul Român. Dovedind că, uneori, senectutea face casă bună cu tinereţea. Fincă s-au înţeles de minune şi profitabil nespus. Horia şi-a pus înc-o dat` experienţa în joc şi truda-i fu din nou cu noroc. Vădeşte cunoaştere multă şi energie la fel. Transmite, impune şi dă siguranţă din plin. Astfel că ”Virtuozii” răspuns-au la fix şi lucrul comun straşnic le-a ieşit. Bucureştenii-s trupă veche, sudată, rodată şi aptă de performanţă la greu. Oameni de diverse vârste uniţi benefic de-o pasiune ce nu are vârstă: muzica de calitate. Cred că şi Ludwig, acolo sus, le-a sesizat împăcat priceperea de necontestat. Iar pe noi, în sală, cert ne-au încântat...

Desigur, sub îndrumarea lui Andreescu nici că se putea altfel. Dar, ca trecerea s-o fac la surpriza serii, mai fu un motiv chiar nebănuit: Sergey Olegovich Malov numit. Un cordar din Leningrad, acu` la Berlin. Ani, treizeci şi şase. C-o ceteră minunată la sunet, cristal. Şi cu mâini demne de ea pe măsură. Iute şi precis pe corzi, zglobiu şi înflăcărat. Nuanţând adecvat, perspicace, elegant. Improvizând la un moment dat pe o surată electrică vădit inspirat. Încât m-a determinat să-l compar cu inventivul englez Nigel Kennedy. Ori cu francezu` Jean Luc Ponty, faimos şi acesta pe strune enorm...

În plus, ardenţă, expresivitate, fluenţă, virtuozitate. Pasiune, trăire, dezinvoltură şi dăruire. Compatibilitate şi îmbinare eficientă cu orchestranţii. Tandem redutabil cu dirijoru`. Astfel că-i aduseră cu toţii un meritat omagiu înaintaşului neamţ nemuritor. Cu brio, categoric. Plasând din start şi astă ediţie a festivalului bucureştean pe podium. Dorin Ioniţă-i realizator. Eu, susţinător şi comentator. Ne mai întâlnim. Că oferta-i cert îmbietoare şi în continuare...

JOP, din nou, la Bucuresti

După trei ani, Jovem Orquestra Portuguesa, iar la Ateneu. Tot în straşnicu` festival ”Vară magică”. La ediţia a opta ajuns, prin strădania tenacelui Dorin Ioniţă. Care-i aduse înc-o dat`, inspirat, pe tinerii lusitani să ne arate certe talente peninsulare. Ei făcând-o cu vârf şi-ndesat. Fincă-s aleşi pe sprânceană-n ăst ansamblu neîndoios de prestigiu. Înfiinţat doar de nouă ani, dacă nu mă-nşel. Actualmente, peregrinând cu-a` sale cântări pretutindeni. Invitat să concerteze pentru nivelu` ridicat neîncetat. Pentru forţa, precizia şi expresivitatea manifestate nezdruncinat. Pentru pasiunea şi dăruirea etalate pe scenă din plin. Am fost în sală şi-am jubilat permanent. Atât la Enescu, cât şi la Beethoven. Cei doi figurând nimerit în program. Urmaţi, la bis, de un coral interesant. Interpretat *a capella* de instrumentiştii transformaţi în corişti impecabili. Fără dirijor, aflat la surpriza asta, în public...

Care dirijor nu fuse altu` decât Pedro Carneiro. De data trecută ştiut. Preţuit acu` şi mai şi. Muzician înzestrat, priceput atât la percuţie cât şi la pupitru nespus. Doldora de energie şi atracţie. Captând vădit şi orchestranţii, şi spectatorii. Numeroşi în ăst nobil templu al Capitalei autohtone, tocmai `pentru că i s-a dus vestea despre ce e în stare cu junii colegi împreună...

Mai cu seamă că veniră şi c-un pianist conaţional redutabil. António Rosado. Un cincantenar dedat cu succes la ”Imperialul” Marelui Surd. Pe de rost interpretându-l atent, fluent şi nuanţat adecvat. Şi oferind ca supliment nişte Debussy minunat. Orice ansamblu simfonic român ar fi zdravăn câştigat dacă l-ar avea solist, declar apăsat şi deloc exagerat...

Închei, declarând convins: a meritat să revăd, reaud, aplaud îmbelşugat Orchestra Naţională de Tineret a Portugaliei. O voi face ori de câte ori s-o putea. La fel pe cei doi din faţa-i: Carneiro şi Rosado. Doi artişti de clasă ai artei sonore, în timpul acest`. Felicitări, confraţi onoranţi de gintă latină!

În premieră, DUEN...

Prin iulie vecin, Nordu` coborî, ferice, la Sud. Şi Copenhaga, la Bucureşti. Graţie Orchestrei Naţionale de Tineret a Danemarcei. Adică, în original, *Det Danske ungdomsensemble.* Prescurtat, la fel ca-n titlu. Venită să cânte la Ateneu, pentru prima oară. În cel straşnic festival estival rostuit cu succes de Lanto Communication. Un promotor cultural serios şi ingenios. Fincă se zbate şi aduce mereu trupe de pretutindeni. Precum acest tânăr colectiv danez, cu partituri felurite purtând semnături diferite. Ce l-a cântat excelent pe Beethoven, de exemplu. Apoi, pe Sibelius, Nielsen şi Grieg, ca să amintesc doar câţiva dintre ăi cunoscuţi. Da` simpatia şi-a atras-o imens dând glas unor lucrări româneşti. Un concert actual semnat de Sebastian Androne-Nakanishi, de pildă. Creaţie modernă, experimentală şi spectaculoasă vădit. Ce-a dat prilej unui flautist rădăuţean să-şi arate îndemânarea de suflător. Ştefan Diaconu, pe nume. Şi el încă tânăr, da` promiţător la fel ca Sebastian. Japonez acesta din urmă, în buletin, prin căsătorie. L-am cunoscut, era printre noi, am vorbit şi i-am sugerat şi nişte jazz simfonic pe viitor. Sigur fiind că va izbuti la superlativ...

Românu` solist ne-a făcut şi un cadou minunat. Două izbutite prelucrări din folcloru` bucovinean. Ce ne-au mers la suflet şi lacrimi în ochi ne-au iscat. Făcându-ne să-i îndrăgim şi pe el, şi pe oaspeţii nordici, irevocabil. Şi să spun apoi că au perspective frumoase. Sunt dăruiţi muzicii vizibil. Mânuiesc instrumentele cu multă pricepere, precizie şi entuziasm. Iar unitatea de monolit, croită cu Morten Ryelund Sørensen la pupitru, are puternic impact...

Aproape cincantenar, acesta a studiat arta baghetei la Sankt Petersburg. Iară vioara, în ţara lui. E foarte sigur în munca sa şi imprimă asta din plin celor conduşi fără greş. I-am remarcat fermitatea şi sper să-l văd ş-altădată la pult. Pe la ale noastre orchestre îndeosebi. Cert în câştig mare de l-or invita şi l-or ”exploata” ca îndrumător. Captându-i voinţa, uzând de ştiinţa-i, storcându-i putinţa de a tălmăci la fix capodopere. De-a onora cu-adevărat muzica de calitate indiferent unde s-ar cânta. Pe mal dâmboviţean aşa s-a-ntâmplat. Declar apăsat, entuziasmat, consemnând meritat...

ADRIAN SIMEANU

Nicolae Dina

DE LA SEMN ȘI CUVÂNT LA LIMBAJ

Deși se afirmase ca poet încă din adolescență, **IULIAN BITOLEANU** va debuta editorial abia la începutul celui de-al treilea deceniu de viață cu volumul „**Vama candorii**”, apreciat de critici drept unul cuprinzând „o lirică intimistă, confesivă, obstinată între jocul reflecției și al reveriei de sine” (Ștefan Vida Marinescu), publicând un al doilea, „**Lacrima nopții**”, la mai bine de zece ani, cu poeme de factură neoromantică referitoare la viața cu tot ceea ce înseamnă ea, principala temă fiind dragostea, ambele caracterizându-se prin „dinamismul cu care se avântă pe toboganul atât de libertinului modernism, dizolvarea folclorului în livresc, autorul cultivând o lirică evident contrapusă rigorilor clasice” (Dumitru Vasile Delceanu).

Cum era de așteptat, pasiunea pentru literatură îi va îndrepta destinul către o carieră didactică de specialitate, calitate care se află la originea imboldului de a scrie, înarmat cu tot ceea ce înseamnă critică și istorie literară, mijloace utilizate cu abilitate, mai întâi într-un volum necesar elevilor săi („**Repere literare, stilistice și lingvistice**”, 1999), exercițiu benefic abordării cronicii de întâmpinare, o critică a criticii, din moment ce volumul „**Meridiane critice**” (2014) cuprinde comentarii asupra lucrărilor teoretice ale unor universitari, români sau străini, privitoare la artă, comunicare, literatură sau semiostilistică. La acestea se adaugă notele de lectură despre volumele unor prozatori, critici și istorici literari, publiciști, cei mulți originari din Teleorman, cronici „care reliefează apetența criticului pentru literatură și estetică literară” și în care „diagnostichează corect performanțele estetice ale cărților citite” (Cristian Gabriel Moraru). Încă din acest volum, Iulian Bitoleanu își confirmă pasiunea și interesul major pentru Poetul Național, prin comentarea lucrărilor despre publicistica eminesciană aparținând unor eminescologi contemporani, preocupările sale privind acest aspect al operei marelui nostru poet concretizându-se într-o amplă lucrare pe baza căreia i s-a acordat titlul de Doctor în Științe Umaniste, specializarea Filologie (2007).

Cercetarea asiduă a operei jurnalistice a lui Mihai Eminescu se concretizează în volumul „**Eminescu, jurnalistul cultural complet**”, publicat la începutul acestui an, pentru ca, mai apoi, să aducă noi contribuții în această direcție, într-un alt excelent volum, „**TRIPTIC AL SUBLIMULUI. De la poetică și media la poetică și artă**” (2019, Editura Aius, Craiova), în care ziaristul apare în compania mai mult decât onorabilă a altor două personalități marcante ale literaturii universale (Umberto Eco) sau române (Camil Petrescu).

Obiectul cercetării îl constituie activitatea jurnalistică a celor trei scriitori, chiar dacă aparțin unor epoci diferite, unor culturi și limbi diferite, din moment ce Eminescu s-a manifestat ca gazetar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Camil Petrescu în prima jumătate iar italianul în a doua jumătate a secolului al XX-lea, hermeneutica lui Iulian Bitoleanu urmărind căutarea esenței, găsirea sensului textelor și a legăturii cu viața, prezența transdisciplinarității, sesizarea unor similitudini și/sau analogii între existența și opera celor trei personalități de profundă receptivitate spirituală, cercetătorul considerând că scrierile acestora, chiar și din domeniul jurnalistic, reprezintă forma cea mai înaltă a perfecțiunii, conducându-ne astfel spre înțelegerea semnificației titlului acestui volum, iar extrem de bogata bibliografie (peste 300 de titluri) evidențiază acribia documentării.

Capitolul, „*Umberto Eco, un savant nenominalizat la Premiul Nobel*”, este dedicat unuia dintre cei mai mari gânditori contemporani, deopotrivă scriitor, filosof, semiotician, teoretician al postmodernismului, traducător, al cărui nume și-l datorează bunicului său, copil abandonat la poarta unei mânăstiri, căruia la botez i s-a atribuit acronimul ECO de la *ex caelis oblatus* („un cadou din cer”), nume perpetuat de tatăl scriitorului, care „s-a străduit să acorde celor dragi tot ceea ce el nu a avut, de la liniște, armonie, până la bunăstare”, aspect revelat de Iulian Bitoleanu când se referă la evoluția intelectuală a savantului, concluzionând că „viața de intelectual nu se autentifică decât pe calea instruirii, acumulării perpetue de informații și prin scrisul tonifiant, adversar al trăirii clipei...”.

Umberto Eco nu a fost jurnalist în adevăratul sens al cuvântului, iar Iulian Bitoleanu extrage ideile, concepțiile, afirmațiile acestuia despre problemele literaturii, ale semioticii ori ale filosofiei din interviurile numeroase acordate unor jurnaliști, din Franța cu deosebire, dar și din operele sale.

Ca traducător, Umberto Eco promovează și respectă principiile documentării, „știința de a opera permanent cu cuvântul”, și pe cel al necesității cunoașterii cât mai multor limbi, poliglotismul.

Ca estetician, Eco este preocupat de binomul frumos-urât sau bun-frumos în literatură și în toate artele, considerând că „frumosul se produce atunci când apare ofertă pentru iubitorul de artă”, urâtul câștigând teren prin „adăugarea unui spor de complexitate în artă”, în sensul că urâțenia fizică a unui personaj „ar putea drapa frumusețea morală”.

Scriitorul Umberto Eco (autorul a șapte romane până în anul 2015, n.n.) nu s-a izolat niciodată în propriul *tour d􀀀ivoire*, fiind întotdeauna „o prezență concretă în social, modelând conștiințe fragede, servind drept modele”, participând la manifestări literare, la interviuri (la radio sau la televiziune), la dezbateri, promovând talentul, valoarea și originalitatea.

Semioticianului îi sunt consacrate cele mai multe pagini, autorul analizând „modelul semiotic al lui Eco”, în contextul structuralismului european, întrucât teoreticianul semioticii pleacă de la stabilirea celor „trei faze evolutive” ale acesteia, și anume structuralismul lui Saussure, semiotica filosofică a lui Peirce și semiotica socială, aportul său substanțial constând în lucrarea în care „a inovat orizontul esteticii prin focalizarea pe **deschidere**, pe **polisemantism**, de neconceput fără ambiguitatea textului” (s.a.).

Ceea ce potențează valoarea contribuției lui Iulian Bitoleanu la cunoașterea aportului inestimabil al lui Eco la dezvoltarea teoretică a semioticii este faptul că el o încadrează în contextul intelectual, științific, literar și artistic în care gânditorul italian și-a formulat și și-a expus propriile idei, prin comparație cu cele ale altor cercetători în domeniu.

Că presa, indiferent de domeniile pe care le abordează, este un subiect preferat de Iulian Bitoleanu o constituie studiile și eseurile de specialitate prezentate la diverse evenimente tematice de nivel universitar în ultimii cinci ani. În aceeași direcție se înscrie și capitolul „*Eminescu sau magul din presă*”, autorul ocupându-se de jurnalistul Mihai Eminescu, insistând pe patriotismul (noțiune devenită, de ceva timp, desuetă, lipsită de substanță pentru unii) eminescian, deoarece poetul „a iubit și a oglindit în opera sa întreaga românime, din toate provinciile, de la cele integrate în România, până la cele extrastatale, încorporate în imperiile străine...”, acordându-le acestora din urmă un capitol aparte, întrucât, ca un adevărat „avocat benevol al românilor de pretutindeni”, jurnalistul de la „Timpul” publică informații istorico-geografice despre teritoriile respective, despre destinul nefericit al românilor din Basarabia aflați sub stăpânire rusească, al celor din Ardeal căzuți sub stăpânire austro-ungară, cât și despre românii trăitori în Balcani, pledând pentru concordia interetnică, pentru libertatea lor religioasă și pentru dreptul la învățătură în limba maternă.

După părerea lui Iulian Bitoleanu, publicistica lui Mihai Eminescu promovează românismul sub cele două aspecte ale sale, patriotismul și criticismul. Patriotismul înseamnă, pentru Eminescu, prețuirea limbii române, conștiința latinității și continuității poporului român, respectul pentru istorie și pentru eroii săi, respectarea obiceiurilor, a tradițiilor și a datinilor ancestrale, iar criticismul are ținte, deopotrivă, interne (indiferența și abuzurile politicienilor români, cu precădere liberali) și externe, referindu-se la „ipocrizia și lăcomia statelor puternice”, la politica expansionistă a marilor puteri care înconjurau provinciile românești, ambele fiind trăsăturile unui om care, și ca jurnalist, „contribuie la bunăstarea și înflorirea tuturor evenimentelor din țara sa; prin ridicarea simultană a tuturor, patria sa se ridică”, așa cum el însuși îl definea pe adevăratul patriot. Ca element esențial al patriotismului, limba este măsura culturii și civilizației poporului, fapt pentru care Eminescu pledează pentru cultivarea acesteia, iar, prin scrierile sale, „girează constituirea limbii literare, precum și a limbii literaturii artistice”.

Constatând că, pentru Eminescu, stilul publicistic nu avea secrete (pe baza analizei unor articole), Iulian Bitoleanu subliniază faptul că acesta a fost un „veritabil **mag în presă** (s.a.)”, situându-se deasupra tuturor confraților săi „prin documentare impecabilă, cultură, profunzime, acuitate, celeritatea gândului și stil”.

Ultimul, dar nu cel din urmă, component al „tripticului” este Camil Petrescu, jurnalistul căruia îi dedică un medalion, „*Camil Petrescu – febril gazetar încă anonim?*” și pentru care „gazetăria a fost otrava” purtată o viață întreagă în inima și în mintea sa, fapt ce a condus la aprecieri unanime, din moment ce „nenumărate ziare și reviste [...] i-au deschis larg porțile”, pentru că, indiscutabil, întrunea toate calitățile necesare acestei dificile profesii: combativitate, profesionalism, responsabilitate și cunoaștere deplină a problemelor poporului.

Încă de la debutul jurnalistic (1914), inclusiv în perioada bănățeană, și până la extincția sa, gazetarul Camil Petrescu a pledat pentru libertatea de opinie a ziaristului, a combătut „demagogia, corupția și parvenitismul” unei „societăți filistine”, iar, în calitate de jurnalist de război, „va prezenta cu realism scene, fapte, soldați, armate fără viziuni apocaliptice ori edulcorări, glorificări”, mai ales că a și fost combatant pe front, rănit, luat prizonier, valorificându-și dramatica experiență în capodopera sa romanescă.

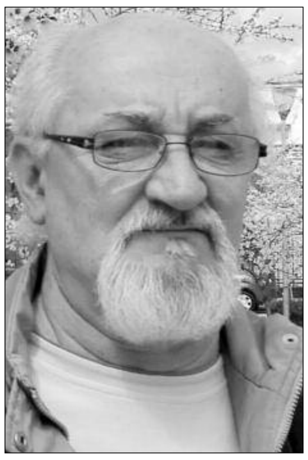
Jurnalismul camilpetrescian se concretizează și prin calitatea de cronicar dramatic, comentând spectacolele teatrale cu o competență indeniabilă, din moment ce el însuși era autorul unor inegalabile opere dramatice, în cronicile sale având știința de a aprecia jocul actorilor, aportul regiei, al decorului și al muzicii în realizarea reprezentației dramatice. În același timp, nu se poate trece cu vederea nici calitatea de cronicar literar preocupat de locul și rolul scriitorului în societate (de cele mai multe ori ingrată față de mânuitorii condeiului), de valoarea operelor literare și de receptarea acestora, atât de către cititori, cât și de critica literară.

Așadar, cu un stil artistic strict personal, cu o documentare acribică în afara oricărei îndoieli, susținând puncte de vedere originale, Iulian Bitoleanu oferă un studiu profund și revelator privind preocupările unor scriitori reprezentativi din literatura română și din cea universală, completând sau combătând informațiile din multitudinea lucrărilor cercetate, referitoare la cele trei personalități, bogata bibliografie ilustrând eforturile unui exeget atent, competent, obiectiv și rafinat.

Semioticianului îi sunt consacrate cele mai multe pagini, autorul analizând „modelul semiotic al lui Eco”, în contextul structuralismului european, întrucât teoreticianul semioticii pleacă de la stabilirea celor „trei faze evolutive” ale acesteia, și anume structuralismul lui Saussure, semiotica filosofică a lui Peirce și semiotica socială, aportul său substanțial constând în lucrarea în care „a inovat orizontul esteticii prin focalizarea pe *deschidere*, pe *polisemantism*, de neconceput fără ambiguitatea textului” (s.a.).

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

Prinţul de Morunglav

Aşa îi spuneam lui Mihai Procopie Dumitru, unul dintre cei mai fini intelectuali care au frecventat o parte a boemei piteştene. Cred că am făcut cunoştinţă cu el în anul 1980, graţie prietenului Tiţă Titus Maxus. În acei ani, aducerea unui nou prieten în grup, descoperirea unui autor, ori a unei cărţi valoroase erau daruri pe care toţi le primeam cu o imensă bucurie. La asta mai adaug faptul că invidia ne era necunoscută, ne bucuram de realizările fiecăruia, dezbaterile pe teme culturale, chiar şi cele mai aprinse, uneori, erau, în subconştientul nostru, aidoma unei academii în care ne formam, eliberaţi de ideologia politică oficială. Cu Mihai m-am împrietenit foarte repede; aveam în comun multe lecturi: decenţa în exprimare (uneori, boemii erau deficitari la acest capitol!) şi, mai ales, eu aveam o nesăţioasă sete de cunoaştere, pe care noul prieten mi-o putea potoli cu asupra de măsură – Mihai citea în câteva limbi (franceză, engleză, germană, italiană şi spaniolă), frecventa bibliotecile Franceză, Britanică, Americană, scotocise anticariatele, cumpărase cărţi de literatură, filozofie, sociologie, poezie şi antropologie, tipărite în limbile autorilor. Mai toţi banii câştigaţi prin muncă de jurist se duceau pe cărţi, călătorii la Bucureşti, unde scotocea anticariatele şi zăbovea în sălile marilor biblioteci, pe cinele oferite unor prieteni pe care îi preţuia. Din

această pricină, în garsoniera modestă în care locuia se aflau doar un pat jos, un raft de bibliotecă şi maldăre de cărţi rezemate de pereţi.

Era un bărbat înaltă, costeliv, dar atletic, cu făptură prelungă, nas acvilin şi buze subţiri, severe, pe care, uneori, şi le muşca. Ochii albaştri, ca petala tulbure a florii de cicoare, te ţinteau când vorbeai cu el, se micşorau dacă avea nelămuriri şi nu le clarificări convingător. Când vorbea, la început era aproape monosilabic, avea un trac special, apoi se descătuşa de barierele lăuntrice şi vorbea aidoma unui maestru al barei, vreme în care albastrul tulbure al ochilor devenea strălucitor şi aproape imposibil de privit.

Născut în ianuarie 1948, în localitatea Morunglav, pe malul Olteţului, prietenul nostru ducea un fel de povară dulce a frigului din luna în care s-a născut îngemănată cu reverii solare imaginare. Într-o notă de lectură, Eugen Barbu scria că „Morunglav" este un cuvânt care cântă singur, adică fără a avea nevoie de un context. I-am spus asta lui Mihai - ştia de spusa lui Barbu, aşa cum îi ştia şi toată opera, despre care putea vorbi ore în şir. „Morunglav, zicea, poate avea această etimologie: morana – deal, glava – cap în limba slavă, altfel spus, ar veni Capul Dealului. De la morun nu poate fi, ce să caute morunul, fioroasa şi frumoasa „fiară" de două tone şi cu icre negre pe Olteţ? Istoria baştinei mele trece de 500 de ani, este destul de interesantă şi, pe alocuri, picantă, dacă am în vedere haiducia şi pandur-ismul de altădată." În timp, avea să-mi povestească multe legende de prin partea locului, povestiri despre haiduci şi, mai aproape de zilele noastre, despre rezistenţa oltenilor la asaltul ideologic şi instituţional al comuniştilor. În 1970 a absolvit facultatea de drept, a Universităţii Bucureşti, după care lucrează ca inspector al serviciului judiciar din Turnu Severin, animat de un profund spirit de dreptate. În momentul în care ministrul de interne în persoană îi ordonă să se ocupe de găsirea calului unui bulibaşă din Mehedinţi, bulibaşă care făcea învârteli de neimaginat, trecea în Iugoslavia la orice oră şi fără paşaport, justiţiarul din el şi-a dat seama că regimul comunist şi distopic este mai corupt decât îşi imaginase, aşa că, în loc să plece după armăsarul bulibaşei, îşi înaintează o laconică demisie din sistem! Tărăşenia îl costă, Sistemul îl transferă ca jurist-consult la IAS Drobeta Turnu-Severin, apoi la uzina de vagoane. Aici stă 4 ani, timp în care urmează şi cursuri post-universitate de comerţ exterior la Academia de Studii Economice Bucureşti; deşi aparent înfrânt de sistem, Mihai avea planuri mari şi pentru împlinirea lor avea câţiva aliaţi imbatabili – curăţenia sufletească, imensa capacitate intelectuală şi voinţa. În aceşti ani se apropie de gruparea literară din Turnu Severin, se împrieteneşte cu scriitorii Mircea Cojocaru, Ileana Roman, Marius Tupan, Valeriu Armeanu şi alţii. „Marius Tupan, spunea Mihai, a fost coleg de facultate cu un anume Ioan Petru Culianu, Marius crede că acest Culianu va fi un aparte istoric al religiilor". Despre Culianu aveam să aflu mai multe de la un prieten al pictorului Gică Pantilie, aproape de 1989, un român stabilit în Chicago, căruia i se permisese o vizită în ţară. Graţie lui Mihai citesc romanele „Ramayana, Roman zadarnic" de Mircea Cojocaru, şi „Noaptea muzicanţilor", de Marius Tupan. Mihai nu scapă prilejul de a-l cunoaşte şi vizita pe Ştefan Odobleja, părintele real al ciberneticii (unii cred că ar fi fost doar precursor) şi autor al monumentalei şi revoluţionarei „Psihologii consonantiste". Descrierea savantului era monumentală, ironia acidă a acestuia, la dresa regimului comunist şi a prostiei care-l caracteriza, fără a se sinchisi de Securitate, în expozeul lui Mihai capătă tuşe parcă desprinse din comediile lui Aristofan! În 1977, prietenul nostru vine la „Auto-Dacia", pe post de jurist-consult, un an mai târziu i se încredinţează şefia întregului oficiului juridic. În 1982, graţie succeselor sale în materie de comerţ exterior (exporturi), este mutat la Bucureşti, pe postul de Consilier juridic coordonator în Centrala de Automobile Piteşti - Colibaşi. Din motive numai de el ştiute, după 4 ani, în 1986,prietenul nostru iese din sistemul de stat şi practică avocatura în Baroul Bucureşti, specializat fiind în industrii naţionalizate.

Anii piteşteni ai lui Mihai au fost de o frumuseţe neasemuită, ne întâlneam la o votcă, ori la un pahar de vin, la mine acasă, la Ion Durac acasă, la Virgil Diaconu, la Galeria de Artă, făceam lungi plimbări etc. Adunate, orele de reverie culturală şi prietenie cred fac peste 100 de zile. În materie de filozofie, Mihai avea preopinenţi redutabili în Virgil Diaconu, Gică Pantelie şi, mai ales, în mai tânărul, incomodul şi hâtrul Titus Maxus! Ironia cultă a olteanului Mihai se lovea de scepticismul şi maieutica valahului Maxus, pe atunci buchisitor la ceea ce el numea „Shambala", un fel de poem filozofie, scris şi rescris, un poem care, deşi se schimba, părea mereu acelaşi - chiar eu i-am dactilografiat manuscrisul de vreo 5-6 ori, încât ajunsesem să-l ştiu aproape pe deasupra! Până la urmă opul a fost finalizat şi acum se intitulează „Drumul liber mijlociu sau povestea celor XXI de întruchipări ale Realului Formativ („O mie şi una de nopţi filosofice" – cred că au fost mai multe nopţi, cam în jur de 10.000!). Este o scurtă metafizică a romanului, a prozei în general. Discuţiile celor doi despre real, imaginar, percepţie, metafizică, dogmatică şi alte teme căpătau dimensiuni epopeice, epuizau pachetele de ţigări! În pană de nicotină fiind, Tiţă întreba, cu candoare: „Mihai, cine merge după ţigări, eu sau Kant, ai o preferinţă?" „Aşa, carevasăzică, mă iei în balon? Voi fi necruţător, ne mutăm la restaurant, fac cinste!" În acei ani, de la Mihai am aflat mai multe date despre existenţialiştii francezi, despre Maurice Merleau-Ponty, specialist în fenomenologie, pentru scurtă vreme asociat cu stalinistul Jean Paul Sartre; datele noi ce mi le-a oferit despre acesta din urmă, precum şi despre intelectualitatea franceză, m-au siderat. Ştiam câte ceva despre urmările mişcărilor studenţeşti din Mai 1968, din Franţa, dar nu aveam habar că în marea lor parte universităţile, ziarele, revistele şi editurile au intrat sub controlul stângii maoiste şi staliniste. Eram siderat, mai ales când Mihai mi-a spus că nici măcar la apariţia „Arhipelagului Gulag", roman în care dizidentul sovietic Alexandr Soljenitin denunţa regimul de exterminare din lagărele sovietice, intelectualitatea franceză a rămas impasibilă. Doar Raymond Aron, un conservator moderat şi un analist critic al societăţii liberale, de mulţi socotit cel mai lucid politolog al Franţei şi al întregii Europe din a doua jumătate a secolului al XX-lea, a scris articole vehemente, împotriva lui Sartre şi a consoartei lui. L'Humanite (Oficiosul Partidului Comunist Francez, al cărui membru a fost, în tinereţe, şi Mihai Şora), scria, în 1974, că „publicarea „Arhipelagului Gulag" intră în cadrul unei „campanii antisovietice împotriva destinderii", menite să „deturneze atenţia de la criza care face ravagii în ţările capitaliste". Sartre cerea, într-un interviu, nici mai mult, nici mai puţin, „împuşcarea anticomuniştilor" – pesemne că Moscova îi plătea bine traiul bun, aşa cum plătea întreaga „stângă de caviar". Sartre, Aragon şi restul cremei comuniste erau prea lucizi pentru a se auto-hipnotiza. Tot în acei ani, „Micuţa cărticică roşie" a lui Mao apărea în peste un milion de exemplare şi se distribuia gratis în universităţile franceze. Azi, se pare că Soljeniţîn e privit tot ca un reacţionar." Neo-marxismul „Şcolii de la Frankfurt", a cuprins şi America, este prezent şi susţinut chiar şi la noi, chiar de tineri absolvenţi ai unor universităţi occidentale, dar care nu profesează nimic, sunt atârnătorii unor ONG-uri cu finanţare mai mult sau mai puţin vizibilă; poate unii se vor trezi, alţii nu se vor trezi niciodată şi vor continua să facă rău. Cred că nu le-ar strica să zăbovească asupra celor scrise de Raymond Aron în cartea „Opiul intelectualilor" tradusă de curând în româneşte.

Mihai avea timp puţin, era într-o continuă perfecţionare profesională, procesele firmei erau multe şi trebuiau pregătite minuţios, lecturile erau diverse, maldărul cărţilor cumpărate creştea, întâlnirile cu noi erau un ritual care nu putea fi sărit. Cu toate astea, găsea timp pentru plimbări prin Piteştii vechi, ori să înoate în râu, sau în bazinul descoperi – în acesta am înotat chiar şi în zile de septembrie şi octombrie, ceva mai căldicele, rămăşiţe de aur ale verii... Când înotul ne obosea, Mihai citea, cu glas tare, din Revista Secolul XX – apăruseră câteva fragmente din „Romanul scriiturii", de Roland Barthes. Era fascinat de textele lui Barthes, le diseca cu acribie şi exclama de plăcere. La un moment dat, Mihai s-a ridicat brusc şi a zis: „Ascultă ce zice olteanul ăsta de Paris (Barthes!) - „În dragoste, am un loc neprielnic, care orbeşte." Unde o fi locul acesta la mine?" s-a întrebat melancolic. Câteva luni mai târziu, Mihai avea să-mi spună că a găsit „locul neprielnic" şi s-a însurat! Doamna Maria, vezi foto, i-a dăruit 3 copii. Într-o zi, Mihai m-a luat cu el la birou, m-a prezentat colegilor lui şi directorului general al Uzinei Dacia, Simion Săpunaru, Dumnezeu să-l odihnească, un profesionist de elită, cu un imens bagaj cultural şi posesor al unei colecţii de tablouri originale, achiziţionate de la pictori români celebri.

La un moment dat, prin 1984, înamorat cum eram de istoria Asiei, şi sub impresia unei proze a lui J. L. Borges, Hakim, profetul mincinos, dedicată Victoriei Ocampo fiind, am început un ciclu de poeme intitulat chiar Hakim. Îi plăceau foarte mult aceste poeme, încerca să-mi explice de ce îl fascinează povestea şi lexicul folosit ce naviga subtil între cuvântul vechi şi nou, dar nu reuşea...

→

Magda Grigore

Tabăra Naţională de Creaţie Plastică, Pictură-Grafică ,,Ion Gheorghe Vrăneanţu" *(delectare şi cugetare)*

Din anul 2015, în Municipiul Piteşti se organizează în fiecare vară *Tabăra Naţională de Creaţie Plastică, Pictură-Grafică ,,Ion Gheorghe Vrăneanţu"* – graţie unui consens de bun augur între primăria oraşului, Centrul Cultural şi Uniunea Artiştilor Plastici din România – Filiala Piteşti. Evenimentul presupune găzduirea invitaţiilor, amenajarea unei tabere de lucru, vizitarea unor locuri pitoreşti şi a unor obiective din patrimoniul cultural al judeţului, întâlniri cu presa, precum şi amenajarea unei expoziţii în care artiştii plastici participanţi îşi pot prezenta lucrările. O idee inspirată şi un lucru bine făcut, care reiterat capătă, iată, o frumoasă tradiţie.

Putem afirma fără să greşim că este una dintre cele mai interesante ,,cărţi de vizită" ale oraşului nostru, deoarece pictorul Ion Gheorghe Vrăneanţu a avut un talent rar şi un cult al picturii minuţioase, sugestive, care posedă o înaltă valoare estetică. Expoziţiile sale din timpul vieţii (la Varşovia, Köln, Moscova, Osaka, Memphis, San Francisco, Viena, Sofia, Bremen, Hamburg, Australia), dar şi lucrările răspândite prin muzee şi colecţii particulare (în Franţa, Marea Britanie etc) sunt motive reale pentru o mai bună gestionare a beneficiilor de imagine pe care pictorul le poate aduce (încă) oraşului în care a locuit şi a lucrat până la sfârşitul vieţii.

În 2019, responsabilitatea organizării acestei tabere de creaţie a revenit preşedintelui filialei, artistului plastic Daniel Preduţ, dar nimic de acest gen nu ar fi posibil, nicăieri, dacă instituţiile de cultură abilitate şi factorii decidenţi nu ar credita importanţa ideii şi valoarea impactului artistic, atât în rutina prezentului, cât, mai ales, în stresul socialului. Săptămâna dedicată evenimentului s-a încheiat cu vernisajul expoziţiei care a avut loc în 21 august, la Galeria de Artă ,,Metopa". Cu această ocazie, invitaţii au propus publicului, spre delectare şi cugetare, o perspectivă complexă şi fidelă asupra diversităţii artei contemporane.

Artiştii participanţi au fost selecţionaţi după criterii profesioniste, fiecare având un palmares impresionant de lucrări, expoziţii şi premii, dincolo de pasiunea şi entuziasmul dovedit în activitatea plastică. **Marius Vasile Barb** (preşedintele Filialei de Pictură Bucureşti a Uniunii Artiştilor Plastici din România, doctor în arte vizuale şi lector univ. dr. la Universitatea Naţională de Arte din capitală) a oferit publicului un discurs vizual modern, lucrat în ritmul unei adevărate descătuşări de energie creativă, în care combinaţiile, cu diferite raporturi de contrast, dar şi cu armonii surprinzătoare, s-au reunit într-o arhitectură vulcanică a culorii. Temperament tumultuos, care *îşi trăieşte culorile* la cote înalte, artistul s-a bazat pe gama cromatică exuberantă, separând parcă *newtonian* culorile vizibile, din lumina pură, în lungimi de undă distincte. **Olimpia Hinamatsuri Barbu** (specializată în Istoria şi Teoria Artei) a expus lucrări religioase, surprinzând legătura indestructibilă dintre divinitate şi condiţia umană, reuşind să le dea acestora o dublă valenţă. Artista a transmis nu doar esteticul, elocvent prin culoarea şi tonurile specifice, şi prin *încărcătura privirilor* care amintea într-un fel de icoanele lui Rublinov, dar a pus în valoare, în prezentul rebel care îşi contestă sacrul, spiritualitatea bizantină perenă, aptă să reactiveze (şi) în omul modern valenţele dintotdeauna ale religiozităţii. **Ionuţ-Theodor Barbu** (preşedintele Asociaţiei Culturale ,,ZervasArt.RO") a dovedit faptul că este un artist complex, în ale cărui compoziţii s-au îmbinat admirabil noţiunile teoretice ale artei plastice cu mărcile contemporaneităţii. Culorile sale au surprins materia căzută parcă în timp şi spaţiu, masivitatea orizontalităţii, dar şi spiritualizarea acesteia prin liniile ascensionale, într-o stilistică atent studiată. Fundalul, geometria, lumina, culoarea – au reuşit să creeze un fel de tensiune privitorului şi să predispună la adevărate investigaţii analitice. **Emil-Florian Mihăilescu** (expert în Artă Murală) a impresionat publicul prin echilibrul viziunii sale în care sacrul şi profanul au fost mesajele de forţă, elementul comun al acestora putând fi tradus prin senzaţia despre care vorbea Novalis, că *nimic nu e mai accesibil decât infinitul*. Dacă tehnica sa a reuşit să redea firesc *linia dogmatică,* artistul fiind mai aproape de arta monumentală, *linia laică* a ancorat într-un lirism discret şi mitic, uşor romantic, redând o meditaţie asupra timpului şi asupra fragilităţii omenescului. **Laurenţiu Baltă** (licenţiat al Universităţii Naţionale de Arte Bucureşti) a expus grafică şi gravură, exersând cu abilitate în managementul imaginii. Efectele studiate, prelucrarea elementelor vizuale, combinaţiile de simboluri şi culoare au pus accent pe transmiterea conţinutului şi pe exprimarea lapidară a ideilor care au stat la baza lucrărilor. Explorările tematice au insistat pe îngemănarea vegetalului cu umanul, a culturii cu natura, precum şi pe unele elemente rurale, recuperate imagistic din memoria satului românesc. **Monica Dinu** (specializată în Arte Plastice şi Decorative) şi-a revendicat dreptul de a deschide pentru public ferestre cromatice spre o lume afectivă şi spectaculară în care *clovnul*, figurativ de bază al lucrărilor sale, face mereu jocul între aparenţă şi esenţă. Amintind de ,,tristeţile luxuriante ale lui Tonitza", trimiterile sale posibile, multiple, spre copilărie/ magie/ memorie afectivă/ fascinaţie, converg însă spre o camuflare a sacrului în profanul existenţial, spre o ascundere a tragicului sub spectralele inocente.

Daniel Preduţ (preşedintele Filialei UAP şi curatorul expoziţiei) a dat la rândul său rolul principal *culorii* într-un scenariu propriu, pornind de la semi-figurativul unor repere esenţial(e) - creştine. Culoarea a căpătat astfel o valoare axiologică, generând singură un adevărat arbore al lumii, receptat de artist în tonurile blânde, *ab initio*. Acestea se mişcă şi se armonizează la infinit, ca o suprarealitate emanată dintr-un izvor unic al fiinţei şi al luminii. Armonia cromatică se apropie aici de armonia muzicală, prin tonuri şi nuanţe, şi chiar prin tonurile nuanţelor, probând parcă *efectul scufundării privitorului în lumea câmpurilor colorate* despre care vorbea la un moment dat Barnett Newman.

Sufletele tuturor pictorilor prezenţi la Piteşti – *exprimate în/prin culori* – ne-au lăsat cu ocazia acestui generos eveniment mai multe *mesaje,* personalizate, despre ,,arta privirii", astfel încât *îngrijorările lumeşti,* cum scria memorabil Goethe, *să nu ne oblitereze simţul frumosului pe care Dumnezeu l-a implantat în sufletul uman.*

Marius Vasile Barb

Olimpia Hinamatsuri Barbu

Daniel Preduţ

Ionuţ-Theodor Barbu

Emil-Florian Mihăilescu

Laurenţiu Baltă

Monica Dinu

→ O amintire: „Miercuri, 13 decembrie 1983. Aflu că a murit Nichita Stănescu. Nu-mi vine să cred. Îl sun pe Ion Popa Argeșanu. Confirmă, a vorbit cu poetul Gheorghe Tomozei, aud cum îi cade telefonul din mână. Bat orașul, e un ger cumplit, nu simt nimic, intru în holul Hotelului Muntenia, comand o cafea și o votcă Baltica, dublă. Nu-mi pot fixa mintea pe nimic, nu pot localiza un gând... În hol intră Titus Maxus, are lacrămi în ochi, mă vede, vine la mine și ne îmbrățișăm, „s-a dus, zice a rămas doar „Măreția frigului", aflase, știa, lacrimile lui nu erau de la ger... Am băut o sticlă de votcă împreună, apoi a zis, hai pe la Mihai, că e singur... Doamna Jac, de la Garderobă, ne-a vândut două sticle cu votcă și am pornit spre Mioveni - Colibași – Mihai, care locuise în cartierul meu, se mutase mai aproape de uzină. Mergem cu ocazie până la poalele Mioveni-ului, drumul până la Mihai îl facem pe jos, într-un ger de peste minus 20 de grade. Nu am simțit nimic, nici eu, nici Tiță. Ajungem la Mihai, ne deschide, tăcut, e întunecat la față. Bem și fumăm în tăcere, într-un târziu, cred că spre ora 3 noaptea, adormim în fotolii..." Ultima oară când l-am văzut pe Mihai, înainte de 1989, a fost în 1987. M-a căutat acasă, cu un dar – o carte, „Romanul scriiturii", de Roland Barthes, și o sticlă cu vin alb, din Israel. Am deschis sticla, am turnat în pahare, am ciocnit și i-am dăruit un exemplar din „Cartea făpturii", care tocmai apăruse. O răsfoiește, citește un poem cu glas tare și zice: „Ai găsit calea, nu mă uita cu Hakim. După 1990 ne-am mai întâlnit de două ori, muncea pe rupte, pentru cei trei prunci și Doamna lui... Apoi ne-am pierdut, lumea s-a schimbat....

Mariana Şenilă-Vasiliu

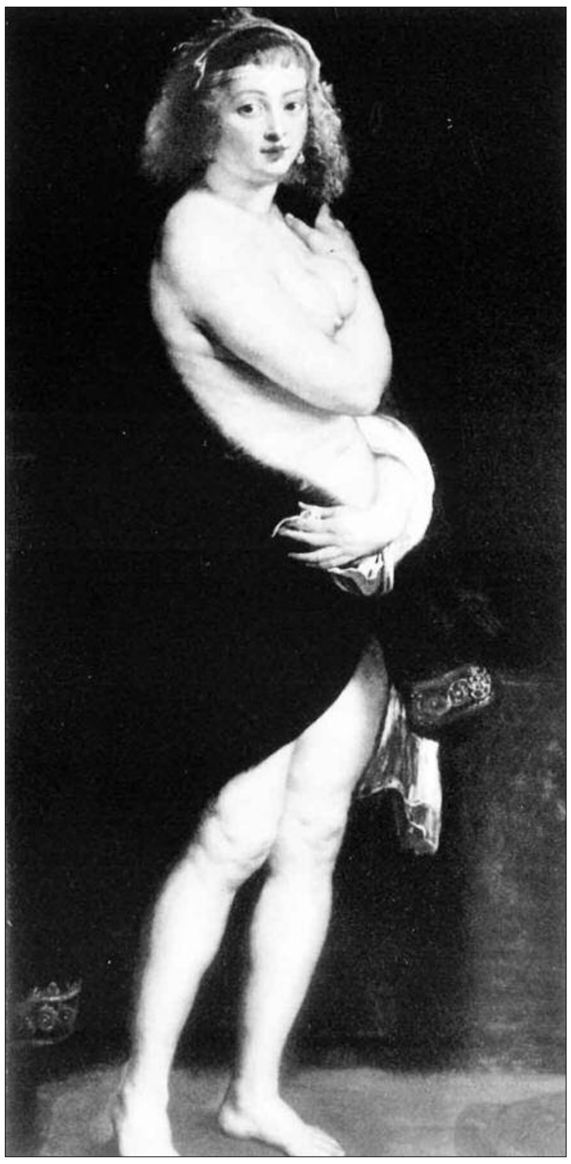
Capodopere ale picturii universale (II)

„HELENE FOURMENT CU BLANĂ”

Autor - PIETER PAUL RUBENS (1577-1640)

Ulei pe pânză. Fundaţia Calust Sarkis Gulbenkian - Lisabona

Pe vremea când, necoaptă artistic, mai amestecam frumusețea fizică a modelelor cu cea a picturii, Rubens nu-mi plăcea. “Ia, niște grăsane acolo”, bombăneam în sinea mea. Mai stupid mod de a judeca pictura după standardele de frumusețe ale modelelor, nici că se putea. După o zi întreagă petrecută în Ermitaj, cu ochii roșii precum iepurii din cauza efortului vizual la care fusesem supusă, îmi amintesc că trecând prin dreptul sălii unde erau expuse tablourile maestrului flamand, m-am mulțumit să-mi vâr capul pe ușă. “Aha, Rubens”, am exclamat, după care, obosită și indiferentă am trecut mai departe. În 2003, vizitând Lisabona, am ţinut morţiş să văd tablourile din Fundația Gulbenkian și bine am făcut. De astă dată lucrurile s-au petrecut invers; la vederea portretului Helenei Fourment nud, abia acoperită de o blană care și aceea sta să alunece de pe ea, mi-a scăpat un admirativ “Oh! Rubens!” Între blazatul “Aha, Rubens” și entuziastul “Oh! Rubens!” se scurseseră treizeci de ani, răgaz în care, prin trecerea pragului atâtor muzee, în care am întârziat studiind cu cea mai mare atenţie operele de artă ale unor pictori celebri sau ale unora mai puțin cunoscuți, am început să înțeleg câte ceva despre ceea ce va să fie cu adevărat pictura și să-mi formez gustul artistic. Iar cu bunul gust, lucrurile stau precum zicea Karel Capek: costă efort, timp, bani și tot pe atâta osteneală.

Întâlnirea cu tabloul lui Rubens, în mod special, dar și cu a altor picturi din colecția celebrului petrolist armean, a meritat toate inconvenientele pomenite de estetcianul ceh. La vederea portretului (în picioare) al Hélènei Fourment cu blana am uitat de preferința lui Rubens pentru “grăsane” și n-am mai văzut decât culoarea; am ignorat obezitatea modelului, genunchii ei reumatici și umflați, am uitat de celulita ce-i încrețea pielea și de nefirescul alb al carnației, pur și simplu n-am mai văzut altceva decât desăvârșirea picturii. De aș fi procedat așa cum fac alții care, de îndată după subiect se apucă să disece tabloul după bruma de cunoștințe teoretice, bune sau proaste pe care le au, aș fi pierdut esențialul. După cum la un concert nu stai cu nasul în partitura muzicală, ci te lași furat de muzică, tot așa nici în pictură nu faci disecția tabloului, ci te lași confiscat de viziunea globală a artistului altminteri pierzi esențialul - emoția. Cultura, spunea nu mai știu cine, este ceea ce îți rămâne după ce ai uitat tot. Cu artele, de la un moment dat încolo, lucrurile se petrec identic.

Deși viața lui Rubens a fost relativ scurtă - a trăit doar 63 de ani -, în urma lui a rămas o operă de proporții gigantice capabilă doar ea să umple un muzeu. Cu un singur amendament, că nu toate pânzele au fost pictate integral de el. Asemeni altor maeștri din acea perioadă, în atelierul său roiau o mulțime de ucenici, fiecare din ei specializat într-un anume domeniu: unii știau să picteze, în maniera maestrului draperii, obiecte din metal, cai sau mai știu eu ce altceva. Cum datorită reputației artistice a lui Rubens, comenzile se aglomerau, pictorul neputând să le facă față singur, adesea contribuția lui se rezuma la două momente: la început când pensula în mare schița tabloului și la sfârșit când prin retușuri unifica stilistic lucrarea. În final, gheara leului făcea însă adevărate miracole inducând ideea că întreg tabloul era pictat de el. Cam așa stăteau lucrurile cu marile comenzi. Cu totul altfel se petreceau lucrurile când își picta familia, pe Isabela Brand, prima lui soție, pe Hélène Fourment, a doua soție, și copiii săi. Acele tablouri sunt pictate în întregime de Rubens și asta se simte de îndată. Din această categorie face parte și pânza *“Hélène Fourment cu blană”* din colecția Gulbenkian.

Tabloul o înfățișează pe tânăra soție a pictorului într-un moment de intimitate căutată. Cu o mână își ține blana gata să cadă, însă compunerea e astfel concepută încât să-i dezvăluie în același timp, umărul rotund și voluptuos, nurii și picioarele pline. Blondul roșcat al părului, albul-sidefiu al carnației semitransparente, de plantă crescută în întuneric, sunt scoase în evidență prin contrastul cu blana închisă la culoare. Ingeniosul joc de-a v-ați-ascunselea dintre trupul nud și blana ce acoperind-o, în același timp o dezvelește, smulge pictura din banalitatea repetitivă a nudurilor de care geme pictura barocă în general și cea flamandă în special. *“Hélène Fourment cu blană”* din colecția Gulbenkian de la Lisabona e unicat. Pe jumătate dezbrăcată, Hélène Fourment întoarce spre privitor chipul unei femei tinere și nepăsătoare la cusururile sale trupești pentru că se știe că e iubită de pictor așa cum e. După felul în care a portretizat-o, Rubens arată la rândul său două lucruri pe care le iubește în mod egal: pe tânăra lui soție și pictura. Cât de izbutit este portretul Hélènei și ce culoare dumnezeiască are Rubens!

Fără exemplul lui Rubens, poate că alta ar fi fost pictura lui Delacroix; fără culoarea pictorului flamand, altfel ar fi arătat și “ghemele de mătase colorată scămoșată”, cum numea Degas nudurile lui Renoir din perioada sidefie. Ce uriaș colorist a fost acest pictor nordic concurat pictural doar de meridionalul Tizian, însă fără exploziva energie ce marchează pictura lui Rubens.

Post scriptum

După moartea lui Rubens, văduva acestuia, Héléne, care îi servise adesea drept model pentru tablourile cu nuduri pictorului, a avut descreierata idee de a distruge toate acele tablouri pentru care ea pozase, inclusiv a portretului său cu blana din colecția Gulbenkian. Pentru memoria artistică a lui Rubens, pictor de nuduri, acest lucru ar fi fost un dezastru, iar pentru pictura flamandă a secolului XVIII o catastrofă. Ironie a sorții, salvarea a venit din partea unui om al Bisericii, cardinalul-infant, fratele lui Filip al IV-lea al Spaniei, care îndeplinea funcția de guvernator al Flandrei. Prin confesorul bruscpudicei văduve a lui Rubens, acesta a reușit să o determine să renunțe la absurda și funesta ei decizie. Prin câte a mai trecut *“Portretul “HélèneiFourment cu blană”* până să ajungă în colecția Gulbankian, nu știu, singurul lucru de care sunt sigură e că portretul care a supraviețuit până în zilele noastre este una din piesele de rezistență a colecției celebrului petrolist armean pe care am putut-o admira în muzeul de la Lisabona.

“PORTRETUL INFANTEI MARGARITA DE AUSTRIA”

Autor, DIEGO RODRIGUEZ DE SILVA Y VELASQUEZ (1599-1660)

Anul probabil al execuţiei, 1558 sau 1559

Ulei pe pânză. Muzeul Prado - Madrid

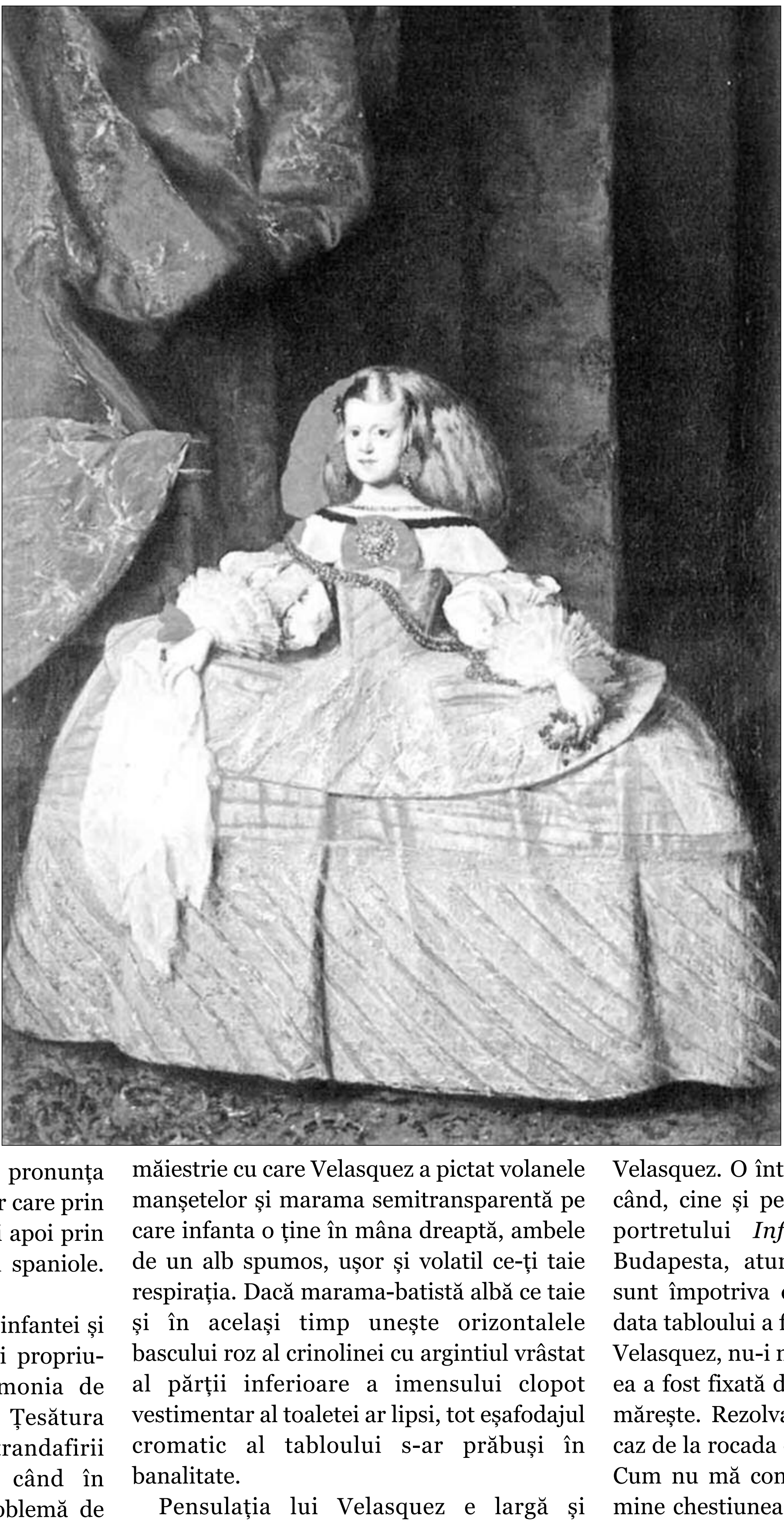
Două sunt geniile protectoare ale căror statui sunt așezate chiar la intrarea Muzeului Prado: cea a lui Goya, având la picioare, sculptată în soclu, imaginea *Majei desnuda* înconjurată de incubi și sucubi, și statuia lu Velasquez cu armele meseriei, pensula și paleta, în mâini. Dacă țin cont și de statuia lui Velasquez din fața Muzeului de Arheologie - în pandant, îi ține de urât statuia sculptorului Berruguete -, Velasquez pare să fie geniul protector total al Madridului artistic. Prin calitățile picturii sale, Velasquez își merită, o dată cu statuile, și faima de artist neîntrecut al culorii.

Îi prețuiesc pictura și multe din tablourile sale m-ar fi incitat să scriu despre ele. Mai întâi de toate mi-ar fi plăcut să vorbesc despre pictura intitulată *“Predarea cheilor*

orașului Breda", sau cum este numită mai pe scurt, *"Lănciile"*, însă s-a scris de atâtea ori despre acest tablou încât m-aș vedea obligată să repet anumite lucruri spuse sau scrise de alții mult mai bine decât aș face-o eu. M-ar fi incitat să scriu despre bufonii curții regale, însă și acest capitol a fost atacat cu vervă și aplomb de către critici de renume cu care n-am îndrăzneala nici să mă compar și nici să mă confrunt. Câte din pânzele lui Velasquez n-ar fi de comentat din punct de vedere pictural... Mergând pe ideea lui Goethe cum că subiectul îl vede oricine, dar conținutul îl găsește doar cel care el însuși are ceva de adăugat, m-am oprit în cele din urmă la un portret al infantei Margarita de Austria tocmai pentru că pare neutru, însă în realitate, în spatele lui sunt încă destule dedesubturi istorice și artistice care merită scoase la lumină. Deci, am câte ceva de adăugat.

Dacă informațiile date de fostul director al Muzeului Prado, J.F. Sanchez Canton sunt corecte, portretul infantei Margarita a fost ultimul portret și cel din urmă realizat de Velasquez înaintea morții sale, la 6 august 1660. Coroborând câteva date disparate, printre care și faptul că atunci când a pictat-o pentru prima dată pe prințesă în *"Las Meninas"*/ "Domnișoarele" (de onoare, în portugheză), în 1656 infanta avea patru ani și portretul de la Prado, pictat anterior decesului lui Velasquez, înseamnă că infanta avea în jur de șapte-opt ani. Dacă diferența în timp între pictarea celor două portrete este de doar trei ani, după modificările fizionomiei modelului pare să fie de 13 ani, atât de maturizat arată chipul infantei. Ce schimbare uluitoare între chipul drăgălaș al copilei cu părul blond lăsat liber, îmbrăcată într-o rochie alb-sidefie simplă, ființă voluntară care dă buzna peste părinții săi, Filip al IV-lea al Spaniei și a doua lui soață, Mariana de Austria, aruncându-le priviri curioase în timp ce ei îi pozează lui Velasquez și imaginea rigidă, convențională, încorsetată în etichetă precum în veșmintele scorțoase de paradă. Unde a dispărut mica și delicioasa tirană care făcea doar ce voia ea și când s-a metamorfozat în ființa aceea înțepenită ce-i pozează pictorului curții? Pe chipul ei și-a pus pecetea consanguinității casei de Austria: deocamdată doar un ușor prognatism al maxilarului inferior, buza de jos răsfrântă, ochi basedofieni și un defect de boltă palatină, care nu se vede, dar se auzea și care împiedica pronunța corectă a sunetelor "s" și "z", cusur care prin imitație servilă la început, iar mai apoi prin reflex a modificat fonetica limbii spaniole. Cel puțin așa susțin specialiștii.

După ce se trece de descrierea infantei și atenția se oprește asupra picturii propriu-zise, lucrurile se schimbă. Armonia de culoare este dumnezeiască. Țesătura argintie cu dungi subțiri roz-trandafirii sugerează un brocart, atunci când în realitatea materia nu-i decât problemă de rafinament cromatic. Când te apropii de ea constați, ca și în cazul aurului rembrandtian, care nu-i decât un ocru-galben inteligent pus, că și argintul lui Velasquez nu-i decât un gri abil variat. Întreg tabloul se bazează pe contrapunctul celor două culori, roz și gri, cărora pictorul le alătură nonculorile alb și negru. Semănate cu pricepere, alburile plătcii, a mânecilor și a batistei, învie tabloul al cărui fundal este o masă de roșuri închise. Niște drapaje învolburate gratuit în manieră barocă joacă masa fundalului pe care se detașează imaginea de păpușă de ceară a infantei. Roșul vermillon, cald, distribuit cu parcimonie în panglicile de la manșetele bluzei, în rozeta decorativă de pe pata albă a plătcii, în cerceii masivi de coral și mai cu seamă în parura coafurii din partea dreaptă a capului înviorează tabloul altminteri lipsit de tonică de culoare. Ar mai fi de adăugat din punct de vedere cromatic prezența abia simțită a unor bijuterii din aur precum acel șarpe decorativ ce unduiește pe corsajul în dungi roz cu argintiu, broșa prinsă în rozeta roșie de pe platca toaletei și blondul auriu al părului. Ceea ce însă m-a îngenunchiat într-o admirație definitivă în fața acestui tablou, altminteri convențional, a fost incredibila

măiestrie cu care Velasquez a pictat volanele manșetelor și marama semitransparentă pe care infanta o ține în mâna dreaptă, ambele de un alb spumos, ușor și volatil ce-ți taie respirația. Dacă marama-batistă albă ce taie și în același timp unește orizontalele bascului roz al crinolinei cu argintiul vrâstat al părții inferioare a imensului clopot vestimentar al toaletei ar lipsi, tot eșafodajul cromatic al tabloului s-ar prăbuși în banalitate.

Pensulația lui Velasquez e largă și proaspătă, neîmpotmolită în stupide lustruiri ale culorii și acest lucru se vede cel mai bine în modul de tratare al țesăturilor. Ca orice pictor cu adevărat mare, care îmbătrânind se eliberează de servituți în modul de a picta, nici Velasquez nu se împotmolește în astfel de fleacuri. Dantela de la gâtul *"Idiotului din Coria"*, scurta pelerină din portretul papei *Inocențiu al X-lea,* broboada de pe capul unei femei din *"Las Hilanderas"*/"Torcătoarele" și marama din mâna infantei nu mai sunt materiale, ci materie picturală tratată cu nonșalantă libertatea. A știut Manet de la cine să învețe lecția asta.

"Portretul Infantei Margarita de Austria" are toate minunatele calități enumerate, însă din punct de vedere istoric există un *dar*, iar acel *dar* - la începutul prezentării acestui tablou l-am pus deja pe dubitativul "dacă!" -, este provocat de existența în Muzeul de Artă de la Budapesta al unui alt portret al Margaritei de Austria, datat 1660, executat adică tocmai în anul morții pictorului. Ceea ce mă derutează este faptul că portretul din muzeul budapestan, fizionomia adolescent-infantilă a prințesei e mult mai tânără decât în portretul de la Prado și e foarte asemănătoare cu cea a infantei din *"Las Maninas"*, pe când avea doar patru ani. Chipul nu poartă încă amprenta casei de Austria cu acele diformități anatomice deja menționate; e încă rotund-copilăresc, cu ochi mari și negri precum cei ai pruncilor pictați de Tonitza, iar părul, deși prins într-o fundă de culoare verde închis, e liber și nu are aparența de perucă a coafurii din portretul de la Prado. Pictat în culori închise - verde întunecat și brun închis, tabloul nu mai pune în evidență fastul de paradă al toaletei, ci frumosul chip al infantei învăluit în aura blond-serafică a părului. Ce se întâmplă, atunci, cu datarea portretelor? După vârsta modelului din portretul de la Budapesta, infanta pare să aibă cu cel puțin doi-trei ani mai puțin decât prințesa din Muzeul Prado. În acest caz, J.F. Sanchez Canton pare să aibă dreptate și portretul nedatat din muzeul madrilen să fie cu adevărat ultimul portret al prințesei pictat de Velasquez. O întrebare însă nu-mi dă pace: când, cine și pe ce bază a stabilit datarea portretului *Infantei Margarita* de la Budapesta, atunci când toate aparențele sunt împotriva datării sale în 1660? Dacă data tabloului a fost scrisă chiar de mâna lui Velasquez, nu-i nimic de comentat; dar dacă ea a fost fixată de istorici de artă, haosul se mărește. Rezolvarea ar putea veni în acest caz de la rocada datelor celor două portrete. Cum nu mă convinge nicio soluție, pentru mine chestiunea datării portretelor infantei Margarita continuă să rămână o enigmă. Nu însă și splendoarea inegalabilă a picturii.

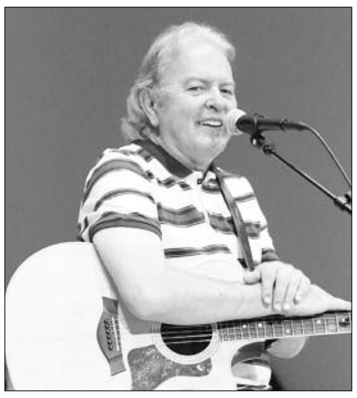
Ceea ce însă m-a îngenunchiat într-o admirație definitivă în fața acestui tablou, altminteri convențional, a fost incredibila măiestrie cu care Velasquez a pictat volanele manșetelor și marama semi-transparentă pe care infanta o ține în mâna dreaptă, ambele de un alb spumos, ușor și volatil ce-ți taie respirația.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

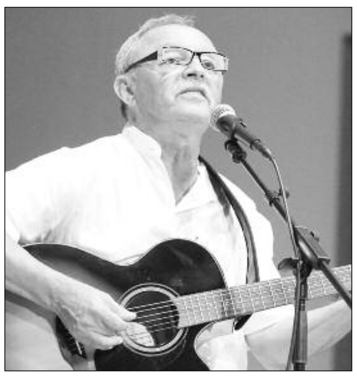

Ziua Limbii Române

Spectacol de înaltă ținută, sâmbătă, 31 august, la Centrul Multifuncțional Pitești, dedicat Zilei Limbii Române. Evenimentul, unde intrarea a fost liberă, în limita locurilor disponibile, a fost organizat de Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local, prin Centrul Cultural Pitești. Manifestarea, aflată la a II-a ediție, a cuprins recitaluri lirice susținute de actorii Constantin Cotimanis și Iulia Dumitru, de la Teatrul Alexandru Davila, cantautorul Tiberiu Hărăguș și Grupul Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Pitești, și de interpretul de muzică folk Ducu Bertzi. Spectacolul dedicat Zilei Limbii Române, care se sărbătorește, potrivit legislației în vigoare, în ultima zi de vară calendaristică, a delectat publicul iubitor și păstrător al valorilor și simbolurilor românești.

Festivalul Internațional de Folclor „Carpați"

Festivalul Internațional de Folclor „Carpați" și-a deschis porțile, marți, 3 septembrie, la Pitești. Evenimentul, aflat la cea de-a 36-a ediție, a reunit ansambluri folclorice din Bulgaria, Macedonia de Nord, Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Republica Moldova, Turcia și România. Manifestarea, organizată de Consiliul Județean Argeș, prin Centrul Cultural Județean, și primăriile Pitești, Câmpulung, Curtea de Argeș, Mioveni și Topoloveni, a demarat cu parada participanților, pe traseul Piața Vasile Milea – Primăria Municipiului Pitești, acolo unde au susținut tradiționala demonstrație de muzică și dans din țările de origine. Edilii piteșteni i-au invitat la Primărie, pentru o întrevedere, și pentru schimbul de daruri simbolice. Primul spectacol al Festivalului Internațional de Folclor „Carpați" a avut loc la Grădina de Vară din Pitești, în prezența iubitorilor de muzică și de dans din alte colțuri ale lumii.

■ „Tradiții argeșene" a fost tema dezbaterii interactive susținută de meșterul popular Vasile Constantin, zis Tică, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Evenimentul s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub genericul „Viața merge

„Tradiții argeșene"

înainte", derulat lunar la Centrul Cultural Pitești de poeta Simona Vasilescu. Vasile Constantin este un autodidact din comuna Brăduleț, sat Galeșu, din județul Argeș. Se îndeletnicește cu sculptura în lemn, realizând mobilier bisericesc, pentru care primește numeroase comenzi; cântă la țiteră, și confecționează asemenea instrumente

„Total Battle"

muzicale. Din dragoste pentru tradițiile străbune, Vasile Constantin ține cursuri de țiteră și de fluier, spre a transmite și tinerei generații frumusețea folclorului românesc, în special cel din Argeș, dar și din Mărginimea Sibiului. Iar copiii și tinerii din zonă îl urmează pe meșter și, împreună cu el, susțin spectacole oriunde sunt invitați. Artiștii din Galeșu au încântat și publicul de la Centrul Cultural Pitești cu prestația lor, iar meșterul Tică i-a emoționat pe cei prezenți cu povestea sa, despre cariera artistică pe care și-a construit-o în ani de muncă, dar și despre satisfacțiile pe măsură.

■ Eveniment plăcut pentru iubitorii de mișcare în aer liber. Marți, 3 septembrie, a avut loc în Piața Primăriei Municipiului Pitești a IV-a ediție a Concursului de street dance „Total Battle". Manifestarea, organizată de Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, și Clubul Total Dance, s-a desfășurat pe mai multe etape de calificare, pe categoriile de vârstă 5-9 ani, 10-14 ani și peste 15 ani. Rundele au fost de 1 vs.1, fiecare concurent având la dispoziție un minut de dans freestyle. Câștigătorii au primit diplome, medalii și cadouri surpriză. Concursul de street dance „Total Battle", coordonat de coregrafii Lisa Schieb și Alexandru Marin, se va desfășura lunar și se adresează copiilor și tinerilor cu aptitudini artistice.

■ „A Dat Domnul, S-a Făcut!" A fost titlul spectacolului de muzică folk-hop, susținut de Trupa All The Jezebels, miercuri, 4 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Evenimentul se înscrie în seria spectacolelor de muzică experimentală pe care coordonatorul trupei, M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, le propune celor interesați. „Repoetizarea muzicii românești" este deviza sub care se prezintă noua trupă, din care, mai nou, face parte și poeta Simona Vasilescu.

■ Eveniment interesant pentru pasionații de cultură orientală. Centrul Cultural Pitești și Grupul de Studiu Budist „Tara Albă" al Fundației pentru Păstrarea Tradiției Mahayana au organizat joi, 5 septembrie, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, o lectură publică din creația înțeleptului nepalez Lama Zopa Rinpoche. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul "Întâlnire cu Spiritualitatea Tibetană", coordonat de promotorul cultural Alexandra Grigorescu. Poeta Denisa Popescu și eseista Pușa Chiriță au citit fragmente din cărțile publicate de marele înțelept, iar promotorul cultural Alexandra Grigorescu a susținut mai multe intervenții tematice. Lama Zopa Rinpoche s-a născut în anul 1946, în regiunea Thani, de pe muntele Everest, și a plecat în India la începutul anilor 60. Este cunoscut pentru acțiunile sale culturale și caritabile, dar mai ales pentru cărțile publicate. „Este bine să dezvolți aversiune față de propria mânie, așa diminuezi ego-ul și, încet, vei renunța la propriile amăgiri. Când mintea devine negativă este ca și cum ai avea o bombă în interiorul tău, care este cea mai rea dintre toate. Celui care greșește trebuie să i se explice cu compasiune și folosind cuvintele potrivite. Iar când ego-ul nostru este rănit, trebuie să ne simțim fericiți, pentru că dușmanul nostru interior este rănit. Cum să renunțăm la atașamentele care ne secătuiesc de energie?! Prin gândul că nimic nu este permanent, singura permanență este schimbarea", sunt câteva dintre învățăturile transmise de Lama Zopa Rinpoche.

CARMEN ELENA SALUB

„A Dat Domnul, S-a Făcut!"

Omagiu

În acest septembrie, întâi, poetul Toma Biolan ar fi împlinit 78 de ani. Cu o raţiune diferită de cea muritorilor, Cel Veşnic a decis să ne naştem pe rând, dar să murim pe sărite.

Cu reverenţă redescopăr, în acest moment de pioasă aducere aminte, scrierile poetului, umoristului, dramaturgului, nu mai puţin înzestratului jurnalist şi om de teatru- Toma Biolan. Îmi aduc aminte cu plăcere de omul cald şi prietenos, care a marcat cu personalitatea sa cultura argeşeană timp de aproape patru decenii.

Nu departe de acest moment, pe 18 iunie, am avut ocazia să organizez în cadrul Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu“ Argeş, la iniţiativa Virginiei Biolan, soţia poetului, un eveniment, care s-a dorit a fi o comemorare a celui care a rămas în inimilor tururor ca „Nea Tomiţă“.

În Sala de lectură arhiplină a bibliotecii, într-o atmosferă elevată şi relaxată, am prezentat, în calitate de gazdă a evenimentului, câteva aspecte din viaţa şi opera lui Toma Biolan, insistând asupra faptului că un om de cultură de talia acestuia ar trebui să fie cunoscut mai bine de tinerii de azi. Invitată la eveniment, poeta Magda Grigore, membră a Uniunii Scriitorilor a realizat cu profesionalism o succintă evaluare a creaţiei lui Toma Biolan, sugerând revistei „Argeş“ să publice mai multe creaţii inedite din opera acestuia.

Atmosfera a fost destinsă de cunoscuţii actori ai Teatrului „Alexandru Davila“- Luminiţa Borta şi Puiu Mărgescu care au recitat versuri şi aforisme, de poeta Cristina Onofre care a lecturat câteva poezii. Publicul prezent în sală a fost delectat cu unele dintre cele mai reuşite epigrame scrise de Toma Biolan şi recitate cu umor de profesorul Nicu Petrescu, dar şi cu aforisme citite cu aplomb de prof. conf. univ. Constantin Manea.

La finalul întâlnirii, i-am invitat pe toţi cei prezenţi în holul bibliotecii pentru a se bucura de o expoziţie, realizată de colegele mele, Gabriela Tomescu (Secţia Colecţii Speciale) şi Ileana Baibarac (Secţia Organizare de expoziţii, relaţii internaţionale), intitulată „Remember Toma Biolan“.

OCTAVIAN MIHAIL SACHELARIE

Acum, la ceas aniversar, am rugat-o pe colega mea, Gabriela Tomescu să realizeze un Medalion Omagial, care să cuprindă poezii inedite extrase din Colecţiile Speciale de manuscrise ale poetului TOMA BIOLAN.

DE TOATE ZILELE

Înveşmântate-n vorbe
Gândurile nu se mai văd;
până şi moartea
trebuie povestită –
şi înşelarea
vrea haine frumoase,
şi pulberea ce vom fi.

Tăcuţi, doar cei
ce se iubesc
pe deasupra de ape
lunecă -
domni ai luminii.

SĂRUT

Urma mea într-un cântec,
părul iubitei peste faţa mea
imaginară,
şi mâinile ei
înălţând seninul
peste lume.

Durerea nu se-împarte
nici în ceasul acesta
aproape sfânt.
Fiecare cu slava lui
Puţină.

CORBUL LUI POE

Dintr-un vis mai adânc
într-altul,
petrecând vieţi imaginare,
lăcrimez cu înaltul
munte de sare.

Corbul cu-o aripă-mi şade
parcă-ngropată-n pământ;
capul din mâna
tristei Irodiade
îşi cere trupul de sfânt.

Unde mă aflu şi unde
picioarele îmi vor mai sta,
dacă fecioara după lună
s-ascunde
la a treia dorinţă a ta?

NUFERI ÎN SOMN

Alină lebăda în lunecare
Tăcuta apei frământare.
E ca un vis neprihănit
Lăsându-şi dâra la zenit

Pe-nfioratele cărări
De-atâtea stele şi de sori,

ACASĂ

Trec râuri şi păduri
trec prin verdele crud
în extaz -
prin lumină cobor
pe câmpii rourate -
binecuvântând mulţimea
seminţelor.

Odihnă îmi este
legănarea dealurilor
urcând agale, în turmă
spre muntele veşnic.

La atingerea mea
toate freamătă
şi murmură, şi şoptesc,
grădina paradisului îmi răspunde -
e semn că sunt acasă,
neîndoielnic,
şi fără moarte
mă-mpământenesc.

Carbon City, Ţintul Transilvaniei...

(urmare din p. 32)

pizza,/ cozonaci umpluţi cu nucă, mac şi rahat. Recunosc/ că nu sunt bun să stau de pază, m-am şi îngrăşat ca un porc,/ noaptea nu văd prea bine, ziua prefer să nu văd nimic./ Am aşteptat mereu ca stăpânii mei să-şi facă un/ serviciu de livrări la domiciliu dar sunt prea comozi/ şi pe mine nu m-au pus, niciodată, la socoteală. Treaba dumnealor,/ nu-mi bat eu capul cu afacerea lor... Neamurile mele din Alaska/ pot alerga distanţe mari fără să-şi dea sufletul, la o sanie,/ mare cât o corabie, pot trage şi 20 la acelaşi ham, fără/ să se certe şi fără să se încaiere vreodată. În cuşca hingherului,/ numai câinii proşti se iau la hartă, zice un proverb perimat din Carbon City.../. Pe strada Avram Iancu, am observat că nu mai trag doi la aceeaşi căruţă./ Am auzit că şi pe vremea lui Vasile Roaită ar fi fost la fel./ Cic-ar fi fost cu totul altfel pe vremea lui Moş Ion Roată/ dar exemplul lui a rămas doar în vechile cărţi de şcoală./ Aş vrea să le dau exemplul nostru canin dar nimeni/ nu mă ia în seamă. În principiu, eu nu vreau să mă înhăitez/ cu niciunul din ei. Mai bine mă prefac că dorm/ şi visez, cu ochii minţii mele, că eu, cu fraţii mei/ din nordul îngheţat, vânăm turme de reni şi,/ câteodată, nişte animale mici...

Black carbon, varianta roz bonbon

Ce va fi când în Carbon City nu va fi nevoie/ de cărbunele nostru? Cum va mai fi viaţa?/ Cum vor mai fi dimineţile? Cum de va mai răsări soarele?/ Cum va mai arăta bolta cerească?/ Cum vor mai trece zilele fără cârciumile populare,/ fără biblioteca pentru toţi, fără cărţile luate pe sub mână/ de la „Libraria noastră”, fără cinematograful nostru muncitoresc,/ fără coruri, fără cantine populare, fără cartele/ şi fără aprozare, fără anii de împliniri măreţe,/ fără să mai adie, măcar cât o bătaie din aripi de-a lui Ariel,/ un cinic şi înşelător Vânt de libertate insuflat de El?/ N-am găsit răspuns la nici una/ din întrebările dinainte. Până într-o dimineaţă/ când m-am luminat brusc şi definitiv la faţă./ Mi-am luat de la supermarket-ul din colţ/ o spumă de ras. Era ambalată într-un cilindru/ negru, metalic, pe care scria mare cu litere albe: DEEP./ Nu adâncimea culorii negre m-a atras/ ci ceea ce scria cu litere foarte mici/ după shaving gel: BLACK CARBON./ Formula nemţilor conţinea un Cărbune activ care-ţi curăţa faţa/ şi asigura o alunecare uşoară a lamei de ras./ “Pentru un bărbierit fin şi eficient!” Când gelul/ îţi atingea barba, era negru ca pana corbului./ Îţi regăseai, în oglindă, toţi anii pierduţi ai unei tinereţi petrecute-n adâncuri./ Când pământul şi apa îţi întindeau gelul pe faţă/ o reacţie chimică, doar de ei ştiută,/ tranforma pulberea de cărbune într-o spumă albă/ ca spuma laptelui din copilărie. Era imaculată./ Redeveneai, în doar câteva minute, ceea ce eşti./ *Charcoal powder*/ Pulbere de cărbune, pe noi, nouă, redă-ne!/ Veşnic tineri, bărbaţi cu barba neagră,/ ca tăciunii ce, încă, mai fumegă timid în vatră...

Vrăbiile cinefile din Carbon City

Eram lihnit de foame când mi-am cumpărat o felie/ de pizza margherita de la patiseria ce s-a deschis în locul/ fostei noastre librării. Am dat cinci lei (cam cât dădeam odinioară pe-o carte/ de Daphne du Maurier din colecţia Biblioteca pentru toţi)/ şi-am luat-o fierbinte, proaspăt scoasă din cuptorul alimentat cu lemne./ M-am aşezat pe o bancă din parcul fără nume/ din faţa clubului nostru muncitoresc. O vrabie,/ extrem de obraznică, a vrut să-mi fure margherita din mână./ Nu era singură, c-au însoţit-o-n zbor,/ o mulţime de alte surate, de simţem că mor./ M-am ridicat şi am plecat spre o altă bancă,/ mult mai retrasă şi mult mai puţin atinsă de soare./ M-au preluat din zbor, alte şi alte vrăbii. Parcă văzuseră, toate, *Păsările* lui Hichcock,/ că de acţionat, acţionau la fel. Mă simţeam ca-n Golful Bodega,/ la o bere Katzegana, cu Melanie Daniels şi Mich Brenner.../ Am părăsit locul cu vrăbiile cinefile şi am luat calea munţilor./ Pe cărările din Mont Maranon, am auzit păsările călătoare,/ proaspăt întoarse acasă de peste mări şi ţări,/ cum exersau un song ciudat, adus de pe alte,/ îndepărtate meleaguri: *I am the master of my fate/ I am the captain of my soul!/ Sunt stăpân pe soarta mea/ Sunt căpitanul sufletului meu!/ (O, captain, my captain*, a murmurat, ca pentru sine, Poetul umilit de vrăbii...)

O întâmplare atemporală cu doi consilieri municipali

L-am căutat acasă, la Amiens, pe strada Charles Dubois,/ nr. 2 dar n-am dat de el. „E plecat la/ o şedinţă de consiliu local”, mi-a zis un majordom.../ Nu l-am mai aşteptat, eram între două trenuri şi/ i-am lăsat vorbă că l-a căutat un coleg./ I-am arătat legitimaţia şi i-am lăsat o carte/ de vizită: „Mihai Barbu, consilier municipal”./ „Interesant, foarte interesant... A propos,/ dv. ce aţi făcut pentru comunitatea pe care o reprezentaţi?”,/ a mimat curiozitatea arogantul majordom francez./ Întrebarea m-a luat prin surprindere şi/ i-am explicat, pe îndelete, cum mă lupt eu/ din opoziţie cu primarul nostru aflat la putere,/ aşa cum o face până-n ziua de azi,/ şi Sisif cu bolovanul său./ „Mitul lui l-a dezbătut, pe larg, şi Albert Camus...”,/ i-am mai zis gata să urc într-un autobus./ Majordomul mi-a arătat, în zare,/ o clădire impunătoare din Piaţa Longueville./ „Merită să faceţi câţiva paşi...”/ Curiozitatea m-a împins până-n într-acolo./ Un ghid local tocmai explica unui grup de turişti/ că Circul municipal, de trei mii o sută de locuri,/ a fost ridicat datorită stăruinţelor consilierului municipal/ Jules Verne. De asta îi şi poartă, azi, numele.../ „Mă, să-l bagi în mă-sa, da’ ăsta ştiu/ c-a lăsat ceva în urma lui”, a atras/ atenţia celor de faţă un consătean,/ de felul lui, mirean...

Nota redacţiei: *O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că **Argeş** nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

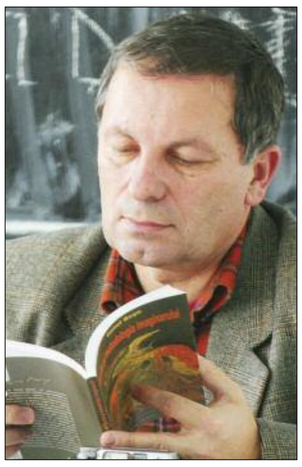
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2019, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Carbon City, Țintul Transilvaniei/ Strigăte & șoapte din Orașul subteran

"Odată ajuns la marginea orașului, rămânea să contemple stâlpii de telegraf și-i îmbrățișa, îi săruta, măsura distanța de la unul la celălalt, număra firele pe care aceștia le susțineau și se simțea foarte consolat. Încerca să rețină forma și dimensiunile fiecăruia și promitea că se va întoarce să-i viziteze. Acestea erau singurele momente de mulțumire pe care și le putea aminti". (**Ermano Cavazzoni**, *Calendarul imbecililor*)

Vino pe partea însorită a străzii/ l-am auzit cântând în miez de noapte,/ undeva în creierii munților Apuseni,/ pe solistul de la Midnight Sun./ Il ascultam, trist și singur, dintr-un bătrân Logan cu geamurile larg deschise./ Ea era într-un pat, departe, dar fredona-n surdină/ *Life can be so sweet/ On the sunny side of the street./*

reportaj

Trei oameni, patru locuri, trei întâmplări Album duminical (1): Moș Costake B.

Tanti Nelly s-a stins chiar de ziua mea de naștere./ Eram, de acum, băiat mare dar tot am roșit când mama/ mi-a povestit că la botezul meu, când nașa Nelly/ m-a scufundat în cristelniță am găsit de cuviință/ să mă piș fix între sânii ei generoși. Nu după multă vreme,/ Moș Costake B. și-a revenit din șoc și s-a-ncurcat/ cu văduva Furnica, o femeie fără sare și piper, care/ era foarte mândră că lumea zicea de casa ei/ că parcă-i scoasă din cutie. E drept că n-avea nici/ o carte-n casă pentru că, se știe, cărțile/ atrag praful ca magnetul pilitura de fier. La Costake/ era invers. Avea o bibliotecă bogată în care cărțile/ își alegeau singure vecinele de raft. Era o harababură/ liber consimțită. În contractul lor prenupțial,/ cei doi au decis să-și facă vizite (inclusiv nocturne)/ doar la sfârșit de săptămână. Odată la el, odată/ (sau de două ori) la ea. Când Costake/ a vrut să-și aranjeze biblioteca, Furnica i-a dat/ o idee de ordin pur economic:/ „Așează-le după preț, Costică!" Abia atunci/ și-a dat seama Costake cât de proastă-i era Furnica cu care/ se întovărășise. „Trebuie să te hotărăști, Costake,/ să iubești femeile sau să le cunoști. Ori, ori…",/ i-a zis Jean Lorrain, ivit, ca-ntr-un vis, dintr-o carte/ aflată pe raftul de vis-a-vis. N-a putut, bietul/ nostru unchi, să rezolve dilema că-și dădu, pe neașteptate,/ duhul. Așa i se duse buhul că, de prost ce-a fost,/ îi lăsase Furnicii două case pe cap. Mie mi-a lăsat o haină de piele/ care-mi era și largă și lungă, prea domnească ca s-o poarte un biet mocofan./ Fratelui meu, Titi, nu i-a lăsat nimic. Deși/ i-a făcut rost și de un video și de filme deocheate pe care veșnic/ tânărul nostru unchi le urmărea, departe de ochii Furnicii,/ în zilele de luni, marți, miercuri, joi, de la 5 la 7./ Ar fi vrut ca Titi să-i prezinte și niște colege de-a lui, studente,/ pe care el să le încălzească la flacăra poeziei iar/ fratele meu să le finalizeze într-un mod absolut prozaic./ "Când le cauți, femeile par îngeri iar dacă le găsești/ s-a dus totul pe apa sâmbetei…" În lumina acestei vechi înțelepciuni/ populare reiese faptul că dacă Titi ar fi cedat rugăminților lui licențioase/, moș Costake, un liber cugetător declarat, n-ar mai fi apucat,/ vreodată, să mai stea la taclale cu bunul Dumnezeu…

Album duminical (2)/ Domnul Săsărman, măcelarul

Toată familia noastră îl ura, din tot sufletul, pe dl. Săsărman./ Și cu toate astea tot pe el îl chemam, de fiecare Ignat,/ să ne taie porcul. Pe Ghiță-l creșteam din primăvară până aproape de Crăciun, / cu verdeață, porumb și cu tot ce ne mai rămânea de la mesele noastre de zi cu zi./ Și cu mai nimic după masa comună de duminică, zi în care lingeam farfuriile, nu alta./ Ai noștri părinți nu erau prea preocupați de istoria veche,/ le ajungea până peste cap cea recentă. Și noi/ am aflat mult mai târziu, când părinții plecaseră, deja, Dincolo,/ că Henric al IV-lea își exprimase dorința ca-n regatul său, să nu existe nici un om care/ să nu-și poată permite să aibă-n oală o găină, duminică de duminică./ Părinții noștri au pus la cale acest program politic & gastronomic/ fără să fi auzit, vreodată, de visul Regelui./ Măcelarul nostru ne cerea să ne sculăm cu noaptea-n cap,/ apa din cazan trebuia să dea-n clocot la venirea lui,/ butelia de aragaz, pregătită pentru pârlirea grăsunului,/ trebuia să fie plină ochi. Toți bărbații familiei trebuiau,/ la comanda unică a d-lui Săsărman, să apuce porcul de-un picior,/ urma scena sacrificiului, îl pârleam, îl opăream, îi smulgeam și ultimele fire de păr și,/ apoi, ieșeam glorioși din scenă./ Ne mai făceam de lucru prin casă, contribuiam/ și noi, după putere, la treburi minore./ Până seara toate trebuiau să fie la locul lor./ La prânz era pauza binemerită pentru a-i putea organiza porcului pomana cuvenită./ Mama făcea mici pachețele cu porcării pe care le oferea/ bunilor noștri vecini din cartier. Dar înainte de toate,/ mama mare toca mărunt ceapa, curăța creierul de pielițe și,/ apoi, îl auzeam, din camera alăturată, cum sfârâie-n tigaie. Măcelarul/ ne punea această condiție de la bun început. Doar el avea dreptul/ să mănânce creierul animalului. Ani de zile, Crăciun după Crăciun,/ n-am aflat care era gustul creierului./ După căderea Zidului, am găsit creiere, din belșug,/ la toate supermarket-urile din oraș./ Nu ne mai lipsea de la nici o masă. Degeaba./ Pagubele de ieri s-au dovedit incomensurabile. Un cineast american,/ pe la începuturile cinematografiei, zicea că lumea se dădea-n/ vânt să vadă pe ecran un pistol și-o fată. Dacă ne-am fi dat și noi/ cu părerea, în trecutele noastre zile de Ignat, am fi zis că Barbii/ ar fi vrut, neparat, să vadă, la clubul muncitoresc din localitate,/ doar un pistol și-un măcelar…

Album duminical (3)/ Căpitanul Ilie Bârtz

De ce, oameni buni, la noi în localitate/ ulița „Ciocanului" e colț cu a „Ciobanului?"/ De ce „După Grădini" vin, inevitabil, „După ziduri?"/ (Să nu fim pesimiști, cică-i valabilă și reciproca…/ „Depinde de unghiul din care privești lucrurile…",/ ne-a transmis dl. căpitan Ilie Bârtz, ce sta pitit,/ c-așa-i era sortit,/ în „Livada vulturilor de mare"./ Să știți, copii, că Bârtz nu se temea/ de nimic, nici chiar de inamic./ Îl mai supărau un pic dar/ totul era doar din vina lor/ cei de la „Fântâna roșie"/ și de pe „Fochiștilor"./ Cu cei de pe „Fragilor",/ dl. căpitan n-avea nici o treabă./ Așa să știți, bă!

Requiem pentru un fost teren de fotbal

Pe terenul de fotbal din careul nostru format din blocuri/ ridicate pe vremea când, împreună cu frații sovietici,/ scoteam cărbunele din adâncuri, bălăriile au ajuns înalte cât un stat de om,/ porțile au devenit banale bătătoare de covoare,/ nimeni nu mai știe unde era linia care marca centrul terenului,/ punctul cu var, care era spaima tuturor portarilor,/ a dispărut de mult, fanioanele/ care fixau colțurile terenului au ajuns niște biete/ cârpe de șters praful de pe mobilă și bibelouri,/ arbitrii și-au dat, pe degeaba, echipamentul lor negru cioclilor/ care te însoțesc pe ultimul drum, foștii fotbaliști/ care băteau mingea de răsuna valea au ajuns niște pensionari docili/ ce nu ies din vorba consoartelor iar alții…, alții n-au mai venit după ei./ Au ales libertatea și s-au împrăștiat prin lumea/ cea largă. Din tot terenul a mai rămas un loc îngust,/ cât o cărare, ce străbate, în diagonală, printre bălării/ și niște locuri de joacă pentru copii,/ întinderea verde. Nu mulți se încumetă s-o mai străbată./ A călători înseamnă a da, nas în nas, cu vecinii din alte vremuri,/ din alte epoci, din alte sisteme de valori, și dacă ai noroc cu caru',/ chiar cu gazonul cel veșnic verde din Calea Lactee…

Dudul de pe strada mea…

Babele din cartierul nostru stau, din zori pân' la înserat,/ la taclale. Văzute din cer par niște balene albe eșuate/ pe uscatul cartierului. Se feresc de soare, vegetând la umbra unui dud falnic/ ce s-a înălțat lângă pubelele de adunat gunoiul în mod selectiv./ Pe jos, sunt urme proaspete de fructe negre și lunguiețe/ care se aruncă pe caldarâm cu inconștiența unor sinucigași de profesie./ Babele noastre nu le mai bagă în seamă. Ele sporovăiesc,/ ce altceva să mai facă?, despre cele nouă mirodenii/ pe care e bine să le cultivi și să le folosești la timp,/ de busuiocul sfânt, de ceaiul de scorțișoară și ghimbir pentru fostele lor/ probleme menstruale, despre cataplasmele fierbinți cu patlagină,/ de laptele aurar, de tincturi pentru răcorirea ficatului, de ceaiurile calmante/ de mușețel, de ceaiul minune pentru alinarea sufletului, de roinița bună/ pentru o viață lungă, de alifii miraculoase de lumânărică/ și de trifoi roșu, de băile cu ovăz pentru pielea uscată și crăpată,/ de terciul (tot de ovăz) care te pune pe picioare,/ de siropul de trifoi roșu și cei trei frați pătați, de ceaiul/ de înveselire cu sunătoare, de alifii din coada șoricelului,/ de ceaiul de izmă bună și de un alt ceai,/ odihnitor, pentru seară. Degeaba le-am zis că dudele,/ pe care ele le cam privesc de sus, previn îmbătrânirea, că le pot/ reduce ridurile, că le hidratează pielea, că le îmbunătățește vederea/ și le întărește auzul, le protejează creierul și că luptă,/ cu înverșunare, împotriva firelor albe./ „Ce argumente vreți să vă mai aduc?", le-a întrebat Poetul cel năuc./ „Arborele libertății", mi-a zis cea mai firavă dintre ele,/ „nu crește decât udat de sângele tiranilor. Și nu/ cu acest sânge vegetal, ce aste dude coapte le împrăștie peste tot/ când se aruncă, nesăbuite, la picioarele noastre…"

O poezie cu refren și-o morală zen

Vino pe partea însorită a străzii/ l-am auzit cântând în miez de noapte,/ undeva în creierii munților Apuseni,/ pe solistul de la Midnight Sun./ Il ascultam, trist și singur, dintr-un bătrân Logan cu geamurile larg deschise./ Ea era într-un pat, departe, dar fredona-n surdină/ *Life can be so sweet/ On the sunny side of the street.*/ Acasă, la noi, pe partea însorită a străzii Slătinioara,/ e plin de flori de soc. Un domn își scoate în fiecare dimineață/ pălăria în fața Socului cel mare. Am aflat că-i una și aceeași persoană/ cu doctorul care a scris despre el un/ tratat de 200 și ceva de pagini. Refren: Pe strada Slătinioara e plin de flori de soc/ dar elevii de Info nu le mai văd deloc./ Că la noi, între blocuri și printre garaje, e iarbă din belșug/ Cum n-o cosește nimeni/ și-o trag pe nas și fug!

Câinele huskie de pe strada Avram Iancu, fostă Vasile Roaită

Mă fac că păzesc, mai bine zis moțăi cât e ziua de lungă,/ în fața unui magazin unde stăpânii mei vând pleșcavița, plăcinte cu poale-n brâu,/ lipii, covrigi, burek și pogace, felii de

(continuare în p. 31)